FROSKA SAPUNXHIEVA FLURIM ZULFIJA
VESELINKA MAXHAROVA

ARSIMI MUZIKOR

PËR KLASËN VI

ARSIMI FILLORË NËNTËVJEÇAR

FROSKA SAPUNXHIEVA FLURIM ZULFIJA
VESELINKA MAXHAROVA

ARSIMI MUZIKOR

PËR KLASËN VI
ARSIMI FILLOR NËNTËVJEÇAR

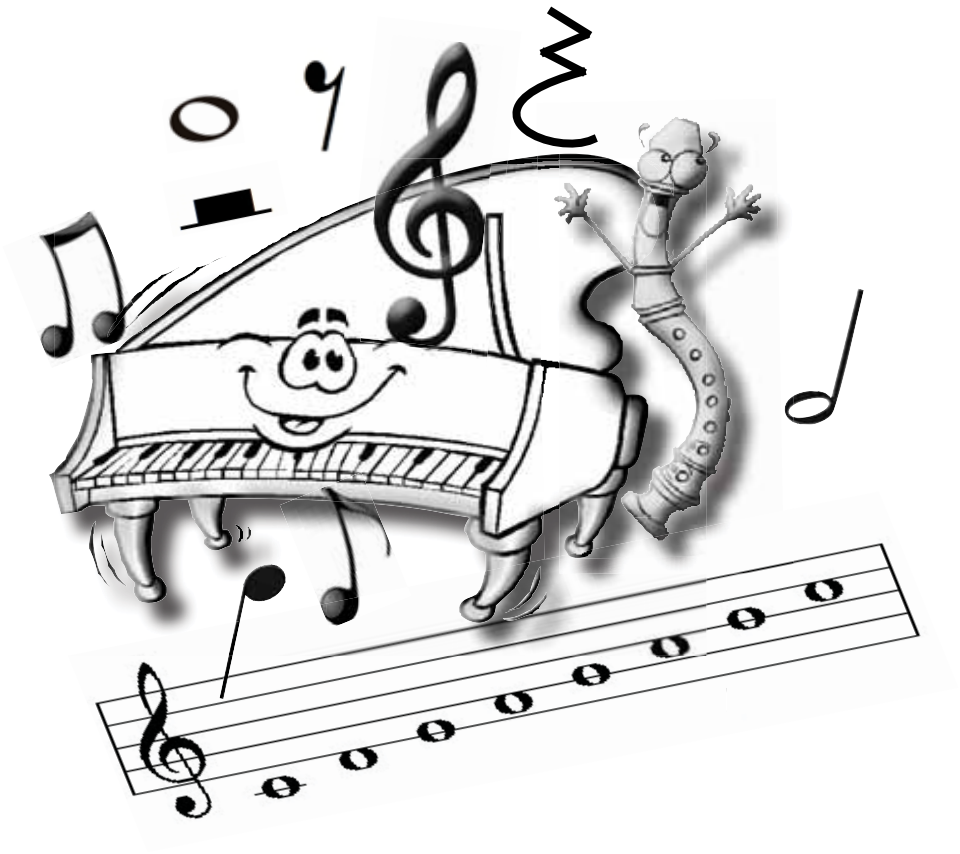

Autorë:
mr. Froska Sapunxhieva
mr. Flurim Zulfija
Veselinka Maxharova

Recensentë:
mr. Zana Dimçevska - kryetare
Zorica Vuçinoviq - anëtare
Zoran Grkovski - anëtar

Titulli i botimit origjinal:
Музичко Образование за VI Одделение деветогодишно основно образование

Botues:
Ministria për Arsim dhe Shkencë e Republikës së Maqedonisë së Veriut
Rr. "Shën Kirili dhe Metodi", nr. 54, 1000 Shkup

Përktheu nga gjuha maqedone:
Shpresa Ismaili

Lektor:
Mavie Mehmeti

Redaktor profesional i botimit në gjuhën shqipe:
Dardan Braimi

Radhitja kompjuterike:
Arbëria Design (Gavrilo Angeloski)

Përpunimi kompjuterik dhe dizajni grafik:
Veselinka Maxharova

Vendi dhe viti i botimit:
Shkup, 2022

Me vendimin e Komisionit Kombëtar për tekstet shkollore për arsimin fillor dhe të mesëm në Ministrinë e Arsimit dhe Shkencës të Republikës së Maqedonisë së Veriut, nr. 26-1107/1 të datës 09.07.2020, miratohet përdorimi i këtij libri shkollor.

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

78(075.2)

SAPUNXHIEVA, Froska
Arsimi muzikor [Електронски извор] : për klasën VI : arsimi fillor nëntëvjeçar / Froska Sapunxhieva, Flurim Zulfija, Veselinka Maxharova ; përktheu nga gjuha maqedone: Shpresa Ismaili. - Текст во ПДФ формат, содржи 78 стр., илустр. - Shkup : Ministria për Arsim dhe Shkencë e Republikës së Maqedonisë së Veriut, 2022

Начин на пристапување (URL):
https://www.e-ucebnici.mon.gov.mk/pdf/Muzicko_6_albanski.pdf. - Превод на делото: Музичко образование за 6 одделение деветогодишно основно образование / Фроска Сапунџиева, Флурим Зулфија, Веселинка Маџарова. - Наслов преземен од екран. - Опис на изворот на ден 19.08.2022

ISBN 978-608-273-085-1

1. Zulfija, Flurim [автор] 2. Maxharova, Veselinka [автор]
а) Музичко образование -- Учебници, основно образование

COBISS.MK-ID 58000901

“Muzika në fushën e tingujve merret me të bukurën,
dhe vetëm njerëzit e mirë mund ta shijojnë të bukurën.“

Platoni

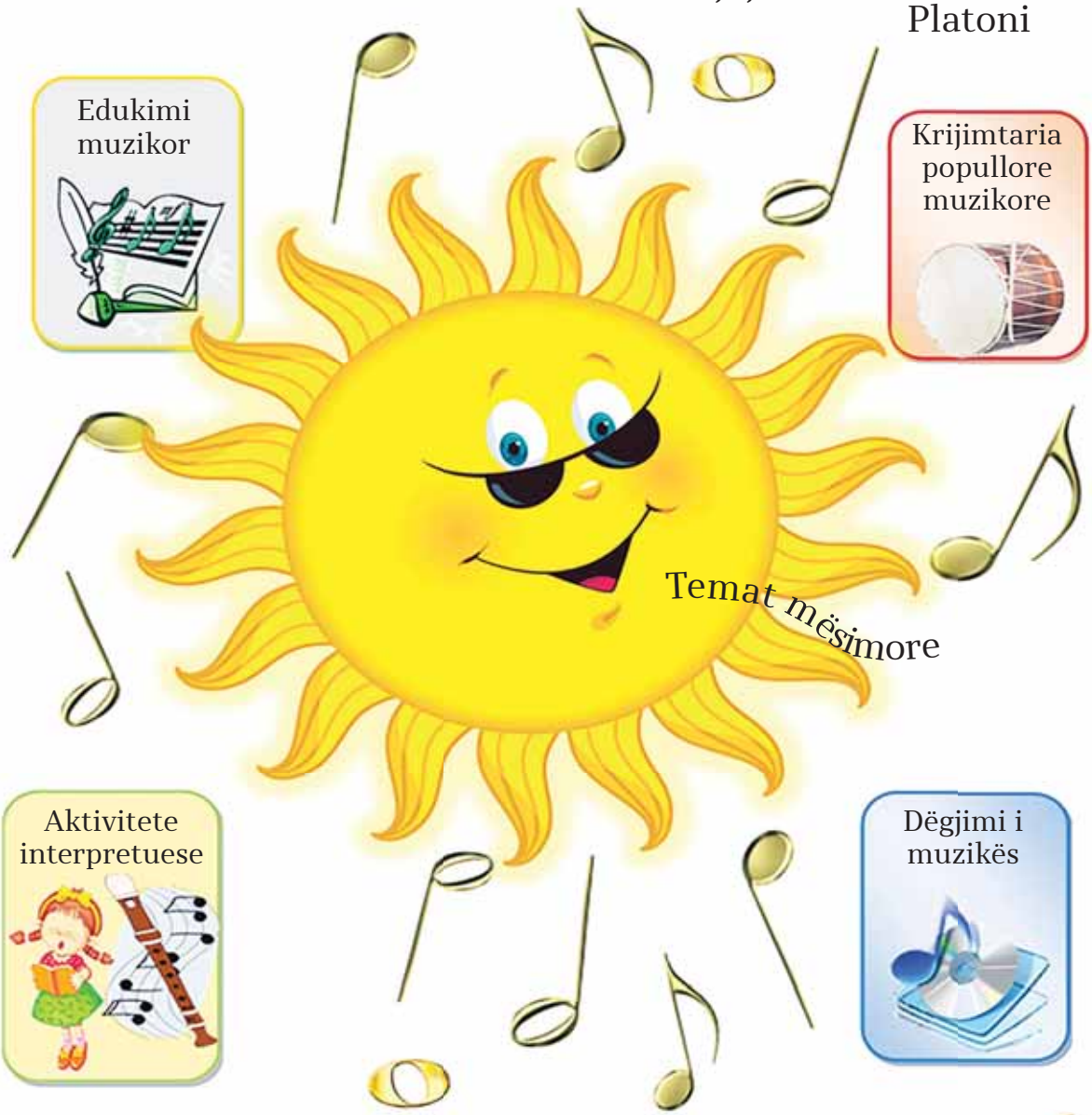

“Muzika është art e cila përmes tingujve
i shpreh ndjenjat“

Hajnrih Kristof Koh

ДЕНЕС НАД МАКЕДОНИЈА / SOT MBI MAQEDONINË

Teksti: Vlado Maleski
Muzika: Todor Skalovski

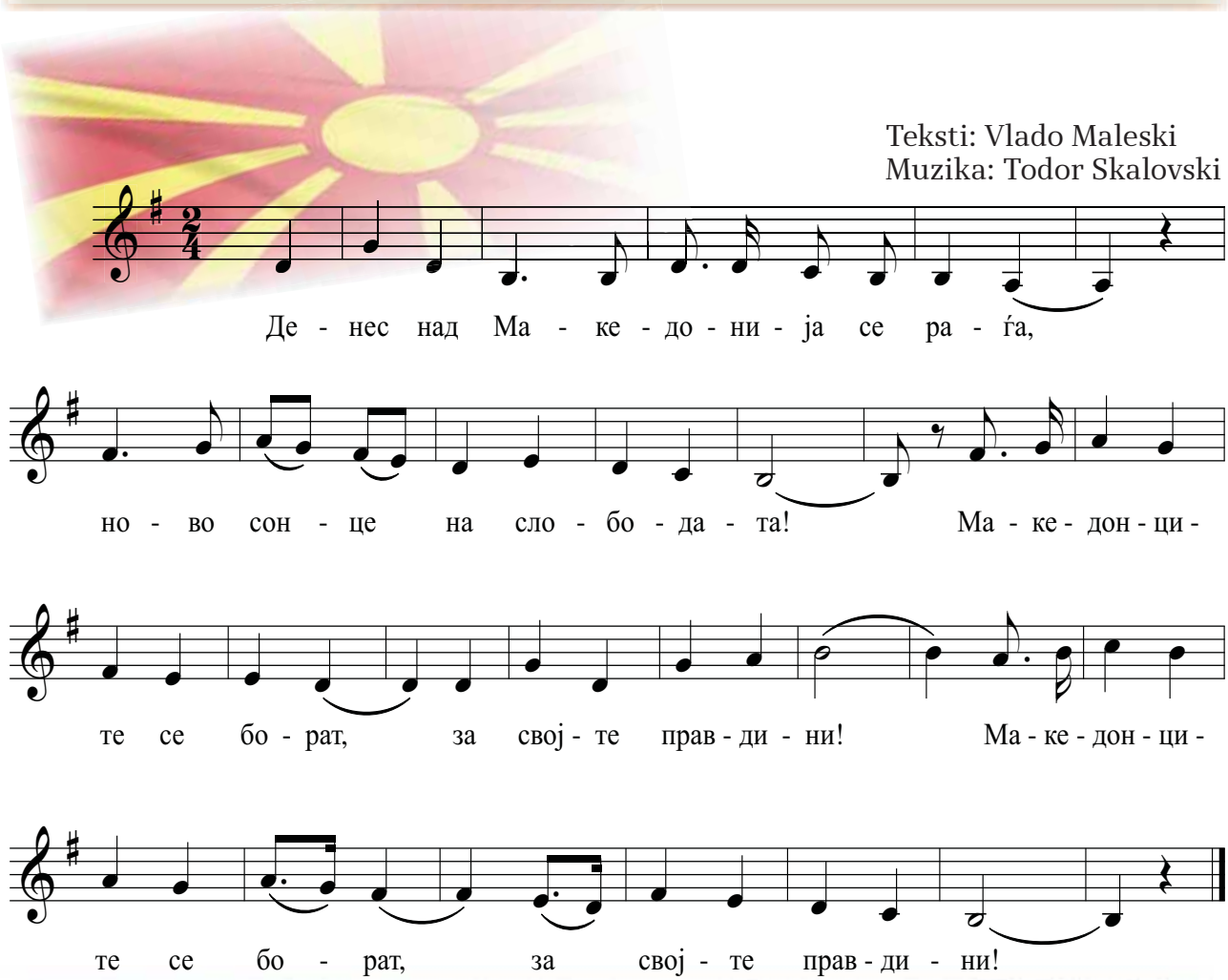

Одново сега знамето се вее,
на Крушевската република!
Гоце Делчев, Питу Гули,
Даме Груев, Сандански!
Гоце Делчев, Питу Гули,
Даме Груев, Сандански!

Горите Македонски шумно пеат,
нови песни, нови весници!
Македонија слободна,
слободно живее!
Македонија слободна,
слободно живее!

ELEMENTET E EDUKIMIT MUZIKOR
(Çelësi i violinës, pentagrami dhe nota)

DETYRA

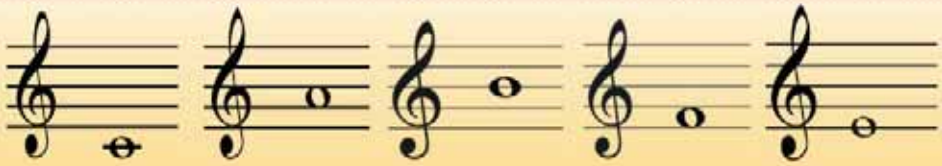

- ✓ Cilat tone mungojnë në këtë tabelë?
- ✓ Në fletoren e notave të muzikës shkruani notat prej tabelës sipas radhitjes, sipas emrit dhe sipas vendit të shënuar.

ODA E GËZIMIT

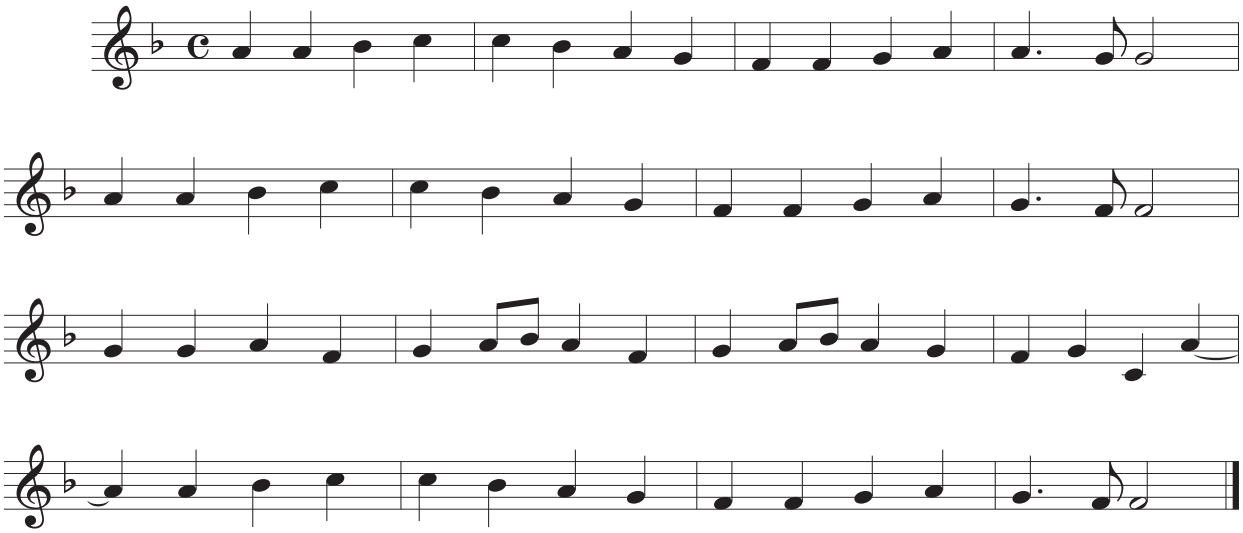

"Oda e Gëzimit" (në gjermanisht "Ode an die Freude") është himni i Bashkimit Evropian. Në vitin 1971 Asambleja Parlamentare e Këshillit të Evropës vendosi ta propozojë "Odën e Gëzimit" nga "Simfonia e Nëntë" e Betovenit për t'u miratuar për Himnin Evropian. "Oda e Gëzimit" është si një ylber - me shkëlqim verbues dhe realisht - joreale, e paprekshme por aq e afërt".

Himni është një këngë solemne.

Oda e gëzimit

G'zim e lule bukurie,
Rreze elisioni.
Forca yte hieshie,
Të lart'son misioni.
Shteg mbi ura ënd'ra yte
triumfon ndaj ligësis'.
Shkrepe lart s'i rreze drite
Nën hije të urtësis'

G'zim ti je i mrekullushëm
jetën ton' çdo dit' stolis'.
N'pragun tënd o të magjishëm
buron kënga udhën nis.
Se atë që mbyt mërzia
ti sërish e gjallëron.
Vllazërohet njerëzia,
flatra jote ku pushon.

Neşeye Şarkı

Kardeş olun ey insanlar,
Bunu ister Tanrımız!
Bu dünyada herşey geçer,
En son sana dost kalır.

İnsanlığa doğruluğa,
Göğsünü aç korkma sakın.
Hür doğmuştur insanoğlu,
Hür yaşamak hakkıdır.

Ода радости

Радост краси све лепоте,
Кћери из Јелисеја!
Опојна ти моћ красоте,
Узвишена мисија.

Твоје снове вежу нити,
Што растави многа зла.
Сви ће људи браћа бити,
Крила твоја спајат' зна.

Ода на радоста

Радост бистра убост чиста,
ќерко од Елизија,
опивна си моќ што блиска,
занес и поезија.
Твојте сништа спокој шират,
злото што го скротува.
Сите луѓе да се смират,
звукот твој ги сплотува.

Среќни да сте милиони
јас ви праќам бакнеж врел.
Дружба, братство, љубов,
слога да ни мине живот цел.
Другар ти со другар биди,
гордост има секој жив.
Тој пак тоа што го нема,
нема живот, нема здив.

Në vitin 1824 Ludvig Van Betoven e shkroi simfoninë e tij të fundit, Simfoninë e nëntë.

Ludvig Van Betoven

Fidrih Shiler

Fridrih Shiler shkroi poezinë "Për gëzimin" ("An die Freude") në vitin 1785 si "Festimi i vëllazërisë njerëzore". Pas vdekjes së tij kënga u bë tekst për shfaqjen e korit "Simfonisë së nëntë" të Betovenit.

FJALËSHPEJTA

Fjalëshpejta maqedonase:
Учителот вика
дека вика
не се вика вика,
туку вика
дека вика
се вика вели.

Fjalëshpejta shqipe:
Elelija bebelija,
baca m'bleu gurabija
lumi baca që s'harroi,
dhe bombonat mi premtoi.

Fjalëshpejta boshnjake:
Četiri čavke na ćerpiču
čučeći cijuču.

Fjalëshpejta është lojë e fëmijëve me fjalë që duhet thënë tri herë një pas një duke përshpejtuar shqiptimin, në atë rast duhet kujdes që të mos bëhen gabime.
Me enigma të shpejta mund të ushtrojmë shqiptimin e saktë të bashkëtingëlloreve dhe të zanoreve, duke qenë të kujdesshëm në diksionin e qartë (shqiptim i qartë i çdo shkronje me marrjen e duhur të ajrit).

Fjalëshpejta vllehe:
Misur, misur
tu misur.

Fjalëshpejtë serbe:
Медо меди не да меда,
не да медо меди меда.

Fjalëshpejta rome:
Baro varo, tuke maro.
Sarinenge te ha maro.

Fjalëshpejta turke:
I bu takatukaları takatukacıya
takatukalatmaya götür
Takatukacı takatukaları
takatukalatmam derse
Takatukacıdan takatukaları
takatukalatmadan al da gel.

Bëhu kreativ!
Shkruaj një fjalëshpejtë të shkurtër.

NOTA DHE PUSHIMI KATËRSHE DHE TETËSHE NË PENTAGRAM

Nota katërshe

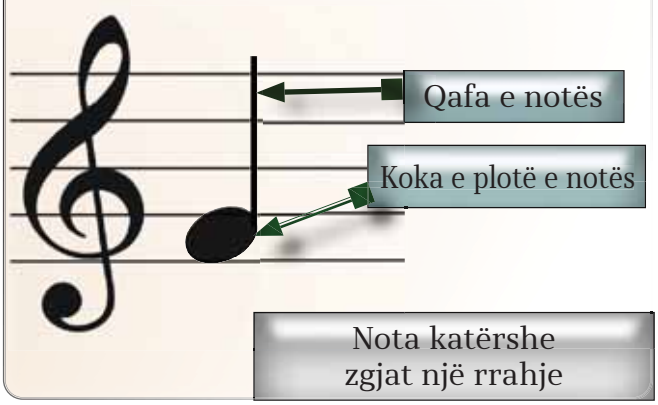

Nota katërshe zgjat një rrahje

Pushimi katërshe

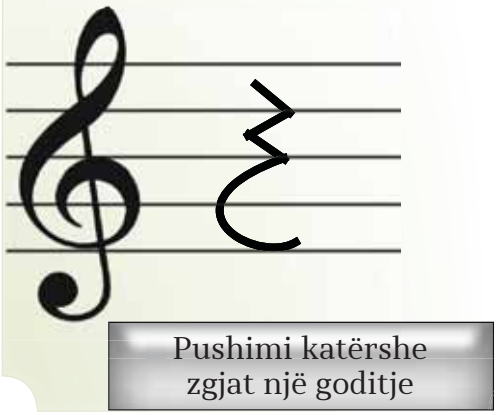

Pushimi katërshe zgjat një goditje

Nota është shenjë muzikore me të cilën i shënojmë tonet.

Shenjat me të cilat i shënojmë ndërprerjet e përkohshme të toneve quhen **pushime.**

Nota tetëshe

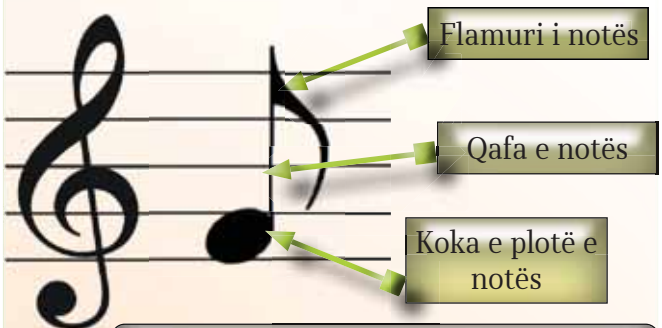

Dy tetëshe mund të shënohen të ngjitura me një vijë horizontale.

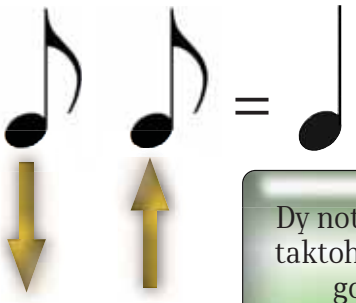

PA - RA

Dy nota tetëshe taktohen në një goditje

Pushimi tetëshe

Shënohet nga vija e katërt në formë të numrit shtatë.

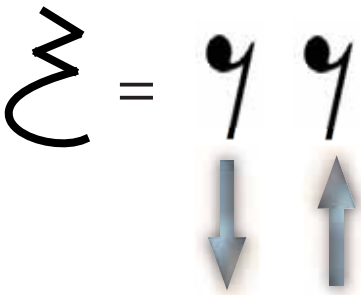

PA - RA

Ushtrimi numër 1

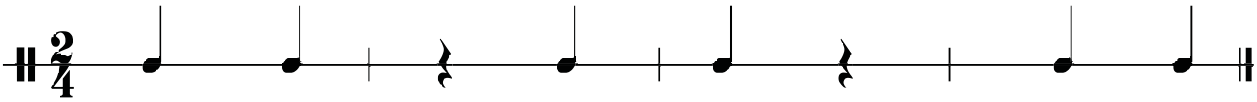

Ushtrimi numër 2

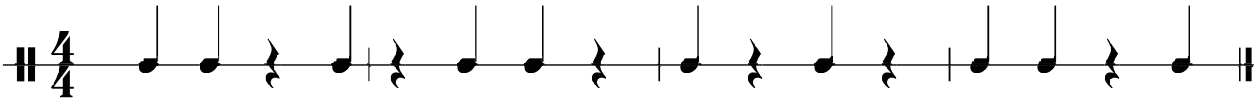

DETYRA

- ✓ Sa pushime katërshe ka në ushtrimin numër një ?
- ✓ Interpreto ushtrimin numër dy në instrument fëmijëror ritmik.

Ushtrimi numër 3

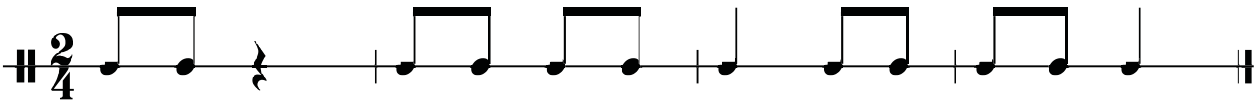

Ushtrimi numër 4

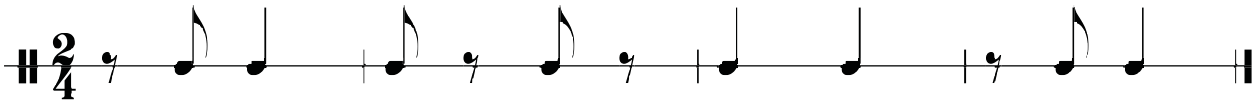

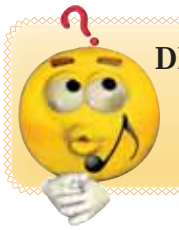

DETYRA

- ✓ Sa nota katërshe ka në ushtrimin numër tre ?
- ✓ Interpreto ushtrimin numër katër në instrument fëmijëror ritmik.

ЗА СИТЕ ДЕЦА / RËT TË GJITHË FËMIJËT (sipas dëgjimit)

Muzika: A.Xhambazov
Teksti: V.Pujovski

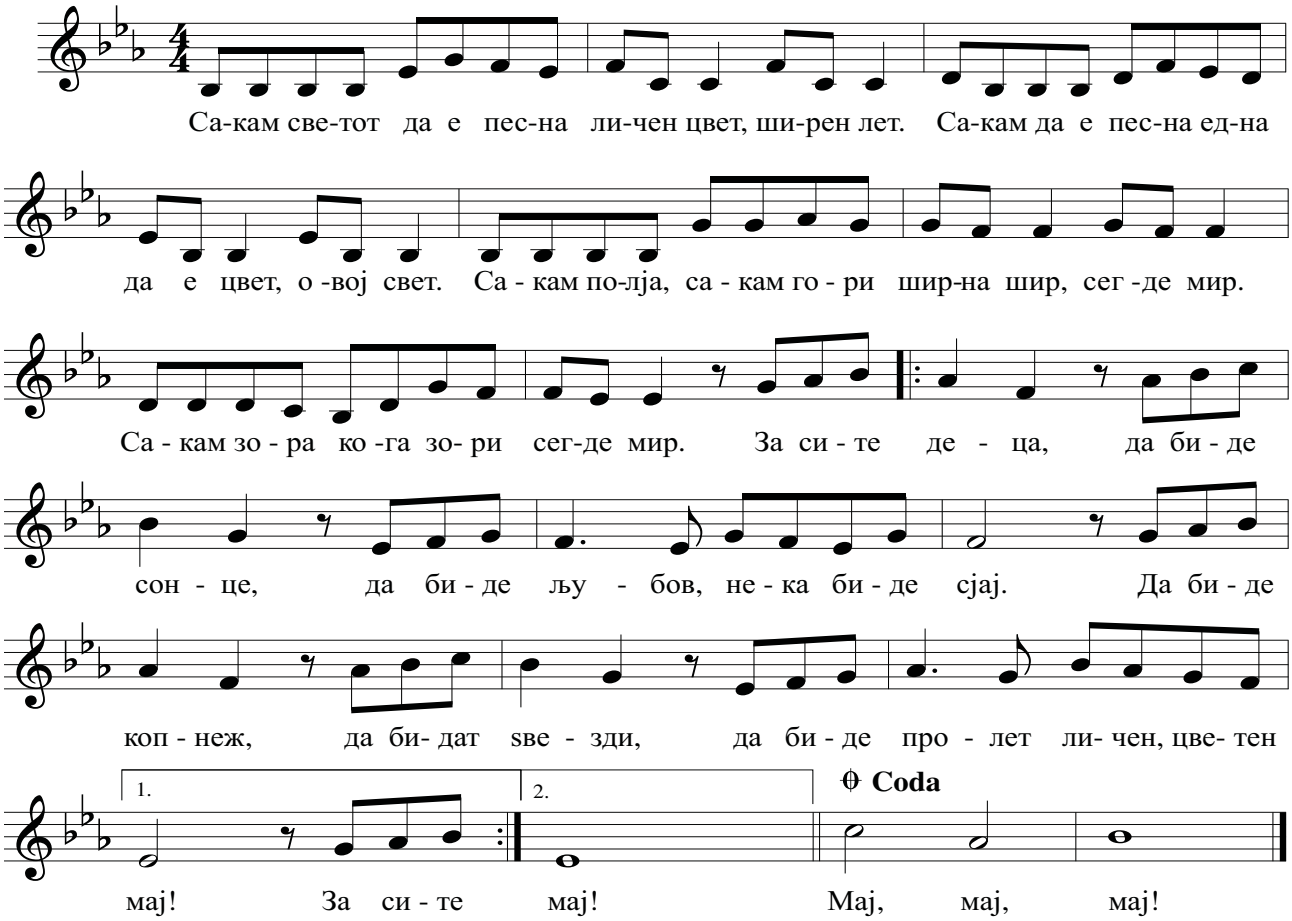

Сакам да е песна светот
тивок бран, изгрев ран.
Сакам да е песна една
да е цвет, овој свет.
Сакам песна да се ори
тивок сон, sвезден sвон.
Сакам песна што ќе збори
sвезден sвон.

Рефрен:
За сите деца, да биде сонце,
да биде љубов, нека биде сјај.
Да биде копнеж, да бидат sвезди,
да бидат пролет личен, цветен мај!

SHTATORI (sipas dëgjimit)

Muzika: A. Imeri

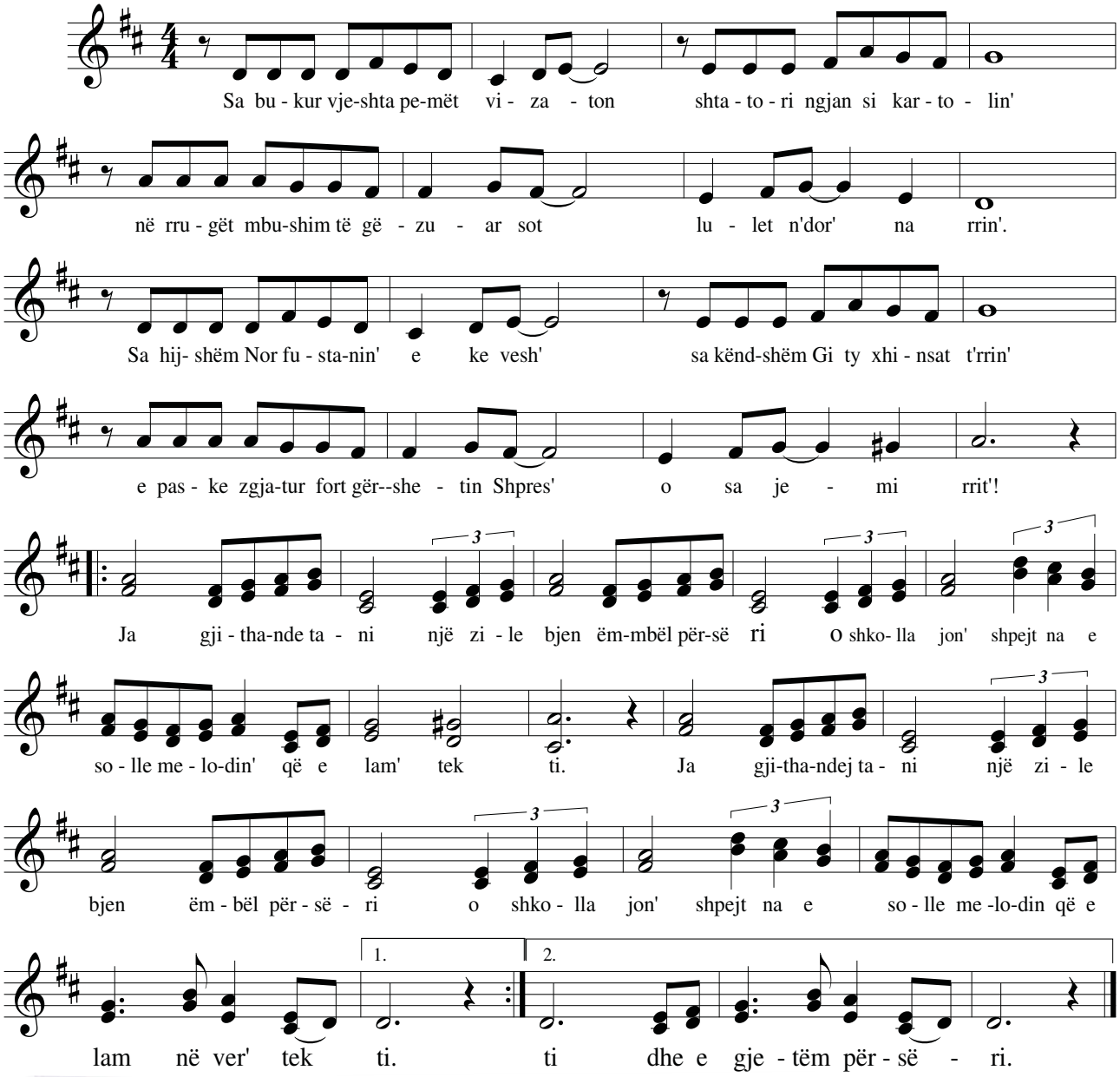

TEMPO

Shpejtësia me të cilën plotësohen kompozimet muzikore quhet tempo.

Ngadalë ← Tempo themelore → Shpejt

Tempo themelore → Mesatare

Për ta përcaktuar më saktë shpejtësinë tonë duke kënduar dhe luajtur duhet të përdorim një metronom.

Tempoja shkruhet mbi pentagramin pas çelësit të violinës.

Moderuar

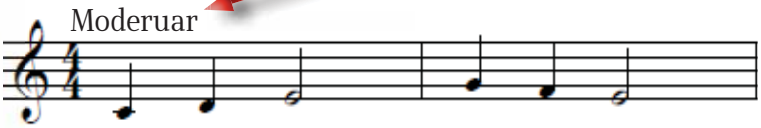

Nikollaj Rimski Korsakov (1844 - 1908) është kompozitor dhe dirigjent rus. Rrjedh nga një familje aristokrate me një traditë të gjerë të ushtarëve dhe marinarëve.
Edhe në fëmijërinë e tij të hershme ai shfaq talentin për muzikën, kështu që në moshën gjashtë vjeçare fillon të mësojë piano.

Fluturimi i Brumbullit - Nikollaj Rimski Korsakov
Kompozimi muzikor është pjesë e operës "Përralla për mbretin Salltan."
Kjo pjesë muzikore shfaqet kur mjellma transformon djalin e mbretit Salltan në një brumbull. Atëherë ai do të mund të fluturojë larg ku ai dëshiron të vizitojë babain e tij, i cili nuk e di se është gjallë.
Ky kompozicion për shkak të popullaritetit të tij, përveç në interpretimin orkestral, mund të gjendet edhe në interpretimin e instrumenteve tjera.

DETYRA

- ✓ Rendit llojin e tempos të kompozicionit ?
- ✓ Përderisa e dëgjuat kompozimin çfarë ndjenja zgjoi te ju ?

Volfgang Amadeus Mocart (**1756-1791**) është kompozitor austriak.
Për shkak të talentit të tij të madh e quanin "fëmiju mrekulli". Në moshën pesë vjeçare ai luajti si pianist i rritur. Edhe pse jetoi një jetë të shkurtër, ka shkruar mbi 600 kompozime.

Marshi turk - Vofgang A. Mocart
Supozohet se Mozarti shkroi këtë vepër në moshën 27 vjeçare. "Marshi turk" është një nga meloditë më të popollarizuara të Mocart-it e cila sjell hare, gëzim energji dhe humor të mirë. Në atë kohë në Europë gjithçka që ishte turke ishte moderne si: pirja e kafesë turke, përdorimi i mëndafshit në veshmbathje, poashtu edhe në mënyrën e veshjes, mbajtja e turbanit etj. Inspirimin për të shkruar këtë kompozicion Mocarti e morri nga daulltarët jeniçer turk sipas të cilës e quajti "Marshi turk".

Tomaso Albinoni (1671-1751) është kompozitor italian. Ka shkruar opera, muzikë instrumentale, koncerte mirëpo veçanërisht theksohet vepra e ashtuquajtur Adaxho në g-mol.

Adaxho - Tomaso Albinoni
Shpesh kjo vepër quhet edhe "Adaxho Albinoni" ose vetëm "Adaxho në g-mol".
Kompozimi është pjesa e dytë e një kompozicioni më të madh dhe shumë shpesh shfaqet në aranzhmane të ndryshme dhe instrumente të ndryshme.

DETYRA
- ✓ Rendit llojin e tempos të kompozicionit
- ✓ Përderisa e dëgjuat kompozimin, çfarë ndjenja zgjoi te ju ?

DETYRA
- ✓ Bisedoni rreth dallimeve ndërmjet tri kompozicioneve.

NOTA E PLOTË DHE GJYSMË NOTA DHE PUSHIMI NË PENTAGRAM

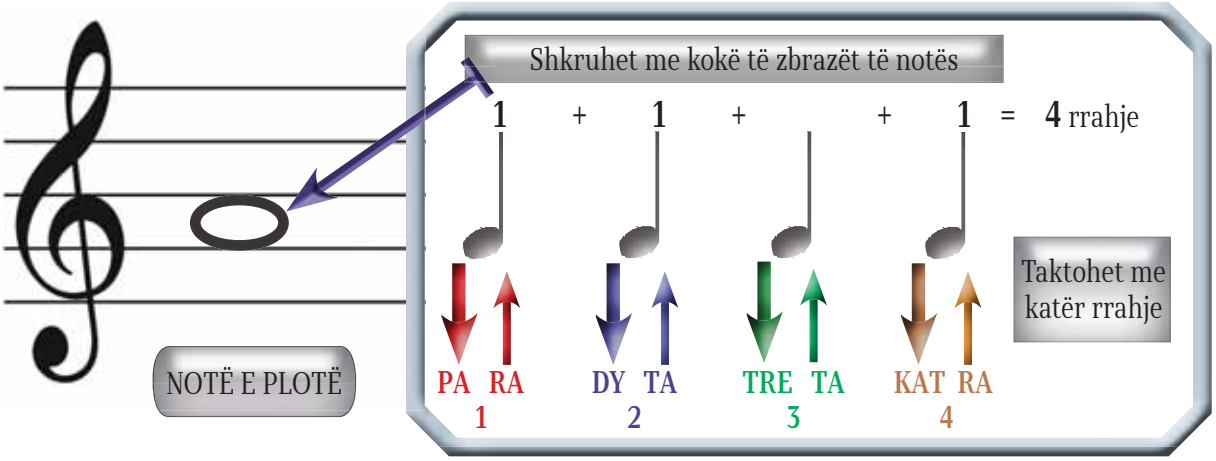

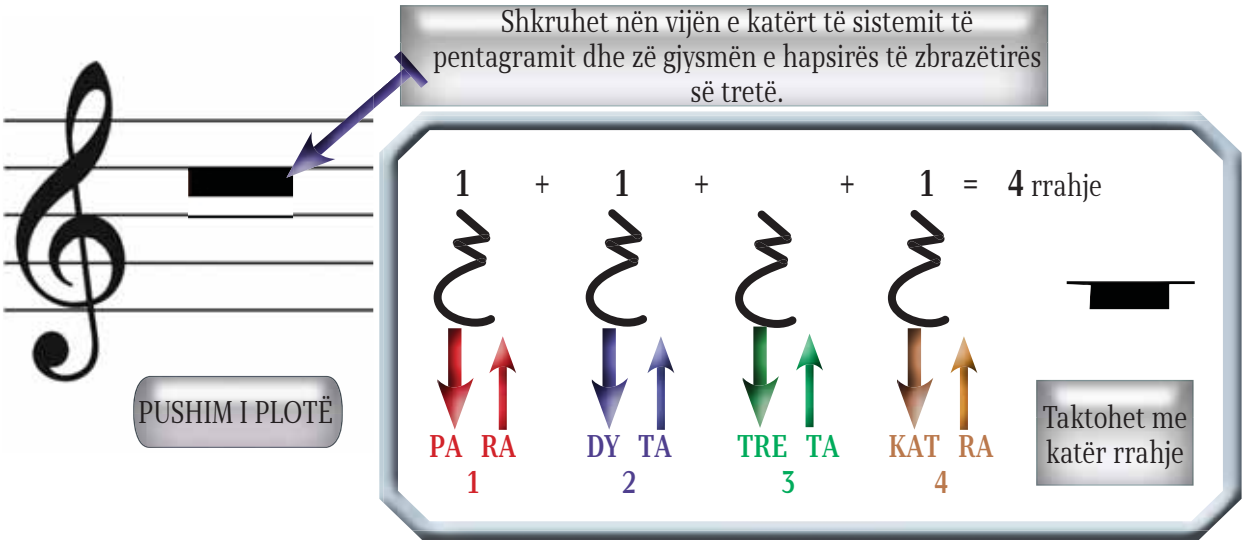

Gjysmë notë

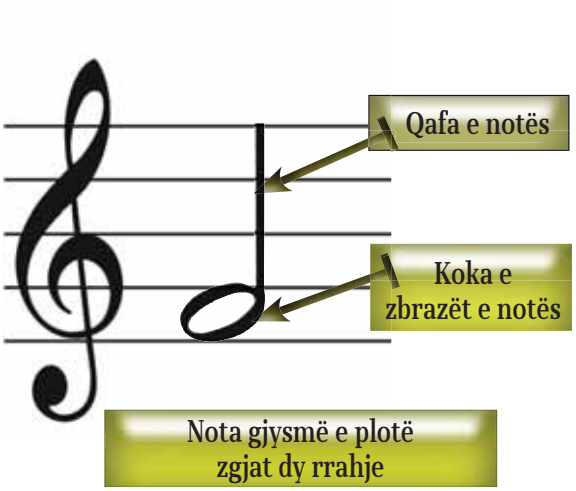

Gjysmë pushimi

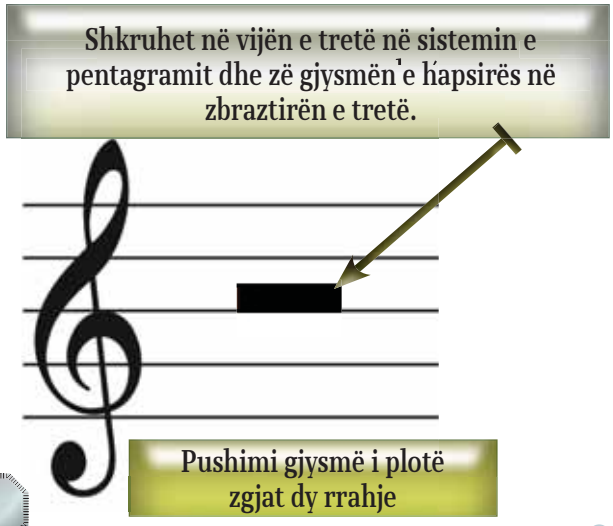

Leximi ritmik i toneve në ushtrimin melodik, pa i kënduar notat sipas lartësisë, quhet PARLATO.

Ushtrimi numër 1

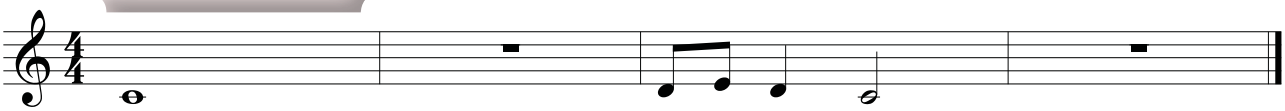

Ushtrimi numër 2

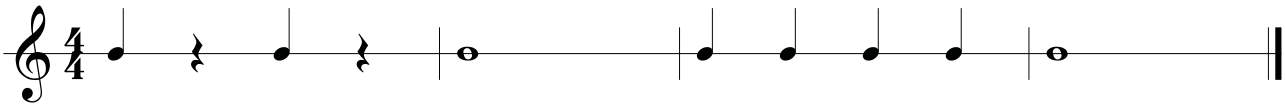

DETYRA

- ✓ Sa pushime të plota ka në ushtrimin numër një?
- ✓ Interpreto ushtrimin numër dy në instrumentet ritmike fëmijërore.

Ushtrimi numër 3

Ushtrimi numër 4

Ushtrimi numër 5

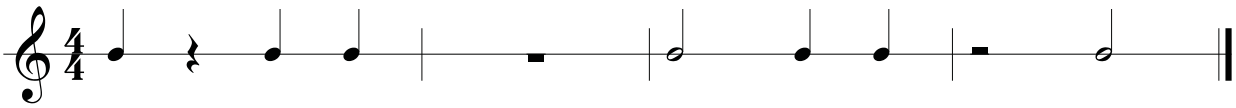

DETYRA

- ✓ Taktoje ushtrimin numër tre parlato, pastaj me melodi.
- ✓ Sa pushime gjysmë të plota janë në ushtrimin numër katër?
- ✓ Interpreto ushtrimin numër pesë në instrumentet ritmike fëmijërore.

NDARJA E KËNGËVE POPULLORE SIPAS PËRMBAJTJES

Folklori muzikor është pjesë përbërëse e krijimtarisë së folklorit të çdo kombi. Folklori muzikor përbëhet nga tri pjesë të rëndësishme që janë të lidhura mes vete: këngë popullore, valle popullore dhe vegla muzikore popullore.

Kënga popullore në të kaluarën është përcjellë brez pas brezi, sipas traditës gojore. Autorët e këngëve popullore nuk dihen, sepse këngët nuk janë shkruar, por janë transmetuar gojarisht

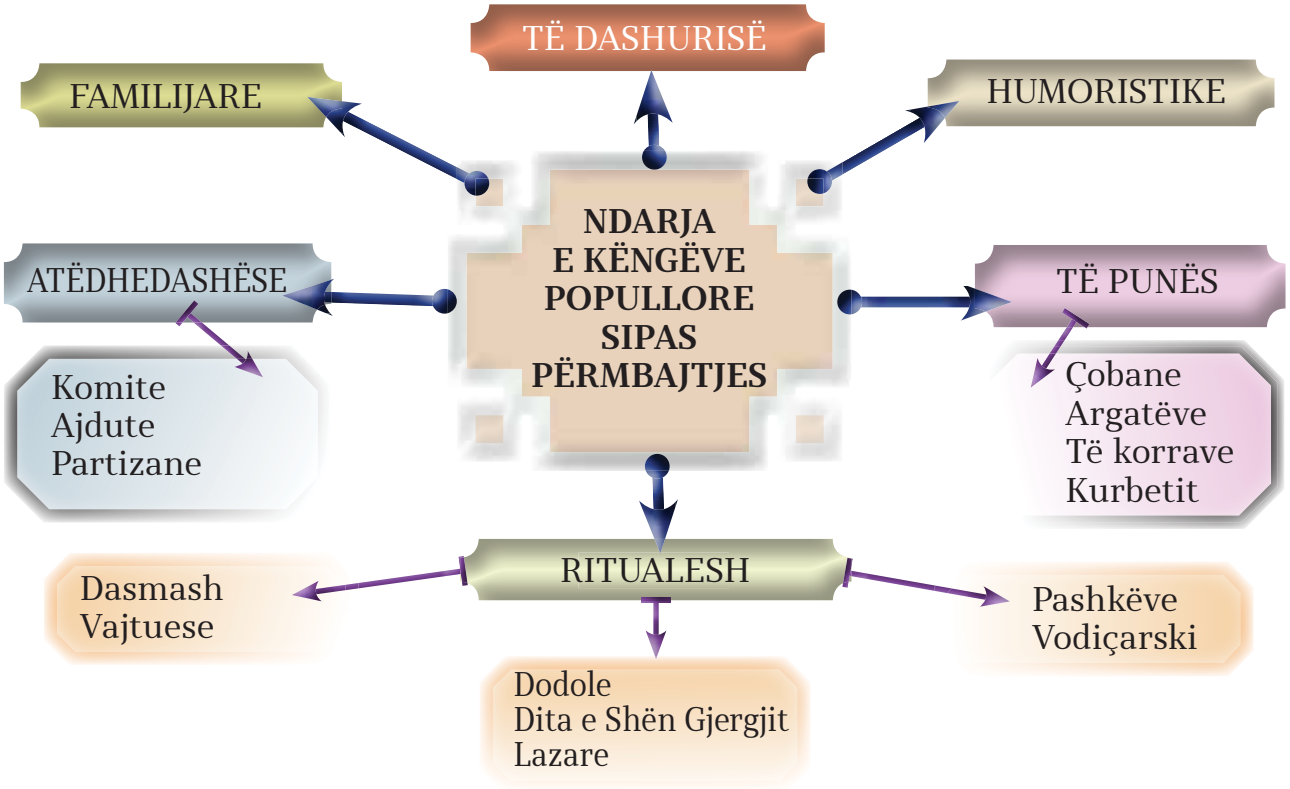

Këngët popullore mund të këndohen pa shoqërimin e instrumenteve popullore. Një numër më i madh i këngëve popullore shoqërohen me këngë popullore instrumente dhe valle.

Këngët popullore familjare këndojnë tema nga jeta e përditshme e njeriut, si: dashuria e prindërve për fëmijët e tyre, dashuria e motrës ndaj vëllaut, momente të bukura dhe të trishta të jetës familjare.

Садила Тимка босилок / Ka mbjellur Timka borzilok

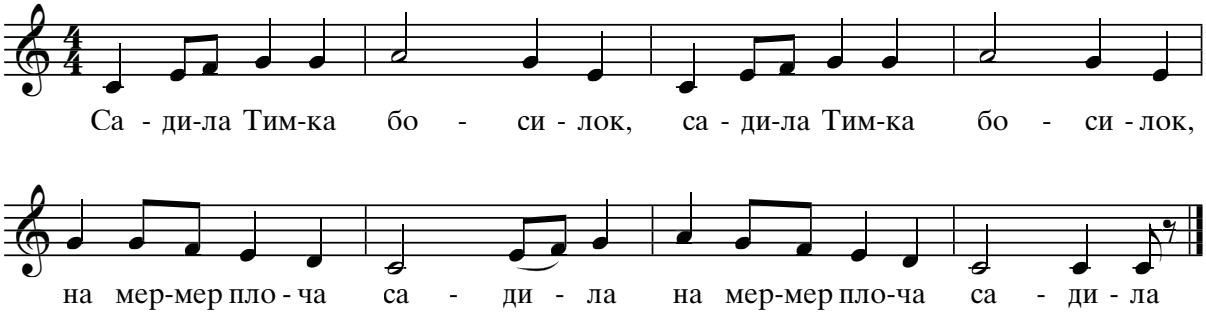

Në këngët popullore të dashurisë këndohet: dashuria mes dy të rinjve, bukuria e një vajze apo e një djali, duke u martuar me ndërmjetësues, dallimet sociale midis të rinjve (vajzë e varfër - djalë i pasur dhe anasjelltas) dhe perceptimet patriarkale të prindërve.

Ој, зелено зеленило / Moj, e gjelbër e gjelbëruar

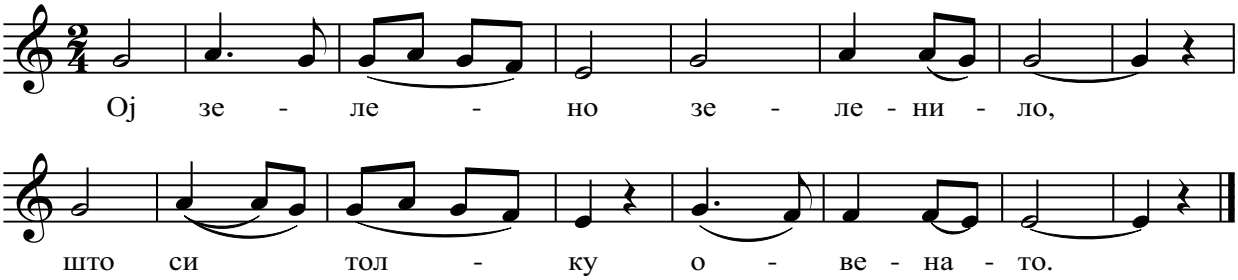

Ој, зелено зеленило,
што си толку овенато?

Дали те слана осланила?
Дали те роса оросила?

Нит ме слана осланила,
нит ме роса оросила.

Тук ме мајка армасала
за едно момче што не сакам.

NUMËRUESIT

Numëruesit paraqesin të folur ritmik, pra shqiptimi ritmik dhe solid i tekstit. Ju, fëmijët, por edhe prindërit tuaj kur ishin fëmijë i përdornin për të numëruar në lojërat e fëmijëve që kanë për detyrë në mënyrë të duhur për t'i caktuar rastësisht një detyrë dikujt (për shembull: të mbyll sytë, të kërkoj dikë ose një objekt, të ndiqet, të jet në mes, etj.)

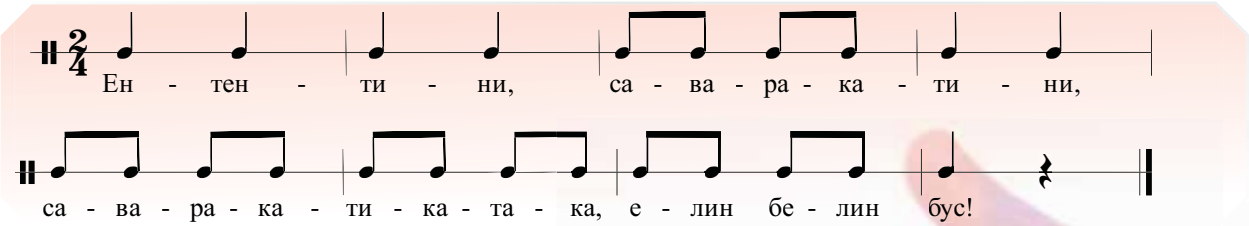

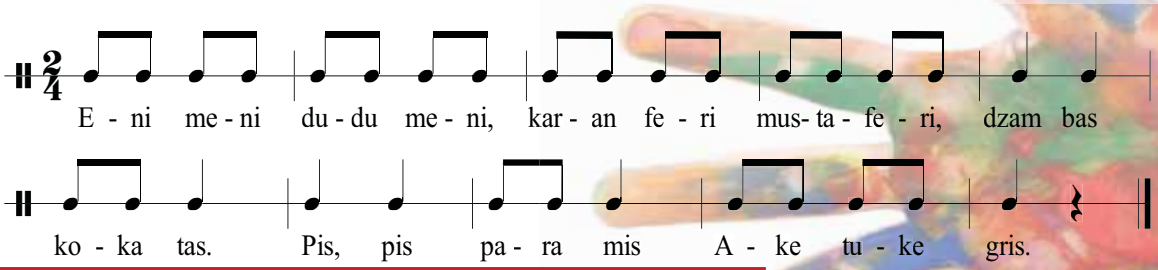

Eni, meni, dudu meni, karanferi, mustaferi,
xhambaz-kokotaz, heshtje-heshtje, përallë! Ja ty kafshim!

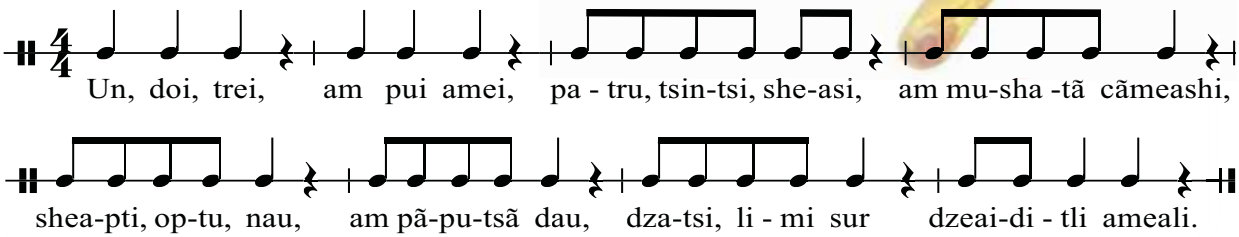

Një, dy, tre-kam pulat e mija, Katër, pesë, gjashtë-kam këmishë të mirë
Shtatë, tetë, nëntë-kam dy palë këpuca. Dhjetë-numëroj gishtërinjtë e mi.

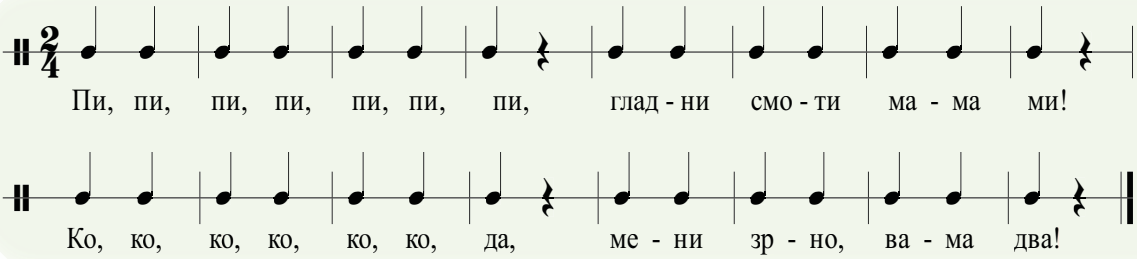

Pi, pi, pi, pi, pi, pi, pi, nënë kemi shumë uri.
Ko, ko, ko, ko, ko, ko, të marr një, të jap dy!

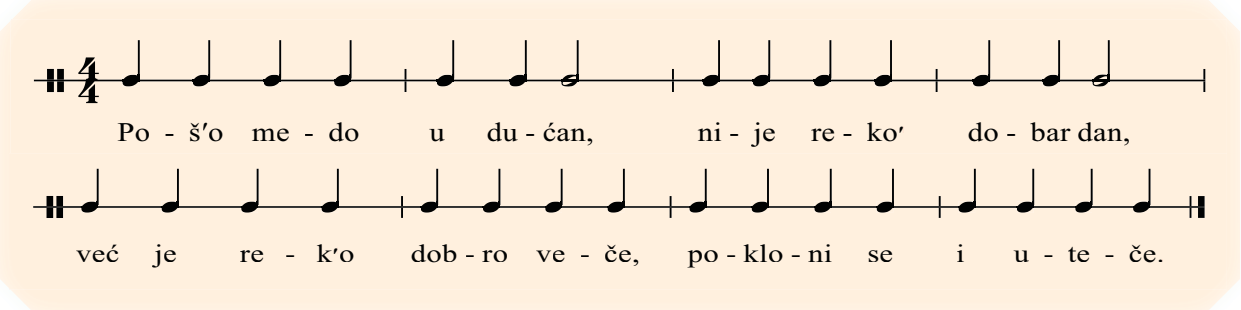

Shkoi Medo në shitore, nuk tha "mirëdita"
por tha "mirëmbrëma" u përkul dhe iku.

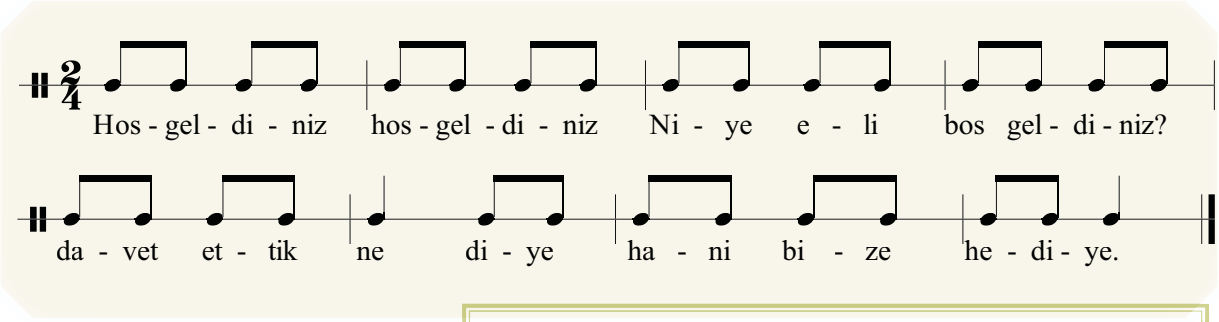

Mirëserdhe, mirëserdhe! Pse jeni me duar bosh
Kur jeni të ftuar, sjellni dhuratë!

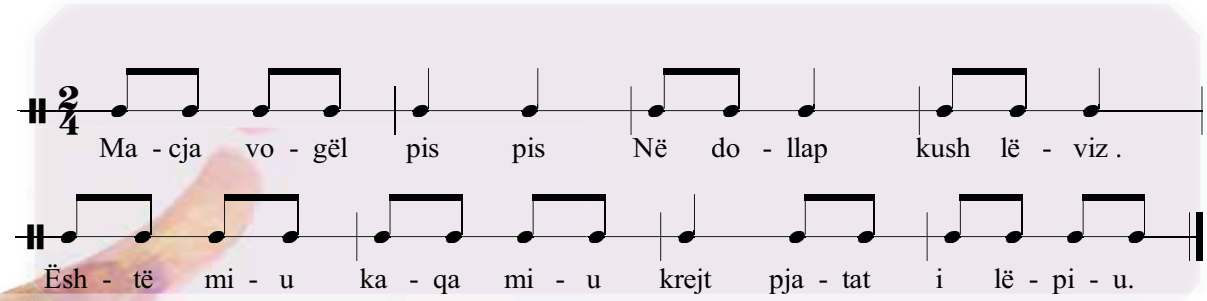

Pis, pis, maca e vogël në dritare lëvizte dorën.
Atje është miu i vogël, pjatat që lëpinte

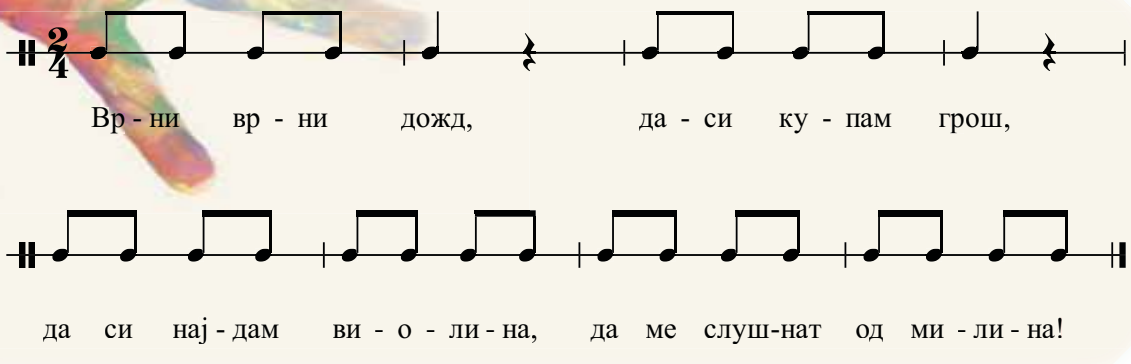

DINAMIKA

Dinamika është fuqia e zërit me të cilën këndojmë ose luajmë një kompozicion muzikor

Lehtë ← **Llojet themelore të dinamikës** → **Fuqishëm**

Ngjyrosja dinamike është një ndryshim gradual i volumit nga i qetë në zë më të lartë dhe anasjelltas, nga zhurma në heshtje. Në muzikë atë ndryshim mundet vetëm ta dëgjojmë por jo edha ta shohim. Në artet figurative ndryshimin gradual të një ngjyre mund ta shohim në nuanca të ndryshme si për shembull ngjyrën e kaltër.

1. BURIMET Një burim i vogël, i ngrohtë dhe i gëzuar, shkëlqen në hijen e pyllit. Dëgjohen valët e vogla të përfaqësuara nga tingulli i fyellit. Nga ana tjetër vjen një burim i ftohtë dhe i errët që kap me zë klarinetën. Duke depërtuar nëpër pyll, të dy burimet bashkohen.

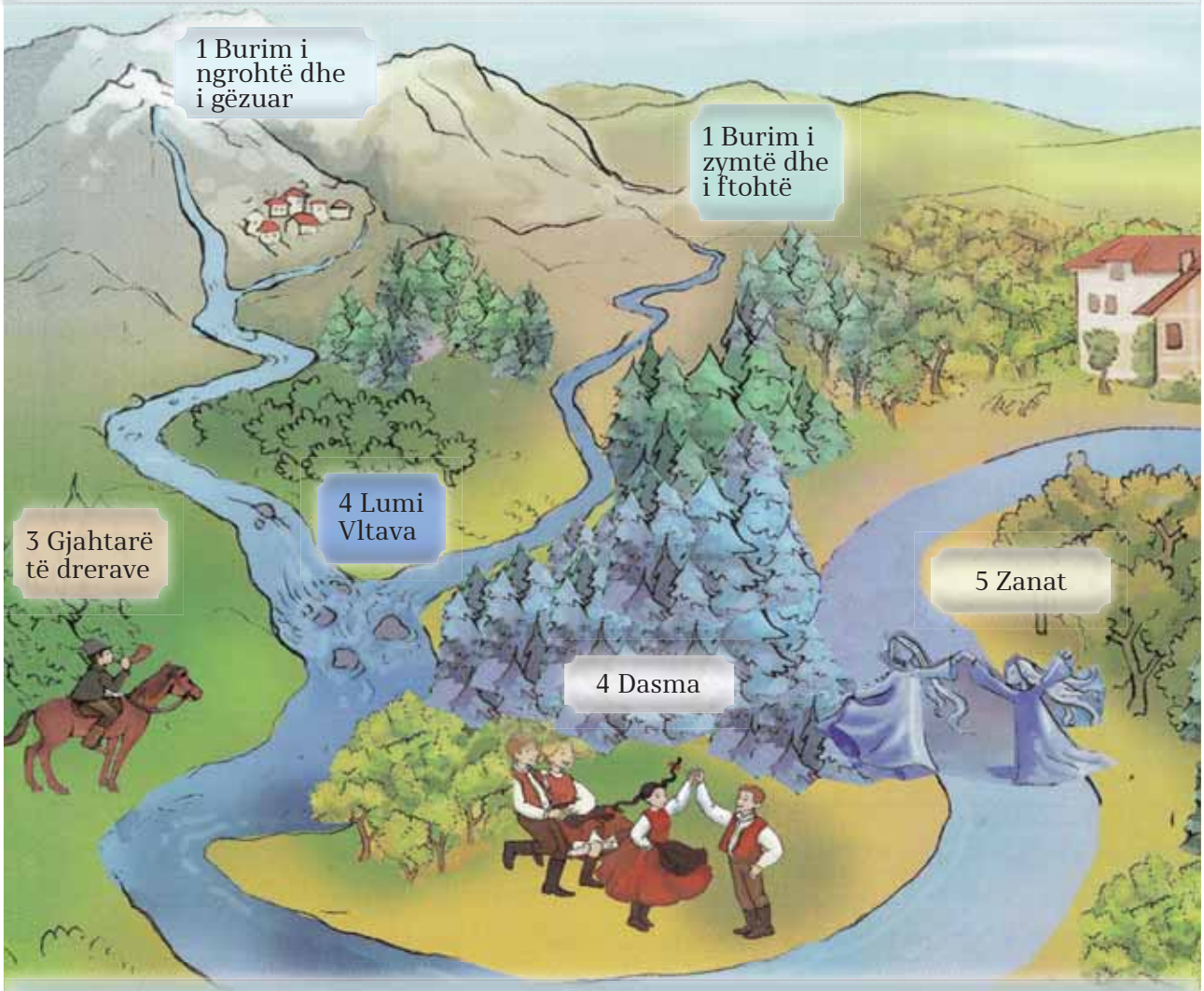

2. LUMI U krijua lumi Vltava. Rrjedh pranë livadheve, pyjeve, maleve dhe vendeve shkëmbore. Bëhet një lum i valëzuar dhe i fortë. Muzika, gjithashtu do t'ju bëj me dije se lumi po bëhet më i madh më i fortë dhe më i zëshëm.

Bedzih Smetana (1824 - 1884) është një kompozitor çek. Në veprat e tij shihen elementet e folklorit kombëtar.

VLTAVA - Bedzih Smetana

"Vltava" është një kompozim i shkruar për orkestër. Brenda saj kompozitori Bedzih Smetana përshkruan muzikalisht natyrën dhe traditën e vendit të tij. Poemën simfonike Vltava, e shkroi i frymëzuar nga ujërat e turbullta të lumit çek Vltava.

3. GJUETIA "Vltava" nxiton nëpër pyll nëpër të cilin lëvizin gjuetarët e drerit dhe befas dëgjohet instrumenti korna e shoqëruar nga daullja dhe një orkestër që lajmëron fillimin e gjuetisë. Ritmi të kujton një marshim ushtarak dhe ju mund të ndjeni erën që fryn në fytyrën tuaj përderisa kalëroni.

4. DASMA Lumi gradualisht po i afrohet fshatit ku bëhet dasma. Në livadhin e gjelbër dhe të lulëzuar dëgjohet një muzikë e hareshme. Në rrjedhje është zhvillimi i dasmës. Të ftuarit të lumtur vallzojnë në ritmin e Polonisë (Valle popullore Çeke e cila vallëzohet në çifte).

5. ZANAT Natën buzë lumit dalin rusalët (zanat e ujit) dalin nga uji i qetë dhe vallëzojnë nën dritën e hënës. Dëgjohet muzikë e qetë si ninullë e interpretuar në instrumentin e violinës. Mbyllni sytë dhe imagjinoni një fotografi të zanave të bukura me flokë të bardha, të veshura në të bardha, që kërcejnë në brigjet e hënës.

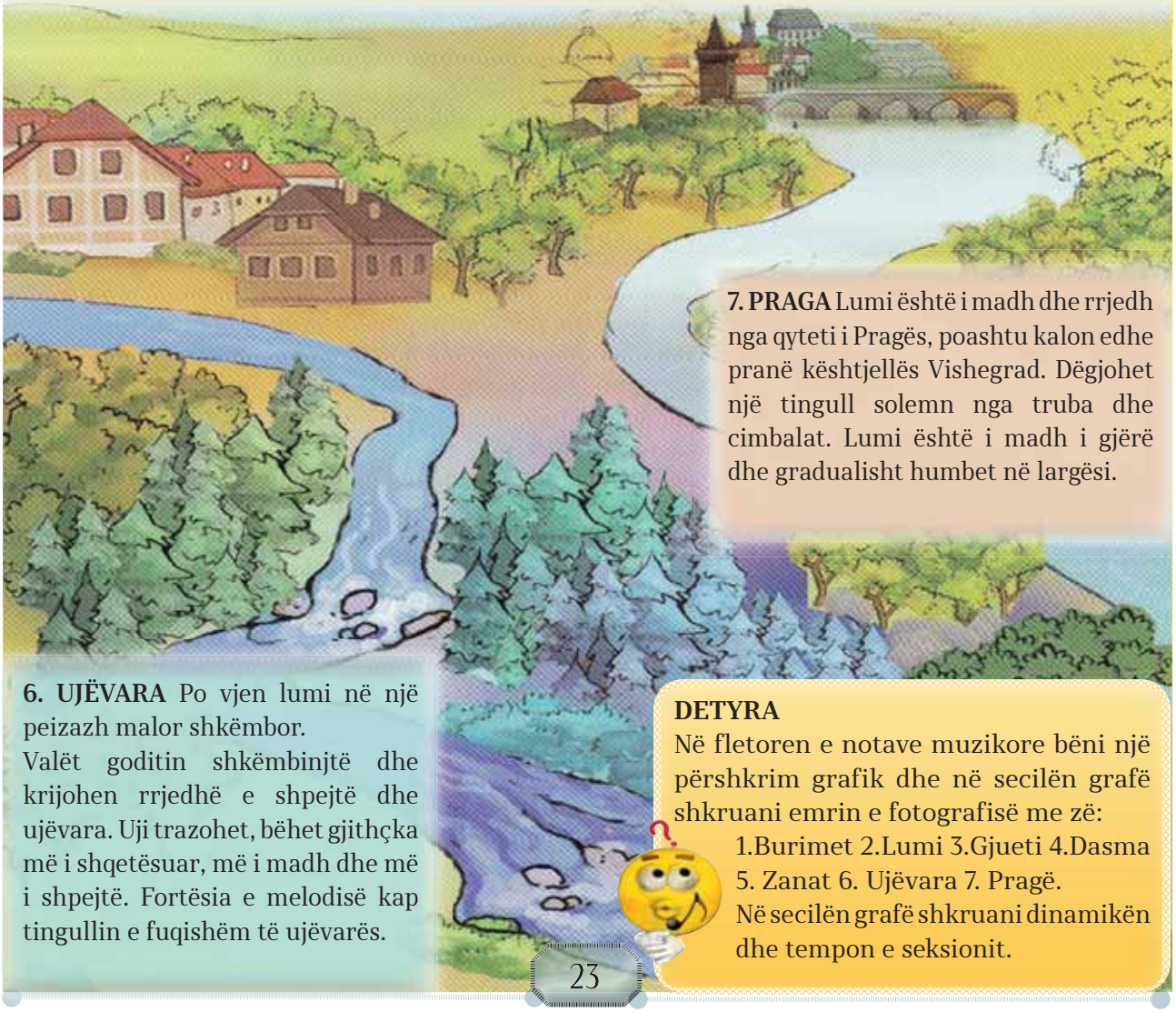

7. PRAGA Lumi është i madh dhe rrjedh nga qyteti i Pragës, poashtu kalon edhe pranë kështjellës Vishegrad. Dëgjohet një tingull solemn nga truba dhe cimbalat. Lumi është i madh i gjërë dhe gradualisht humbet në largësi.

6. UJËVARA Po vjen lumi në një peizazh malor shkëmbor.
Valët goditin shkëmbinjtë dhe krijohen rrjedhë e shpejtë dhe ujëvara. Uji trazohet, bëhet gjithçka më i shqetësuar, më i madh dhe më i shpejtë. Fortësia e melodisë kap tingullin e fuqishëm të ujëvarës.

DETYRA

Në fletoren e notave muzikore bëni një përshkrim grafik dhe në secilën grafë shkruani emrin e fotografisë me zë:

1.Burimet 2.Lumi 3.Gjueti 4.Dasma 5. Zanat 6. Ujëvara 7. Pragë.

Në secilën grafë shkruani dinamikën dhe tempon e seksionit.

VËLLA I DASHUR / БАТЕ СИМЕ (sipas dëgjimit)

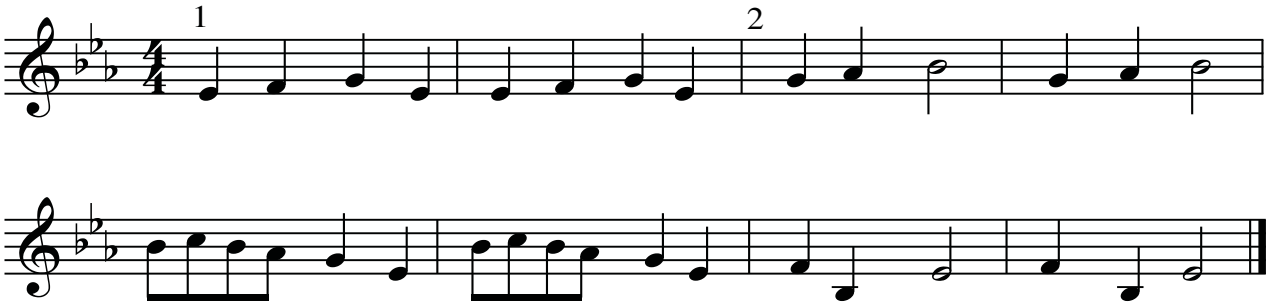

Vëlla i dashur

Vëlla i dashur, vëlla i dashur
A po flen, a po flen?
Këmbanat po bien,
këmbanat po bien.
ding dang dong,
ding dang dong.

Бате Симе

Бате Симе, бате Симе,
спиеш ли, спиеш ли?
Сите ѕвона ѕвонат,
сите ѕвона ѕвонат,
бим-бам-бом, бим-бам-бом.

Haydi Serdar

Haydi Serdar, haydi Serdar
Gün doğdu, gün doğdu
Saat sekiz oldu, saat sekiz oldu
Ding dang dong,
ding dang dong.

Драги Бато

Драги Бато, драги Бато
спаваш ли?
Спаваш ли?
Већ звоне сва звона,
Већ звоне сва звона,
Динг, донг, данг,
динг, донг, данг.

ТАТКОВИНО / ATDHEU (sipas dëgjimit)

Muzika dhe teksti
Veselinka Maxharova

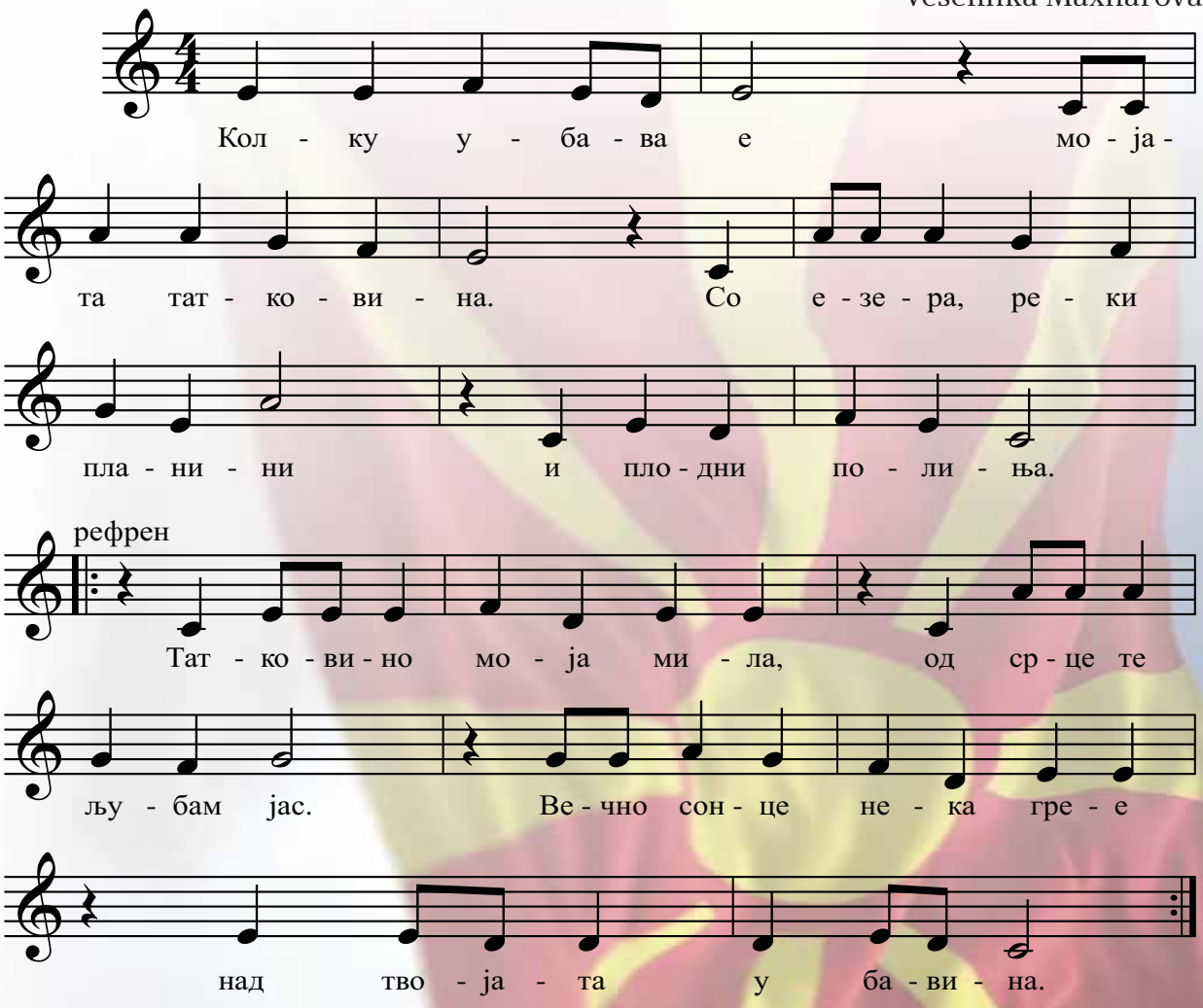

Колку убава е
мојата татковина.
Со езера, реки, планини
и плодни полиња.

Рефрен:
Татковино моја мила,
од срце те љубам јас.
Вечно сонце нека грее
над твојата убавина.

Во нас спомен е драг,
за храбри јунаци.
За минато славно големо,
на најмил народ свој.

Рефрен:
Татковино моја мила,

TAKTE TË THJESHTA 2/4, 3/4 DHE 4/4

Për lexim dhe përcjellje më të lehtë të tekstit muzikor, pentagrami ndahet në pjesë më të vogla të quajtura takte.

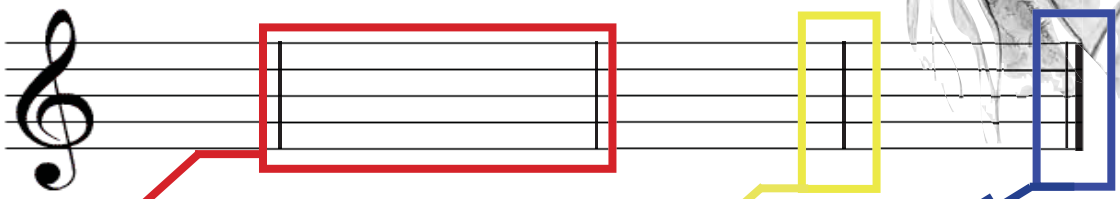

Distanca nga njëra vijë në tjetrën vijë të masës quhet (masa kohore) takti.

Para dhe pas secilit takt ka një vijë vertikale në pentagram. Ajo vijë quhet **vija e taktit** dhe i ndanë taktet njëra prej tjetrës.

Fundi i këngëve dhe kompozimeve shënohet me vijë takti të dyfishtë (njëra më e hollë dhe tjetra më e trashë) e quajtur **vija fundore ose finale e taktit.**

Të mësojmë çka nënkuptojnë numrat që i shohim te çelësi sol. Ato quhen **matje e taktit.**

Numri lart shënon pjesët e taktit (**me sa kohë takti**) do të numërojmë në secilin takt.

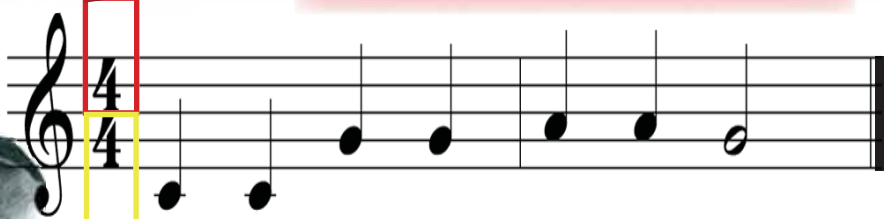

Numri poshtë na tregon cila vlerë e notës shërben si pjesë e taktit ose (**me çfarë kohëzgjatje të taktit**) duhet të numërojmë.

Takti dypjesor

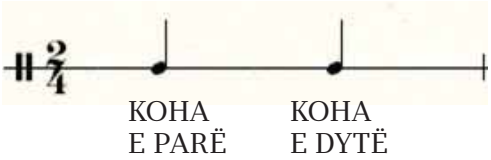

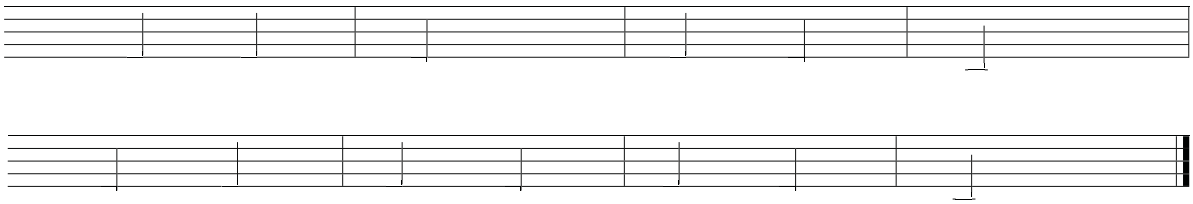

Takti trepjesor

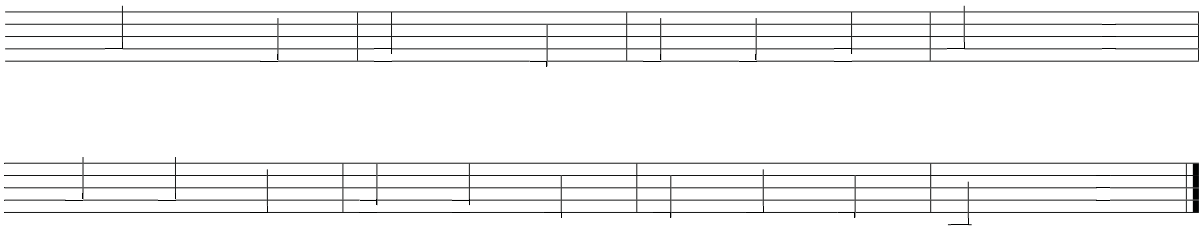

Takti katër pjesor

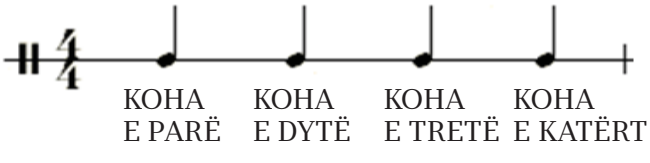

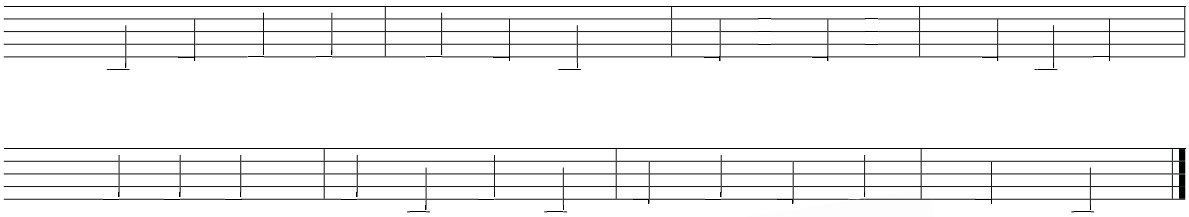

Bëhu kreativ!
Në fletoren e notave muzikore shkruani një ushtrim ritmik sipas zgjedhjes tuaj në kohë 2/4, 3/4 ose 4/4 prej katër taktesh.

KËNGË POPULLORE HUMORISTIKE DHE TË PUNËS

Këngët popullore humoristike janë këngë të gëzueshme dhe të hareshme. Në të këndohen mangësitë e njerëzve si: përtacia, marrëzia, po ashtu ka edhe këngë ku kafshëve u japin tipare njerëzore.

Бог да биде петлето / Zot qoftë gjeli

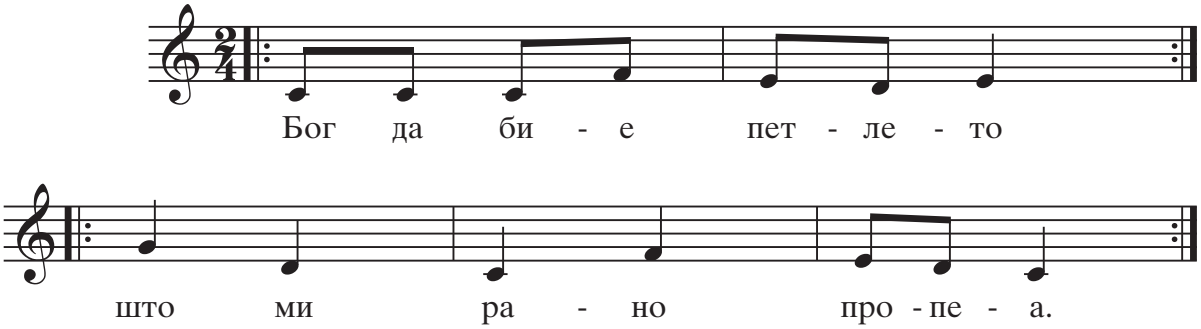

Бог да бие петлето,
што ми рано пропеа.
Па будеше бабата
да замеси зелникот.

Нешто крекна в зелникот.
Нешто мрдна в зелникот.
Сите викат жаба е,
баба вика мечка е.

Дур го баба замеси,
товар брашно измеси.
Дур го баба насоли,
каца пресол истури.

Сите зеа вилите,
баба зеде грабула.
Да претресе зелникот,
да ја најде мечката.

Дур го баба испече,
товар дрва изгоре.
Испече се зелникот,
па седнале да јадат.

Сите бегат низ врата,
баба бега низ баца.
Сите идат со круши,
баба иде без уши.

Këngët popullore të punës janë të lidhura me obligimet e përditshme që ka pasur populli jonë për të ushqyer familjen. Këngë të tilla janë si: të çobanëve, të kurbetit, të korrave dhe punëtorëve.

Распукала Шар Планина / Plasi Mali Sharr

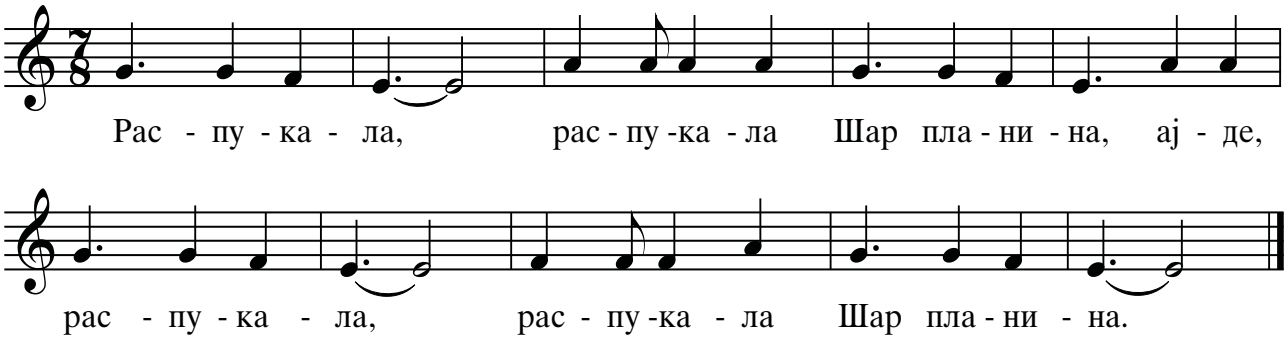

Ani mori nuse

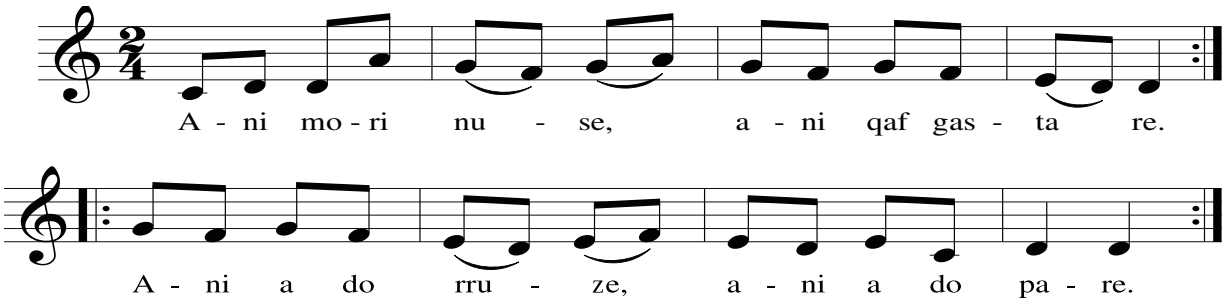

II

As s'po due rruze,
as s'po due pare.
Por e dua burrin,
pasha me cigare.

III

Ani me cigare,
ani me kuti-e
E me këpucë t'zeza
veshun si zotnie

Dzelem, dzelem

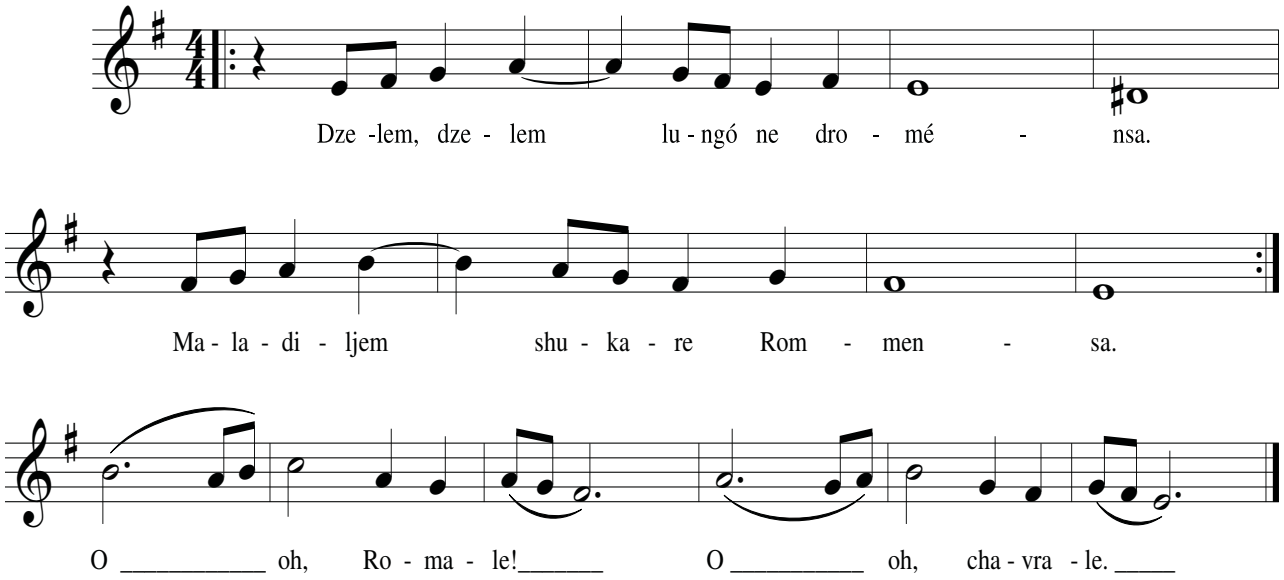

Ala voliv lake kale jakha,
kaj si gugle sar duj kale drakha.
Ala voliv lake kale jakha,
kaj si gugle sar duj kale drakha.

Refren: Oooh, Romale!
Oooh, chavrale

Kindem lake lolo dikhlo tursko,
ni volil man achel latar pusto.
K indem lake lolo dikhlo tursko,
ni volil man achel latar pusto.

Refrem: Oooh, Romale!

Motivi është pjesa
më e imët muzikore.
Motivi është pjesa më e vogël e këngës
ose një kompozimi muzikor.

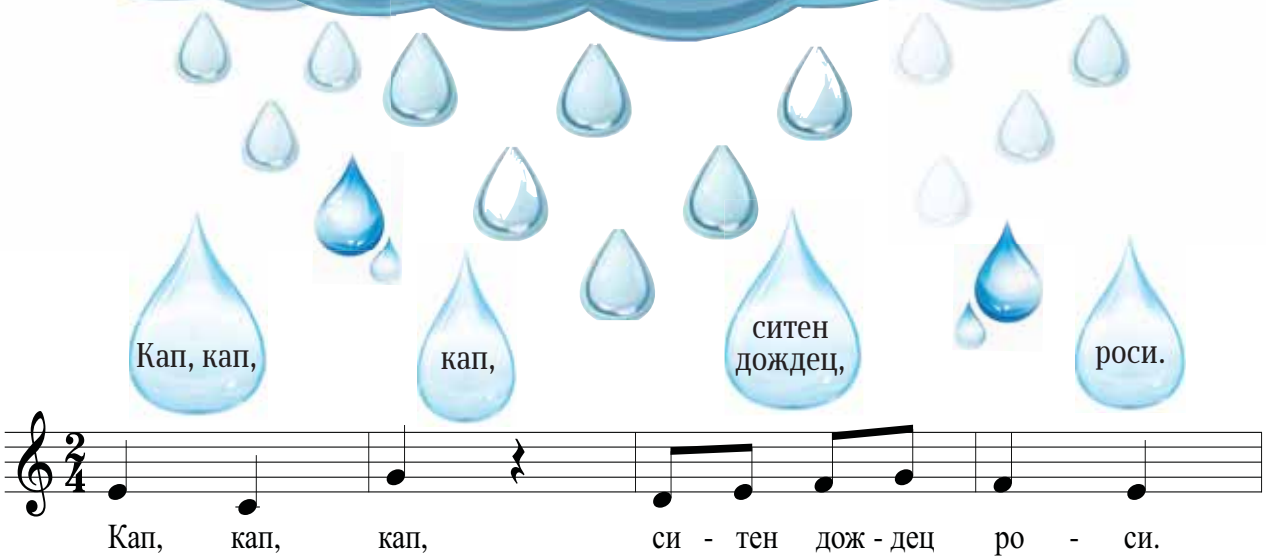

motiv motiv motiv motiv

fraza

Dy motive bëjnë
një frazë

fraza

Кап, кап, кап

Fraza është tërësia më e vogël formale metrike.
Fraza është tërësi muzikore (pjesë më e madhe se motivi) më shpesh përmban dy motive.

ситен дождец
роси

Në këngët dhe kompozimet muzikore do të takoni shumë fraza, por për gjysmë më pak se motivet.

КАП, КАП, КАП / PIKA, PIKA, PIKA (KËNDIM DHE MUZIKË)

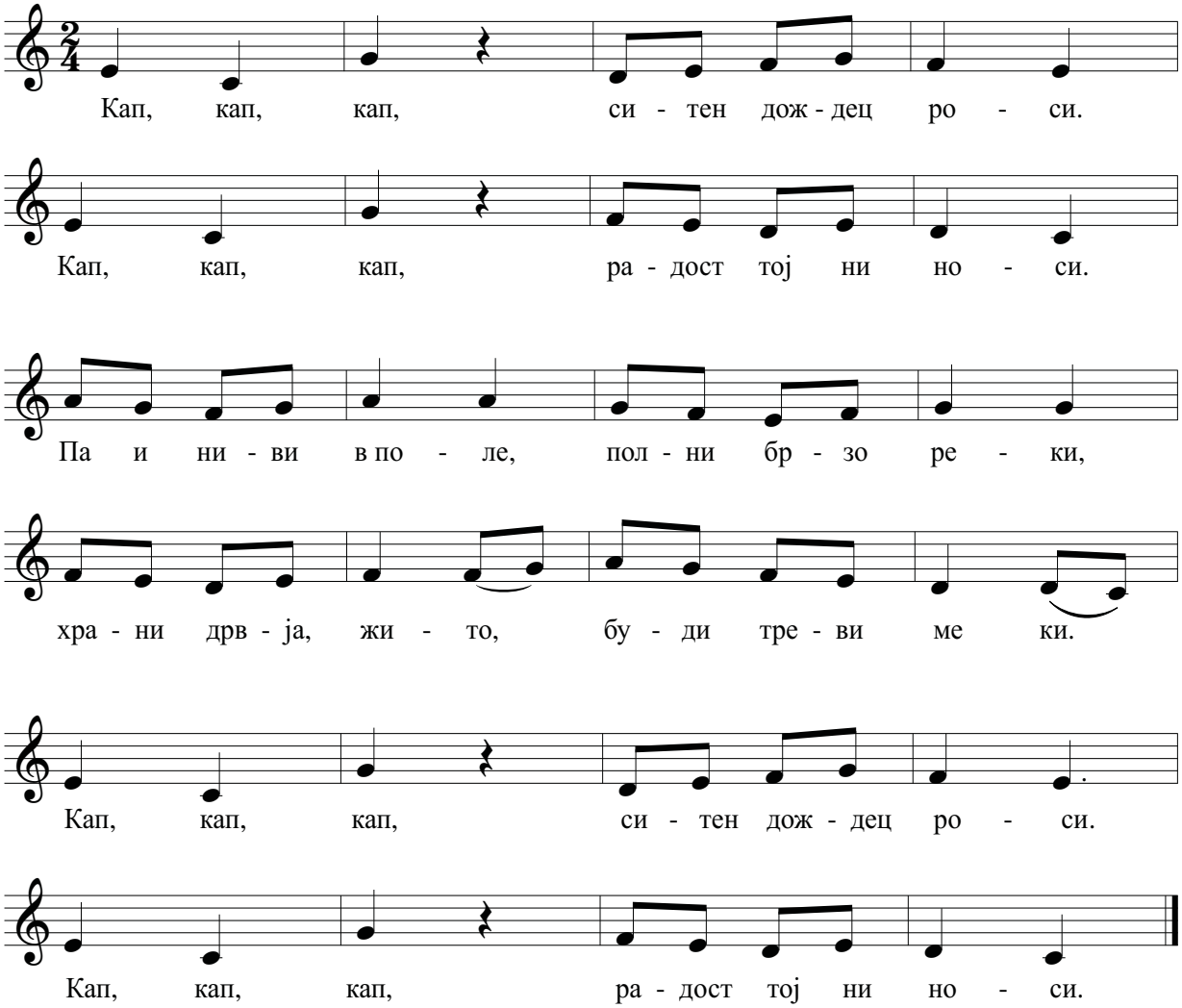

DETYRA

- ✓ Gjeni motivet dhe frazat te kënga me lexim të tekstit.
- ✓ Ndahuni në dy grupe dhe aplikoni lexim dinamik dhe këngë te motivet dhe frazat e këngës, për shembull:një motiv grupi i parë e këndon qetë, dhe motivin e dytë grupi tjetër e këndon me zë më të lartë dhe anasjelltas.
- ✓ Këndoni dhe luani motivet dhe frazat në mënyrë jo të njëjtë të këngës.

MUZIKA VOKALE

Tingujt e njerëzve ndahen në: të burrave, grave dhe fëmijëve.

Muzika e cila **interpretohet** vetëm me tinguj të njerëzve pa shoqërimin e ndonjë instrumenti quhet **MUZIKË VOKALE.**

Në muzikë nën emrin **kompozim** nënkuptohet forma muzikore (forma) që ka një kohëzgjatje të caktuar fillim dhe fund.

Solist është një interpretues muzikor që këndon vetëm, para korit ose në shoqërimin e ndonjë instrumenti muzikorë ose orkestër.

Kori është një ansambël vokal i shoqëruar nga një grup më i madh i këngëtarëve që plotësojnë kompozime të shumta më zë me ose pa shoqërimin e ndonjë instrumenti.

HISTORI MUZIKORE - Voca People

Njerëzit nga Voca people tregojnë aventurë muzikore emocionuese dhe origjinale gjatë historisë. Këta janë tetë, këngëtarë të mrekullueshëm, të talentuar-humoristë, plot energji dhe argëtim që nuk përdorin instrumente muzikore por performojnë efektet e zërit të prodhuara ekskluzivisht përmes këngës së tyre drejtpërdrejtë, duke kombinuar teknikat moderne. Ky grup vokal ka ripunuar më shumë se 80 hite nga artistë të famshëm të muzikës argëtuese si Madonna dhe Michael Jackson, por edhe ribërje të muzikës klasike.

NA ISHIN DY KUNATA - R. Rudi

Kompozimi i famshëm "Na ishin dy kunata" është shkruar për kor të përzier. Flitet për dy kunata që shkojnë mirë dhe duhen si motra. Autori është inspiruar nga folklori i popullit shqiptar.
Rafet Rudi lindi më 5 Janar të vitit 1949 në Mitrovicë. Shkollën e mesme të muzikës e mbaroi në Prishtinë, kurse diplomoi dirigjimin në Akademinë e Muzikës në Beograd. Është profesorë i rregullt në Akademinë e Muzikës në Prishtinë.Që nga viti 1999 është drejtues dhe themelues i Remuzika / Nova muzikë. Që nga viti 2006 është dirigjent i Korit të Filharmonisë të Kosovës, dhe veprat e tij janë interpretuar në mbarë botën. Rafet Rudi kompozoi disa lloje kompozimesh muzikore: vokale dhe vepra instrumentale, muzikë për teatër dhe film, e më shumë.

RUM, DUM, DUM - Dragan Shuplevski

"Rum, dum, dum" është një kompozim nga koleksioni i aranzhimeve të korit të këngëve popullore maqedonase Verë e kuqe dafine, e bërë një nga dirigjentët më të njohur të korit maqedonas, Dragan Shuplevski. Në vepër është thurur dhe ruajtur në mënyrë mjaft interesante folklori i popullit maqedonas. Kjo vepër është realizuar nga shumë kore në botë. Dragan Shuplevski (1933 - 2001) është dirigjent kori, kompozitor dhe pedagog. Themelues i më shumë koreve profesionale dhe amatore të Maqedonisë: kori akademik Mirçe Acev, kori i radios i Radio-Televizioni Shkup, kori i fëmijëve Razvigorce, kori i të rinjve në Qendrën Rinore dhe të tjerë. Emrin e tij sot e mban kori pranë Fakultetit të artit muzikor në Shkup.

DETYRA

- ✓ Çfarë lloji të shfaqes muzikore dëgjuat në kompozimet (vokale apo instrumentale)?
- ✓ Në çfarë tempo janë shfaqur kompozimet?
- ✓ Bisedoni rreth dallimeve ndërmjet tri kompozimeve.

ПРОЛЕТ / PRANVERA (sipas notave)

Muzika dhe teksti:
Froska Sapunxhieva

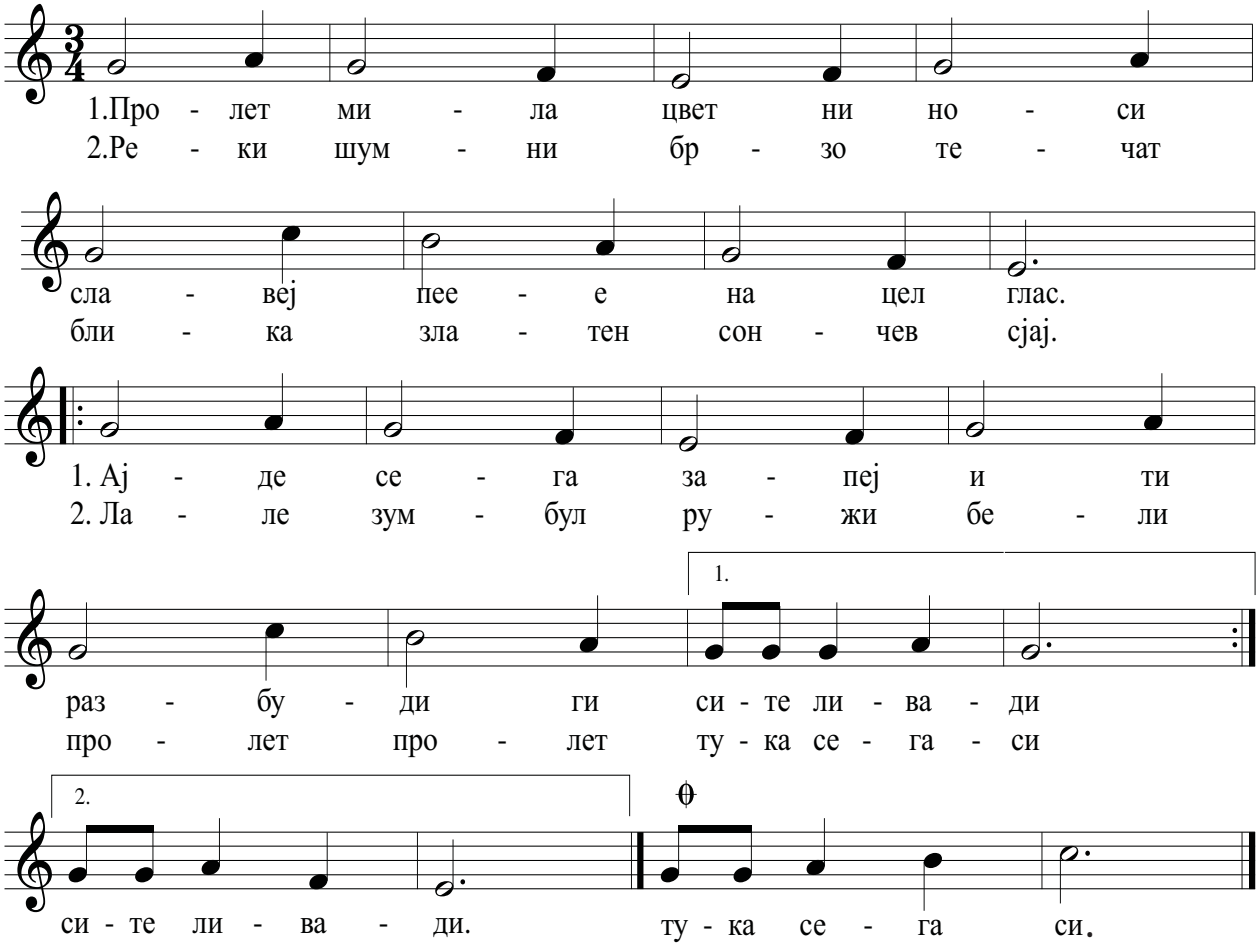

MOLLËZO (me dëgjim)

Muzika: S.Qefa

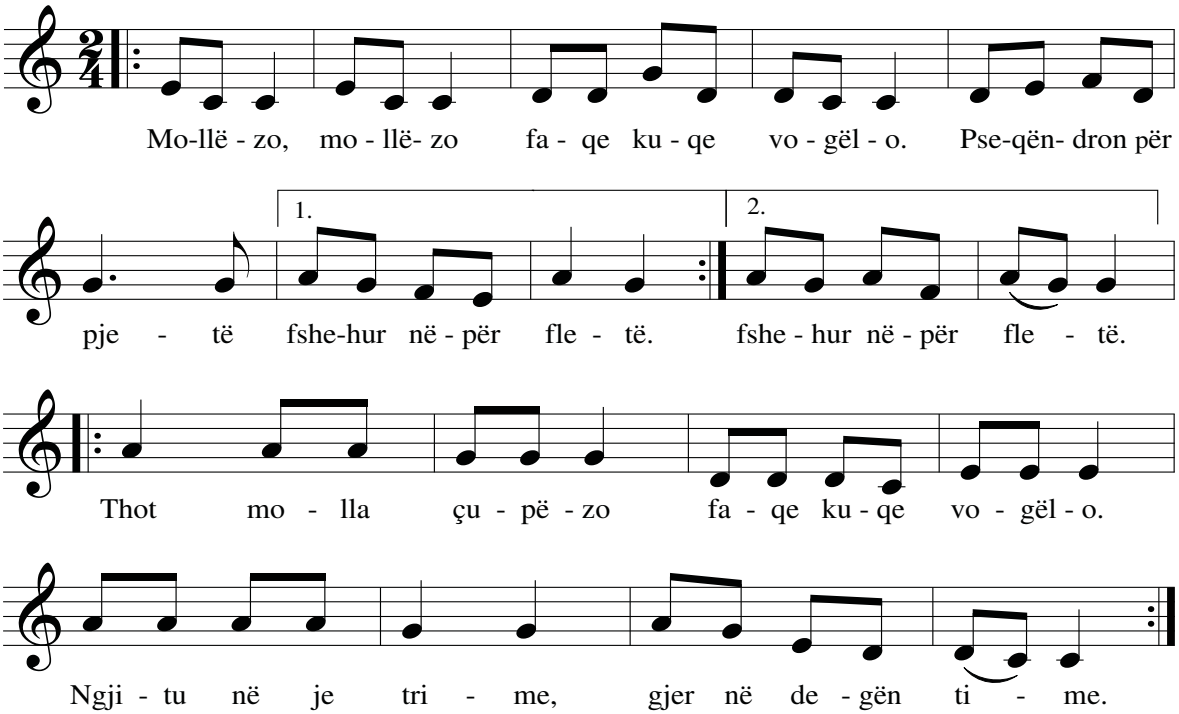

1.Mollëzo, mollëzo
faqe kuqe vogëlo.
Pse qëndron përpjetë
fshehur nëpër fletë.

2.Mollëzo, mollëzo
fshihesh kot, por un' të shoh
eja pa vonuar
hidhmu fup në duar.

refreni:Thot molla çupëzo
faqe kuqe vogëlo
ngjitu në je trime
gjer në degën time.

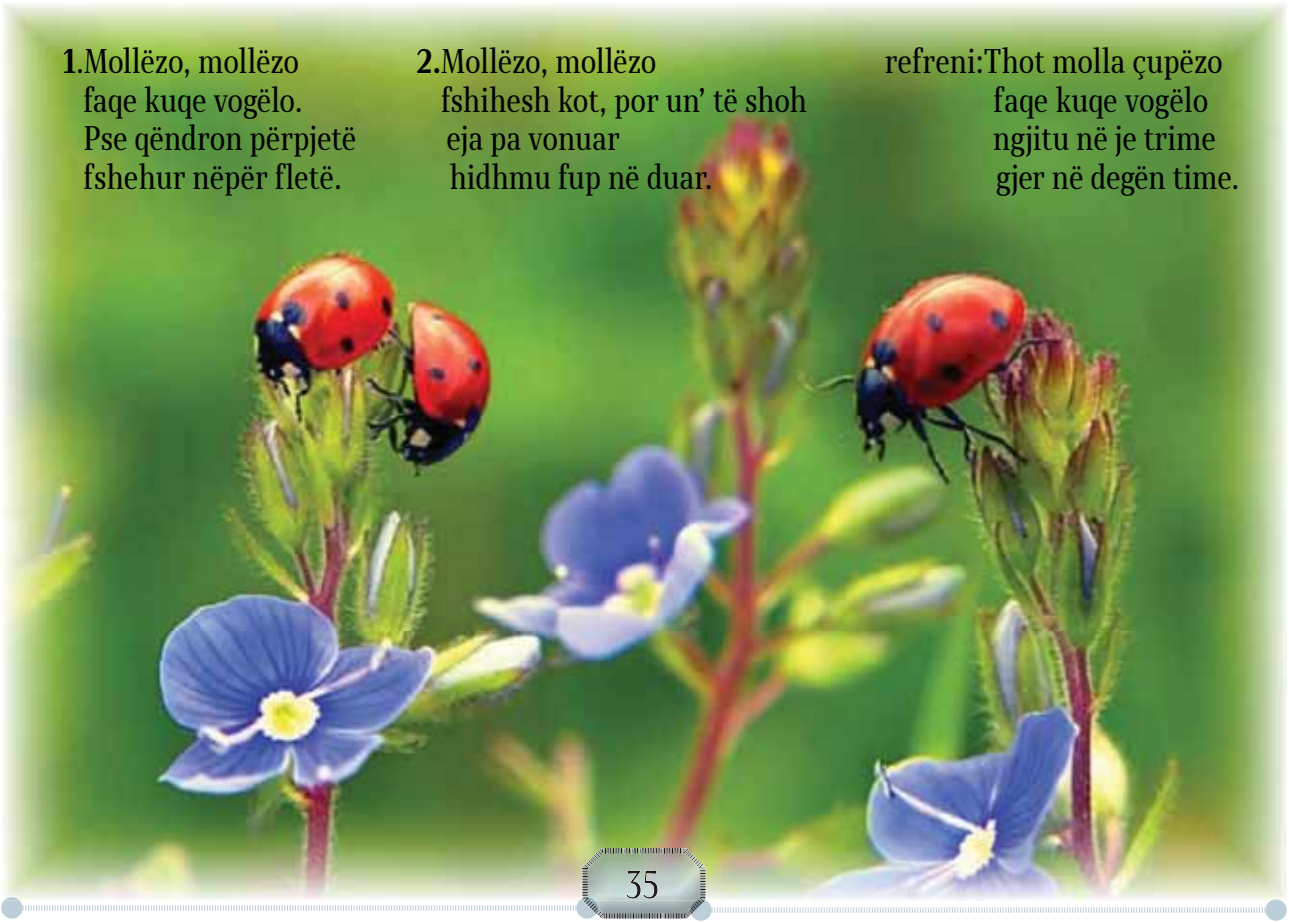

SHKALLA C-dur

Shkalla C-dur emrin e ka marrë pas tonit fillestar C, për atë quhet shkalla C-dur.

C-dur

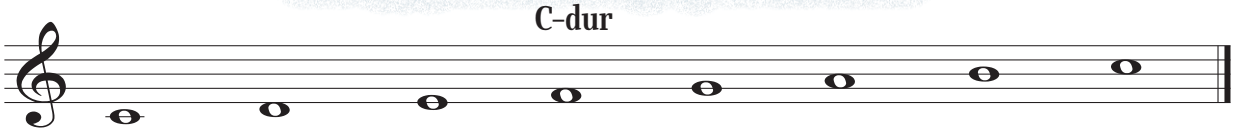

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
C	D	E	F	G	A	H	C

Vendi i tingujve në shkallën muzikore quhet **GRADË.**
Grada shënohen me numra romak.

C-dur

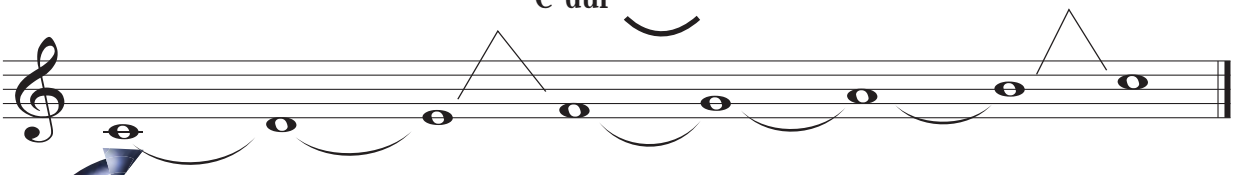

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
C	D	E	F	G	A	H	C

Distanca ndërmjet dy gradëve (tone fqinje) quhet TON.

Dallojmë dy lloje të toneve:
TONI I PLOTË ⌣ GJYSMËTONI ∧.
Tonet e plota në shkallën C-dur hasen ndërmjet:
gradëve I-II; II-III; IV-V; V-VI dhe VI-VII .
Gjysmë shkallë në C-dur haset ndërmjet gradës III-IV dhe VII-VIII.

C-dur

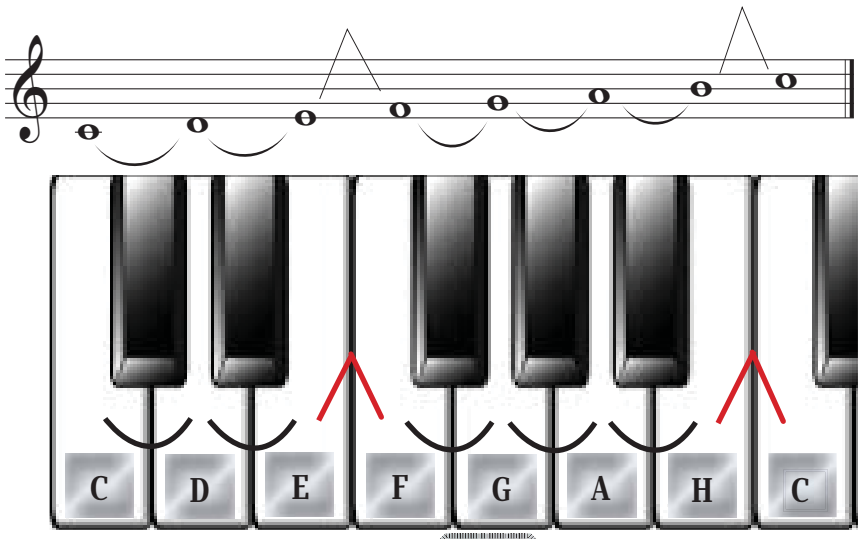

C-dur

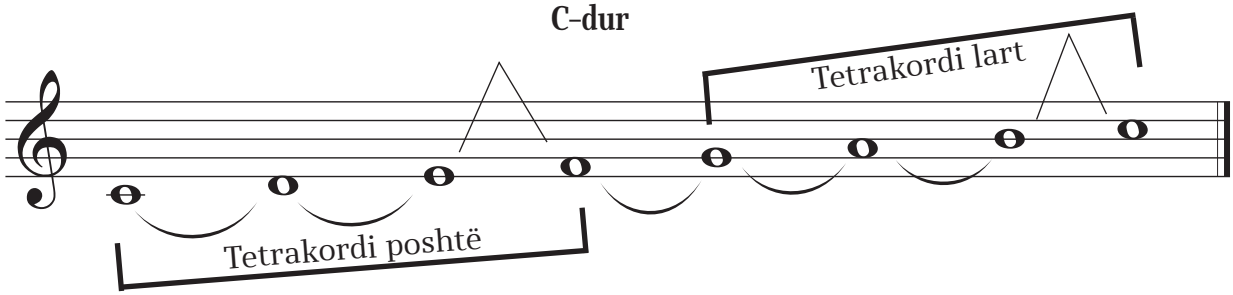

Nëse e ndajmë shkallën C-dur në dy pjesë të barabarta C D E F dhe G A H C2, do të vërejmë se renditja e toneve të plota dhe e gjysmëtonëve është e njëjtë në të dyja pjesët. Këto pjesë të shkallës quhen TETRAKORDE (nga fjalët greke tetra-katër dhe korda-tel)
C D E F quhet tetrakorda e poshtme ose e parë, a
G A H C2 quhet tetrakordi i sipërme ose i dytë.

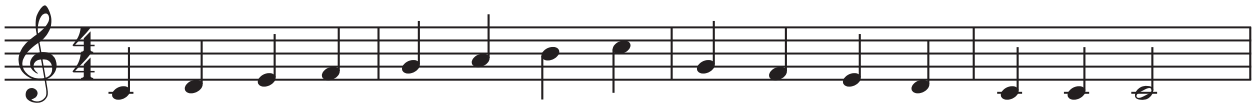

До ре ми фа сол ла си до це дур јас ја на - у - чив.

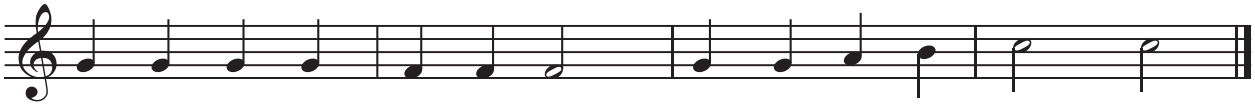

Се - га знам за ста - па - ло, те - тра-корд и сте - пен.

DETYRË

Me zgjedhjen e saktë të anagramit kërmill dhe të rebuseve, do t'i fitoni elementet muzikore nga e cila është ndërtuar shkalla C-dur. (përgjigjet i shënoni në fletoren e notave muzikore).

Anagrami kërmill

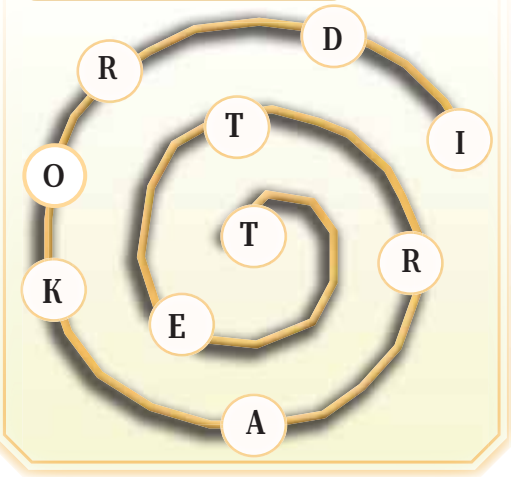

Rebus

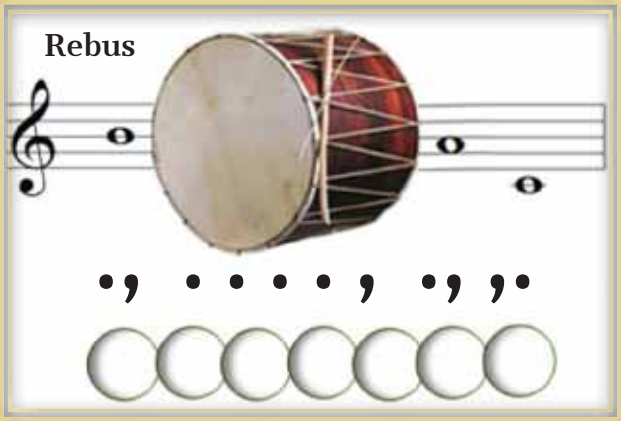

Rebus

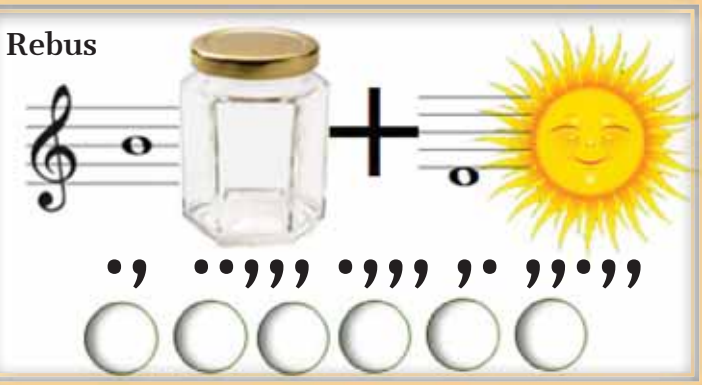

MUZIKA INSTRUMENTALE

Muzika e cila ekzekutohet vetëm me instrumente muzikore quhet **MUZIKË INSTRUMENTALE**

Instrumenti muzikor është mjet në të cilën luhet në një mënyrë të caktuar me teknikë adekuate.

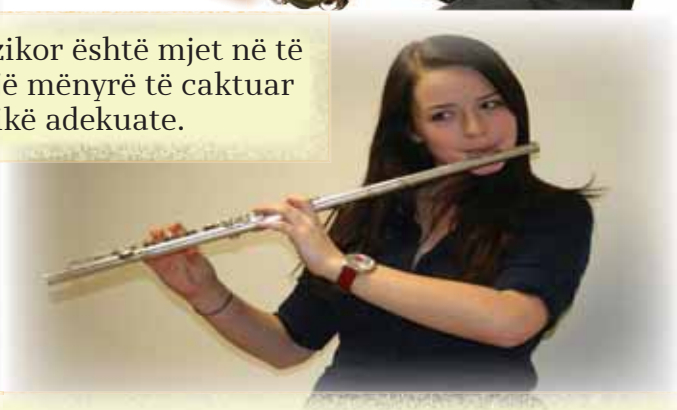

Nën termin **ansambël** (**orkestër**) nënkuptojmë një grup më i madh i njerëzve që luajnë në instrumente muzikore dhe bashkë realizojnë një kompozim muzikor.

Dirigjenti është një muzikant që drejton orkestrën/korin gjatë provave dhe koncerteve. Dirigjenti është përgjegjës për performancën e plotë të një pjese muzikore.
Ai, me lëvizjen e duhur të duarve (përcjelljen), u jep shenja interpretuesve për: fillimin dhe mbarimin i njësive muzikore dhe kompozicionin, ritmin, dinamikën dhe elementet tjera muzikore shprehëse.

BADINERA - J. S. Bah

"Badinera" është një lojë franceze që ishte e njohur në shekullin XVII dhe shekullin XVIII. "Badinera" është një pjesë integrale e suitës, një vepër orkestrale e përbërë nga një sërë lojërash të njohura në kohën e Johan Sebastian Bah.
Instrumenti që bie në sy quhet flauta dhe bën pjesë në grupin e instrumenteve frymore. Johan Sebastian Bah (1685-1750) është një nga kompozitorët më të rëndësishëm gjerman. Bah kishte shumë fëmijë dhe donte që të gjithë fëmijët e tij të arsimoheshin në muzikë dhe të mësonin të luanin piano. Ai shkroi shumë kompozime për piano-nga më të lehtat, për fillestarët, deri te kompozimet për performancën e koncertit. Bah njihej edhe si orgulist. Veprimtaria e Bahit është e gjerë dhe e larmishme.

HUMORESKA - A. Dvorzhak

Termi "humoreska" është një shaka.
Nën emrin "humoreska" Dvorzhak shkroi një cikël prej tetë pjesësh piano. Pjesa e shtatë, e quajtur "Humoreska", arriti popullaritetin më të madh-që sot interpretohet në mënyrë të pavarur në instrumente të ndryshme. Instrumenti që bie në sy quhet violinë dhe i përket grupit të instrumenteve me tela. Antonin Dvorzhak (1841-1904) ishte kompozitor dhe violinist çek. Karakteristikë për veprat e tij është se në to përdor me sukses folklorin çek, por edhe folklorin muzikor të popujve të tjerë.

"SONATA FAÇILE" - V. A. Mocart

"Sonata Façile" është një kompozim piano "për fillestarët." Të njëjtin kompozim mund ta gjejmë nën dy emra "Sonata facile" dhe "Sonata semplice" ose në përkthim "Sonata e lehtë" dhe "Sonata e thjeshtë". Të dy emrat sugjerojnë se është një kompozim muzikor i synuar për fillestarët për shkak të thjeshtësisë së tij.

Anekdotë

Kur djali trembëdhjetë vjeçar i shokut të tij pyeti se si të kompozonte, Mocarti u përgjigj: "Asgjë, asgjë nga këto, ju duhet të prisni akoma.
– "Por ju jeni maestro, e keni nisur shumë më herët ju të kompozoni", kundërshtoi fëmiu, pak i ofenduar.
- "Po, por nuk kam pyetur asnjëherë se si është bërë!", u përgjigj Mocarti, duke qeshur me dashamirësi.

DETYRA

- ✓ Cilës performancë muzikore i përkasin kompozimet (vokale ose instrumentale)?
- ✓ Përcaktoni ritmin dhe dinamikën e kompozimeve.

Në fletoren e notave muzikore shkruani ndryshimet dhe ngjashmëritë midis kompozimeve.

NOTA si (h) E VOGËL

Mënyra e shënimit të tonit si (h) e vogël.

Nota si (h) e vogël shënohet nën vijën e parë ndihmëse të pentagramit.

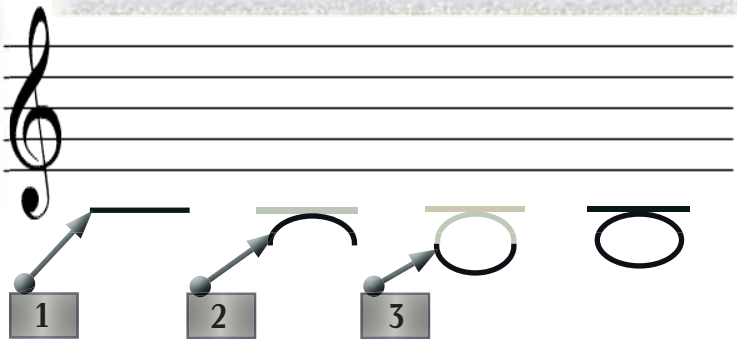

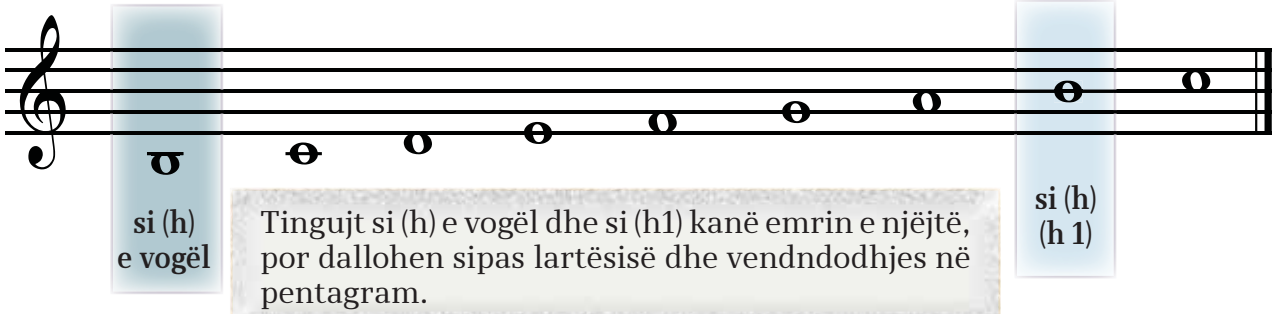

Tingujt si (h) e vogël dhe si (h1) kanë emrin e njëjtë, por dallohen sipas lartësisë dhe vendndodhjes në pentagram.

Ushtrimi nr. 1

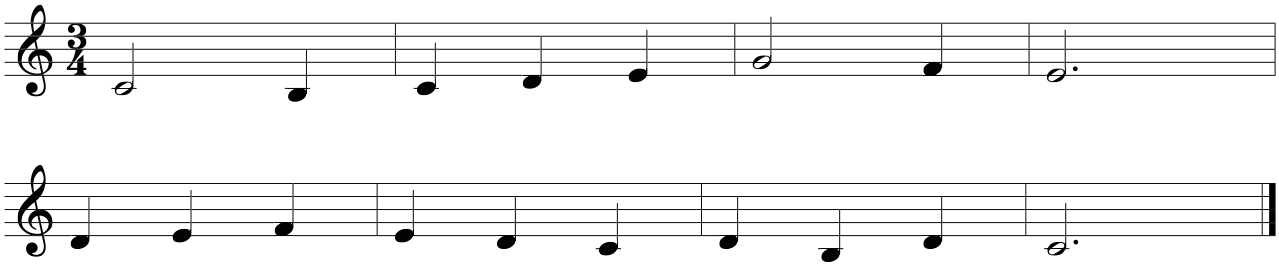

Ushtrimi nr. 2

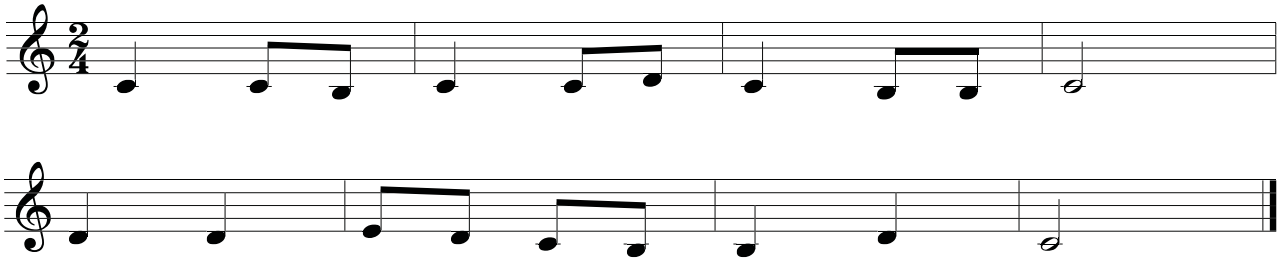

DETYRA

- ✓ Përshkruani ushtrimin nr 1 dhe 2
- ✓ Numëroni se sa herë nota si (h) e vogël shihet te Ushtrimi nr 1 dhe sa herë te Ushtrimi nr 2

Pčela

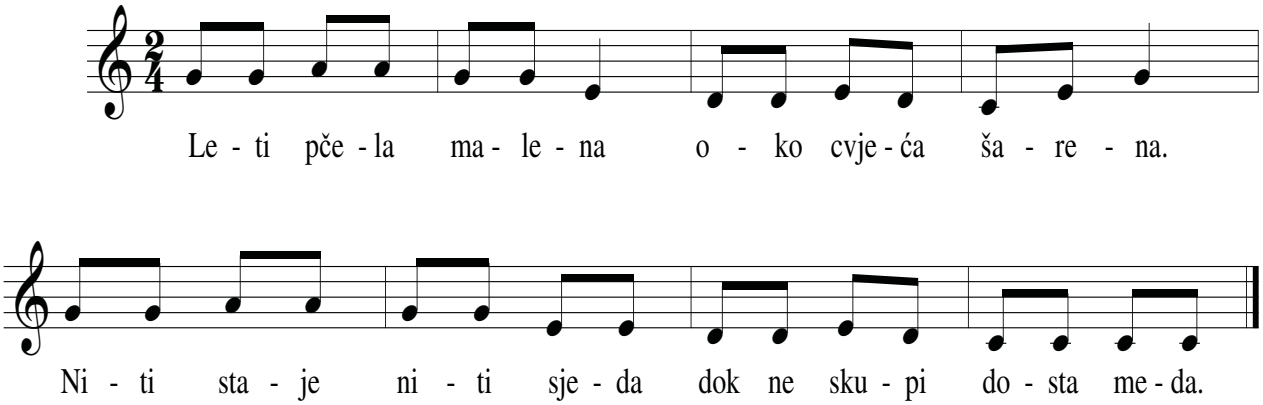

Okulumuz

Muzika: Habibe Kubur
Teksti: Rakim Çallapalla

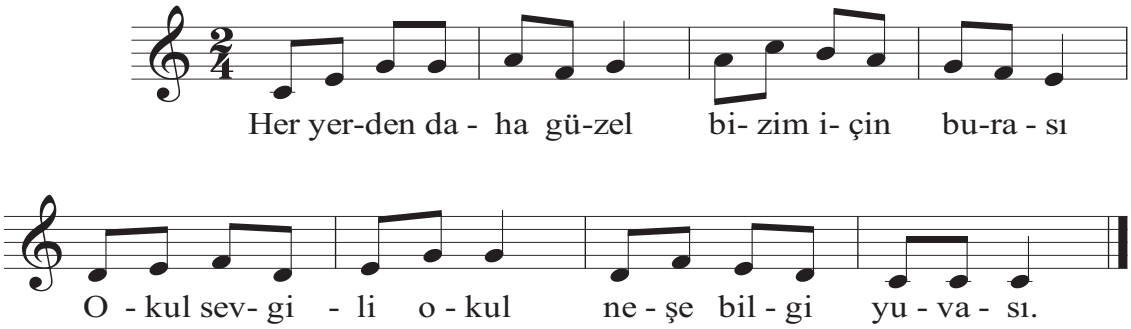

Her yerden daha güzel
bizim için burası.
Okul sevgili okul
neşe bilgi yuvası.

Senin çatın altında
girmez kötü duygular.
Bilgi giren yerlerde
kalmaz artık kaygılar.

Güzel kitaplar burada
birçok arkadaş burada.
Insan nasıl sevinmez
böyle yerde okur da.

Her yerden daha güzel
bizim için burası.
Okul sevgili okul
neşe bilgi yuvası.

NOTA la (a) E VOGËL

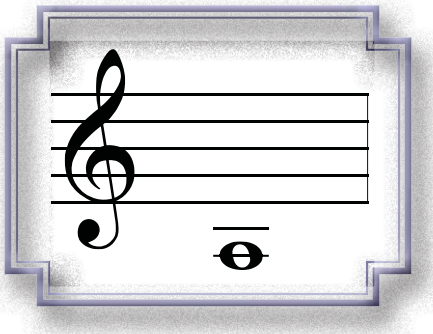

Nota la (a) e vogël shënohet në vijën e dytë ndihmëse nën pentagram.

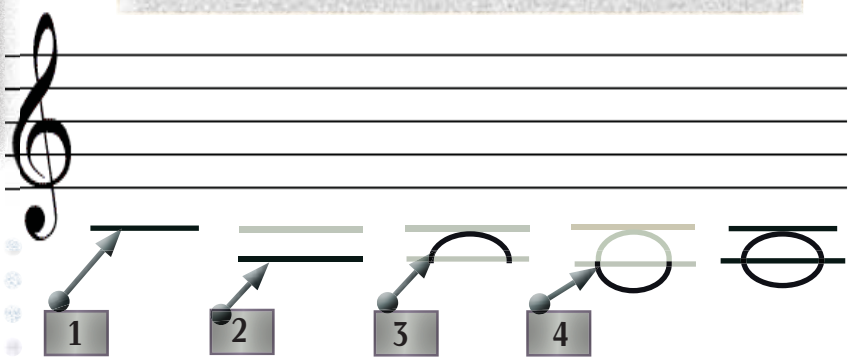

Mënyra e shënimit të tonit la (a)

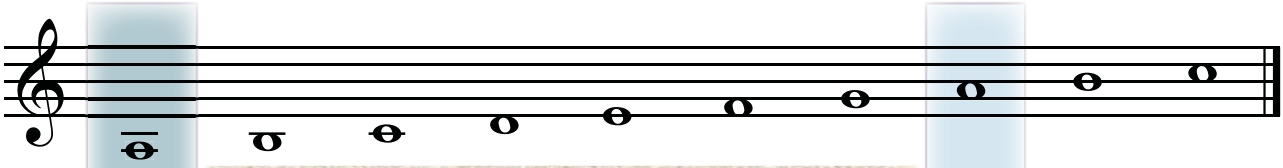

la (a)
e vogël

Nota la (a) e vogël dhe a1 (a1) e vogël kan emrin e njëjtë, por dallohen nga lartësia dhe vendndodhja te pentagrami.

la (1)
(a 1)

Ushtrimi nr. 1

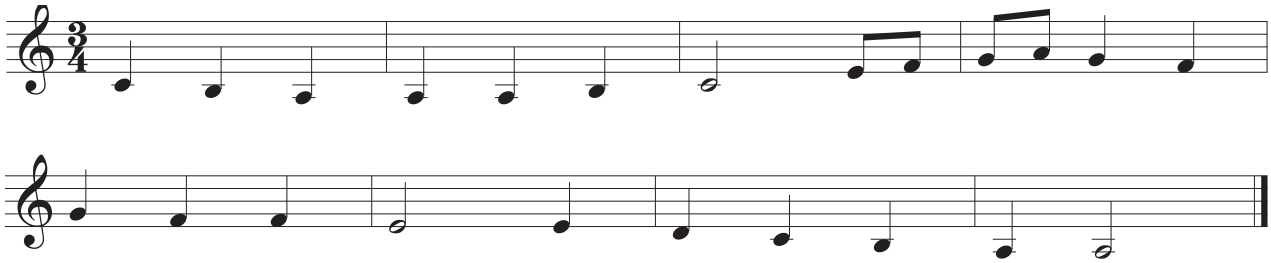

Ushtrimi nr. 2

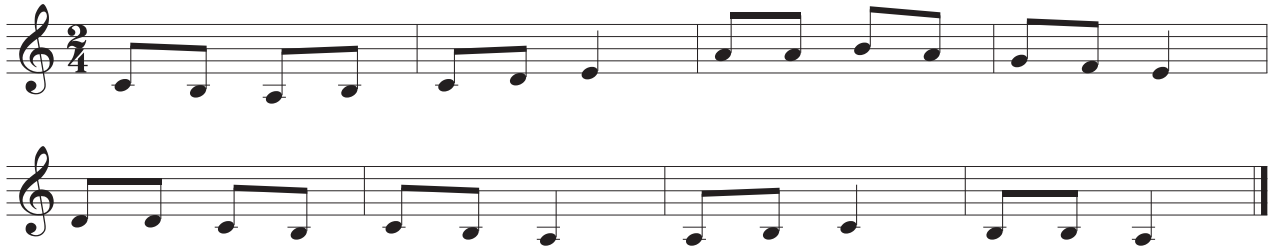

DETYRA

- ✓ Përshkruani ushtrimin nr 1 dhe 2
- ✓ Numëroni se sa herë nota si (h) e vogël shihet te Ushtrimi nr 1 dhe sa herë te Ushtrimi nr 2

Лако је теби

Muzika: M.Sokoloviq Ignjaçeviq
Teksti: M.Antiq

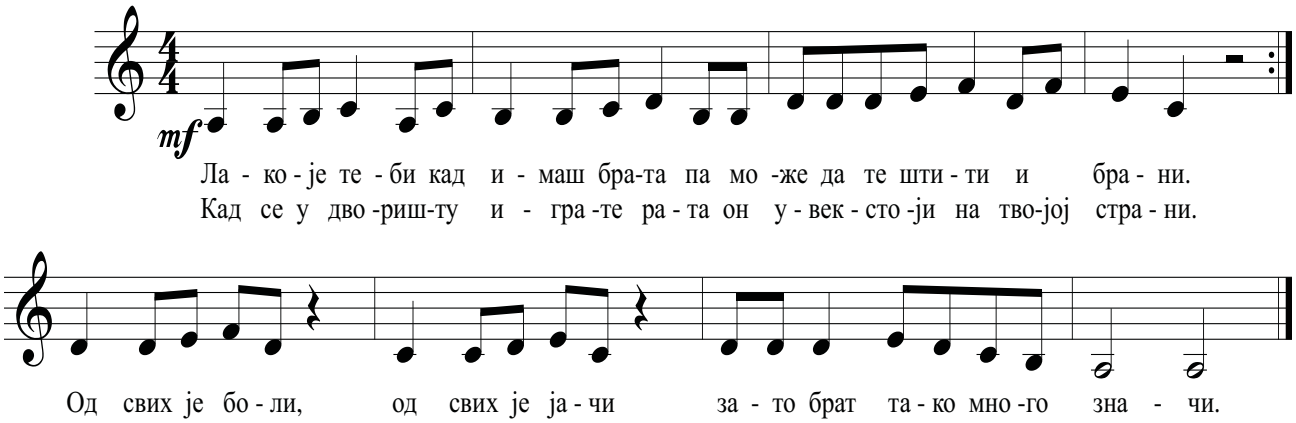

Alatrã cãnjlji pisti dzeanã

Muzika: Hristo Hristoski-Mullar

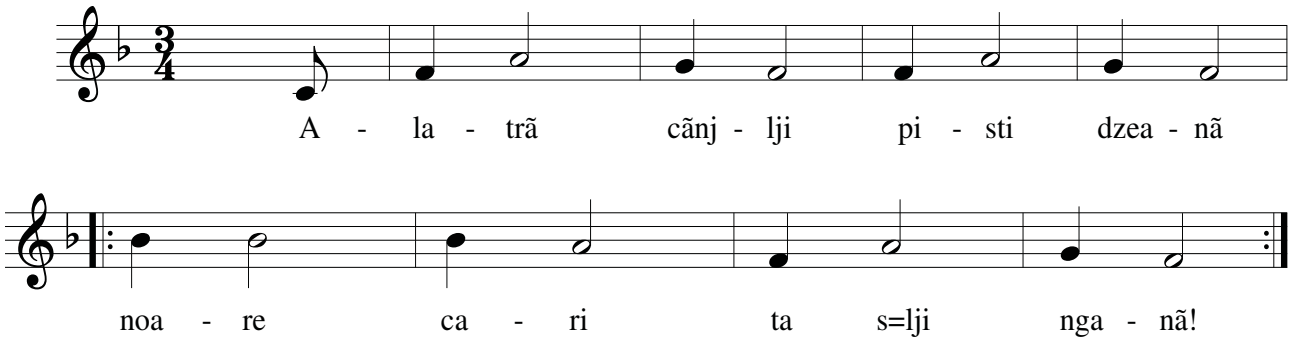

Sh-inshi Ciona tu uboru,
s-avdã boatsãli a cãnjli a loru.

Inshi Ciona la cutaru,
cãndu veade oi nu lj-are.

Oile nu eara (ira) tu cutaru,
Mitra “sh-durnja”sum cutaru.

Mitra sh-eara (ira) plighuitu,
cu sãcimãlu acupritu aghuditu.

“Scoalã Mitra, scoalã bãrbate,
- Soarle ansãri trei bãrtsate”.

ALBINA (sipas dëgjimit)

Muzika dhe teksti: Samir Mehmed

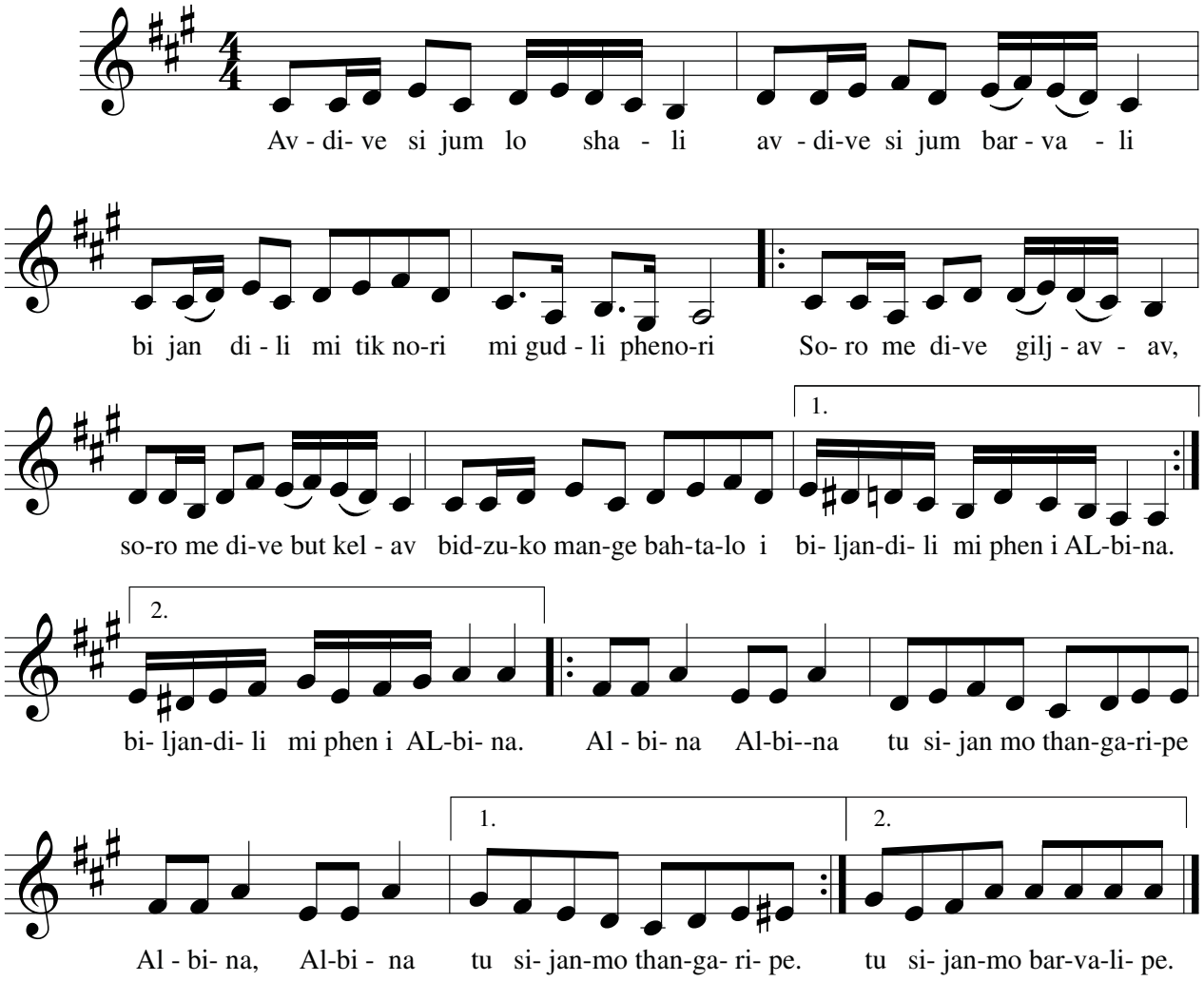

Gjilencar tute sovljar
gjilencar tute bajrara
17 masek hem 10 dive
pergjan avdive.

Kobor tu uljan dzandori
kobor tu uljan shuzori
bidzuko mange bahtalo i
barili mi phenori Albina.

KËNGË RITUALE POPULLORE PATRIOTIKE

Këngët popullore patriotike këndojnë luftën për lirinë e popullit tonë dhe guximin e heronjve që dhanë jetën për atdheun e tyre. Këngë të tilla popullore janë: komite, ajdute dhe partizane.

Стар бел дедо / Gjyshi plak mjekërbardhë

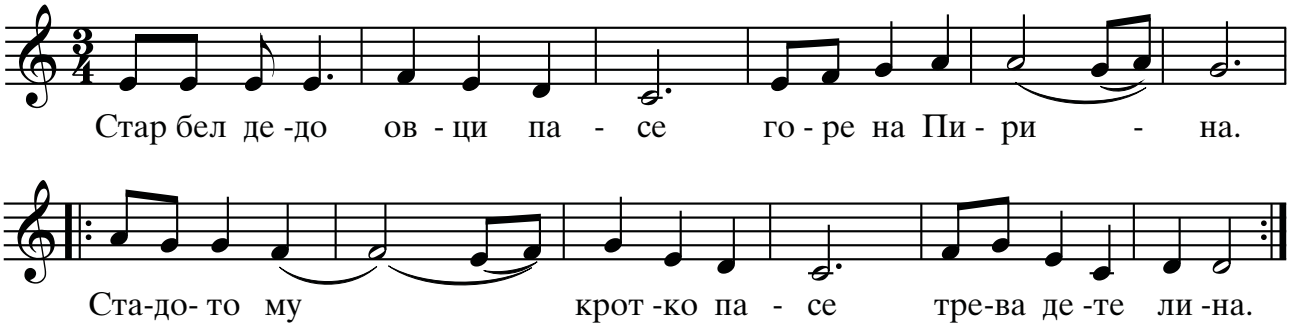

Стар бел дедо овци пасе
горе на Пирина.
Стадото му кротко пасе
трева детелина.

Стари дедо с' кавал свири
свири и нарежда:
- Де е Гоце, де е Јане,
нашите војводи?

Де е Гоце, де е Јане
нашиот цар пирински?
Знамето ни да развеат
за Македонија.

Këngët popullore rituale lidhen me zakonet dhe festat fetare të popullit tonë dhe kanë ndihmuar në ruajtjen e besimit dhe shpirtit deri në ditët tona. Këngë të tilla janë: këngë koledare, Shën Gjergji, këngët e ujit, Dodol, Llazari, Pashkët, dasma dhe vajtuese

Черешна се од корен корнеше / Qershia shkulej nga rrënja

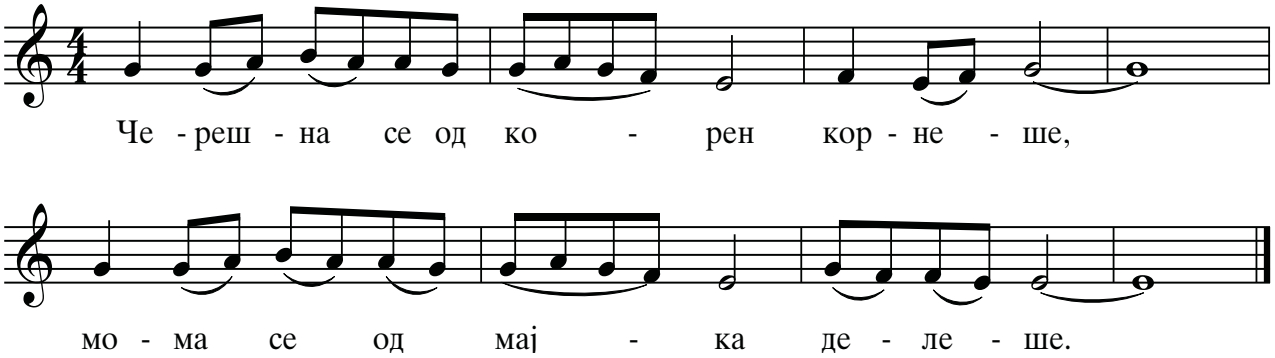

Проштевај мајко, проштевај,
проштевајте мили роднини.
Досега сум мајка слушала,
отсега ќе слушам свекрва.

Отсега ќе слушам свекрва,
свекрва, свекор, јатрва.
Свекрва, свекор, јатрва,
и најмалото ни деверче.

SHKALLA la - minore (a - mol) lloji natyror

Të gjitha shkallët e dur-it kanë shkallën e tyre paralele të mol-it. Shkalla e moli-it fillon nga grada e VI në shkallën Dur, në mënyrë që grada VI në shkallën Dur të bëhet grada e parë në shkallën e saj mol paralele.

Mënyra për të marrë një shkallë mol paralele në shkallën dur është kur nga toni bazë i shkallës dur (grada I) lëvizim gjashtë tone lart.

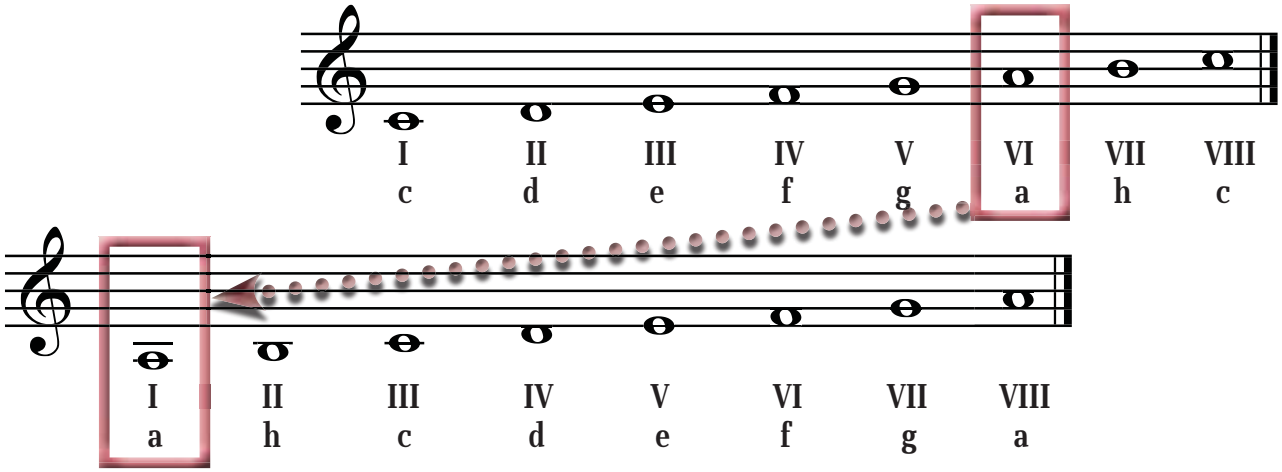

Për shkak se shkallët tonale emërtohen sipas tonit fillestar, shkalla e fituar rishtazi do të emërtohet a – moll sipas tonit fillestar a. Emri i shkallëve mol, ndryshe nga shkallët dur, do të shkruhet me shkronjë të vogël a-moll.

Shkalla la - minore (a - mol) lloji natyror

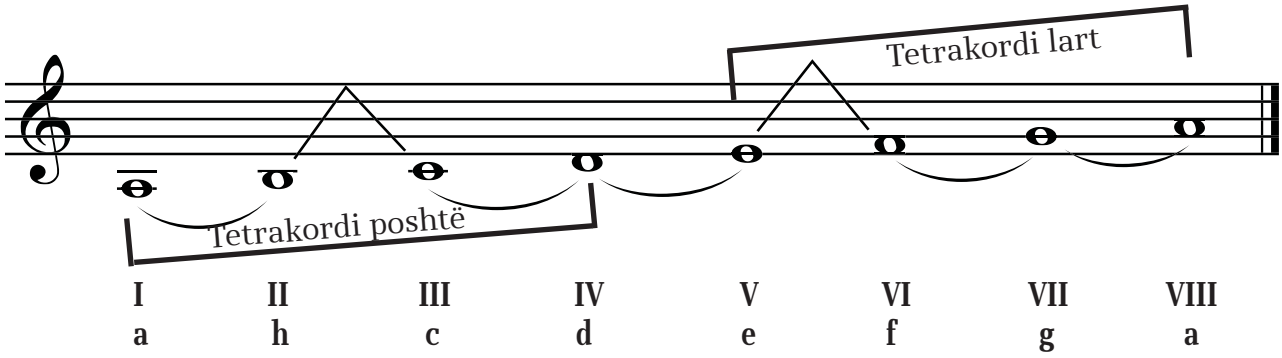

Tonet e plota në a-mol (lloji natyral) janë në gradat vijuese:
I-II, III-IV, IV-V, VI-VII dhe VII-VIII.
Gjysmë shkalla në a-mol (lloji natyral) janë në gradat vijuese:
II-III dhe V-VI.

Në shkallën a-mol (lloji natyral) ka dy tetrakorda.
Tetrakordi poshtë: a, h, c, d.
Tetrakordi lart: e, f, g, a.

Ushtrimi nr. 1

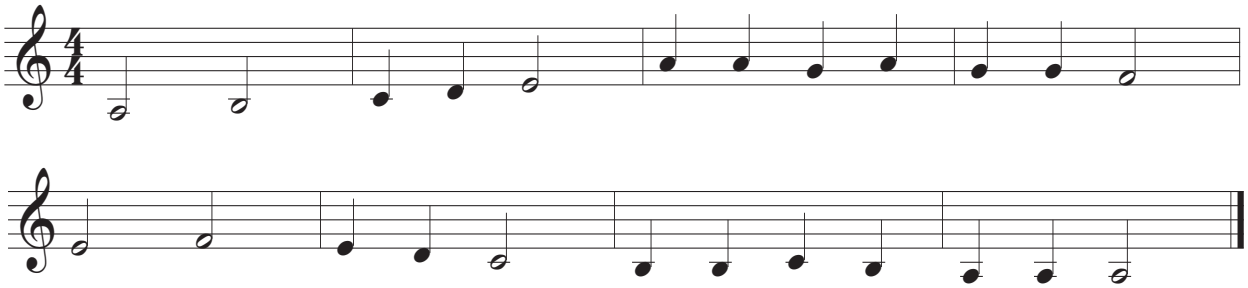

Ushtrimi nr. 2

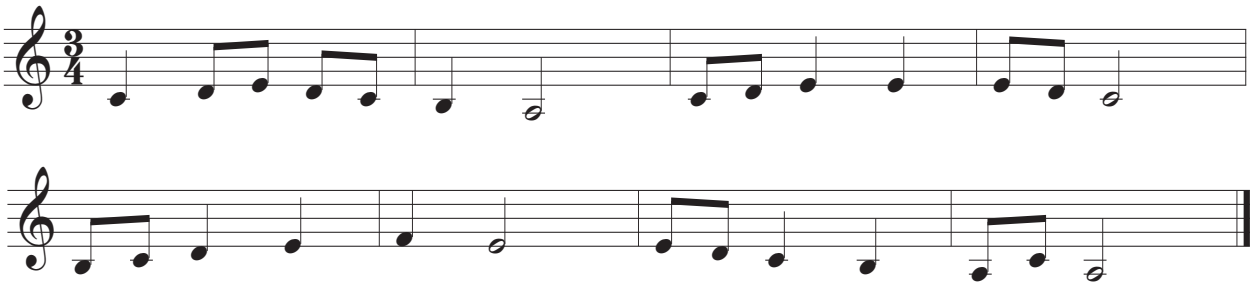

KRIPTOGRAM

Ç _ DH	**TH _ V**	**Q _ Rr**
L _ N	**NJ _ P**	**K _ LL**

DETYRA

✓ Janë shënuar dy shkronja të alfabetit në mes së cilave ka një vizë (Ç _ DH). Në vend të vizës duhet të shkruani shkronjën që ndodhet midis dy shkronjave të dhëna tashmë (Ç D DH). Nëse i zgjidhni saktë shkronjat, do të merrni përgjigjen.

DETYRA

✓ Sipas emrave alfabetikë dhe renditjes së gjysmë gradëve, zbuloni se cila tastierë përfaqëson durin dhe cila shkallën e tonit të mol. (Përgjigjet shkruani në fletoren e notave muzikore).

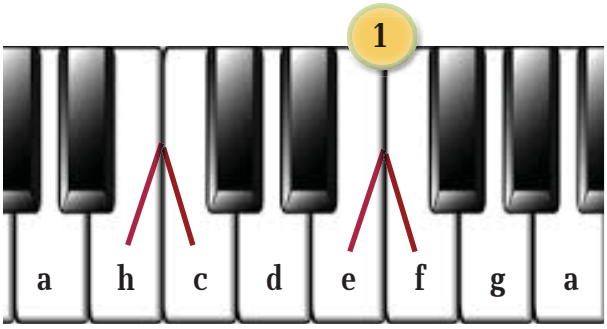

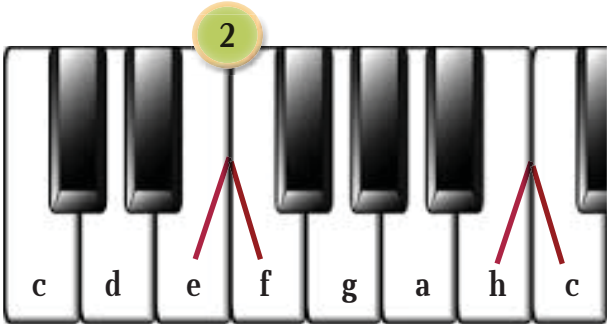

MUZIKA VOKALO-INSTRUMENTALE

Muzika e cila interpretohet me zërin e njerëzve dhe instrumenteve muzikore quhet MUZIKË VOKALE INSTRUMENTALE.

ODA E GËZIMIT - L. V. Betoven

Oda e Gëzimit është strofa e fundit e Simfonisë së nëntë të Betovenit, e kompozuar në vitin 1823 në të cilën për herë të parë u prezantua vokali-kori dhe solistët. Idenë ose motivin për "Odën e Gëzimit" Betoveni e morri nga një këngë e vjetër gjermane për fëmijë.
Betoveni e shkroi Simfoninë e nëntë në shurdhim të plotë dhe ia kushtoi gëzimit. Paragrafi i katërt i famshëm "Oda për gëzimin" është shkruar pas tekstit të Shilerit. "Oda e Gëzimit" konsiderohet himni zyrtar i Evropës.
Ludvig Van Betoveni (1770 - 1827) ishte një kompozitor gjerman dhe pianist. Në moshën katër vjeçare ai tregoi një interes të jashtëzakonshëm për muzikën. Ai kompozoi veten drejtuar me orkestrat që interpretonin veprat e tij. Në moshën tridhjetë vjeçare, ai humbi plotësisht dëgjimin, por vazhdoi të kompozojë.

KARO MIO BEN - Xhyzepe Xhordani

"Karo mio ben" është një arie e shekullit të XVIII me dashuri dhe përmbajtje romantike. Për shkak të linjës së saj të bukur melodike, ajo interpretohet shpesh nga shumë këngëtarë solistë. Këtë arie mund ta dëgjojmë edhe si kompozim për instrumente muzikore.
Gjyzepe Xhordani (1751-1798) është një kompozitor italian nga qyteti i Napolit. Opera e tij e parë u shfaq në 1779. Si kompozitor më së shumti ka kompozuar muzikë vokale dhe vokalo-instrumentale. Ai u bë maestro di capella në Katedralen Fermo në 1791.

NGJARJA E SHEQERIT – Dimitrije Buzharovski

"Ngjarja e sheqerit" është një operë me tre akte për fëmijë e shkruar në vitin 1976.
Flet për aventurat e pastiçierit Marko i cili jetonte në qytetin e Negobilo. Një natë ai filloi të gatuajë një mjeshtëri të re. Pas pak, ai thirri me admirim: "KAM NJË FËMIJË NGA SHEQERI".
Dimitrije Buzharovski është një kompozitor i shquar maqedonas, pianist, muzikolog dhe pedagog. Ai u lind në vitin 1952 në Shkup. Ai ka shkruar më shumë se 70 kompozime në zhanre të ndryshme muzikore. Ai është i njohur për veprën e tij në piano të quajtur Veçerinki, operën Despina dhe Z. Doks, oratoriumin e Psalmit Radomirov, operën për fëmijë, Historia e sheqerit, ciklet vokale për një kor për fëmijë dhe sintetizues këngë dasme dhe këngë shpirtërore etj.

DETYRA

- ✓ Cilës performancë muzikore i përkasin kompozimet?
- ✓ Përcaktoni ritmin dhe dinamikën e kompozimeve
- ✓ Nëpërmjet shprehjes artistike përshkruani imazhin e fëmiut nga sheqeri.
- ✓ Shkruani ndryshimet dhe ngjashmëritë midis kompozimeve në fletoren e notave të muzikës.

SHENJAT E VAZHDIMIT TË VLERËS SË NOTËS
(pika, harku dhe korona)

Vazhdimi i vlerës së notës me pikë (•)

Kur pranë kokës së notës në anë të djathtë, shkruajmë një pikë, atëherë kohëzgjatja e notës zgjatet për gjysmën e vlerës së saj.

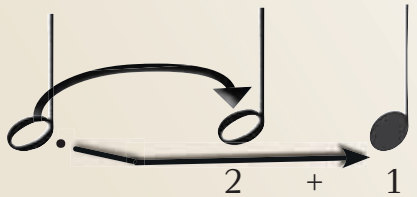

2 + 1 = 3 rrahje

Gjysmë nota me pikë zgjat tre rrahje

1 + 1 + 1 = 3

Vazhdimi i vlerës së notës me hark (◡ ⌒)

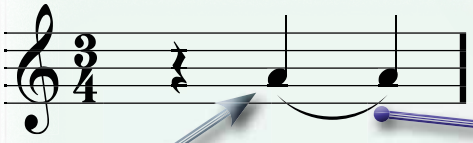

Tonet lidhen me emrin e njëjtë dhe lartësinë e njëjtë të tonit kurse zgjatja e notës së parë vazhdohet me vazhdimin e notës së dytë

Vlerat e notës mund të vazhdohen me harkun

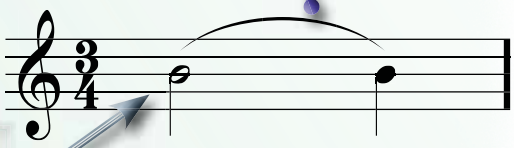

Me këtë shembull lidhen dy nota me emrin e njëjtë por me kohëzgjatje të ndryshme.

Vazhdimi i vlerës së notës me koronë (◠ •)

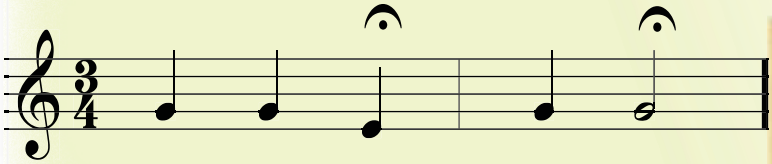

Korona është shenjë me të cilën vazhdohet kohëzgjatja e ndonjë note përafërsisht gjysma e kohëzgjatjes së saj.

Ushtrimi nr. 1

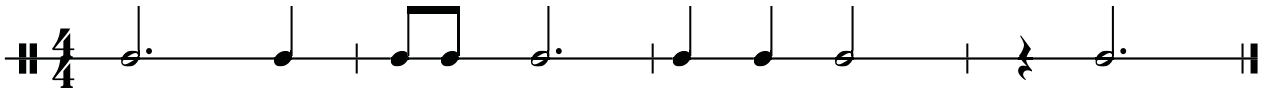

Ushtrimi nr. 2

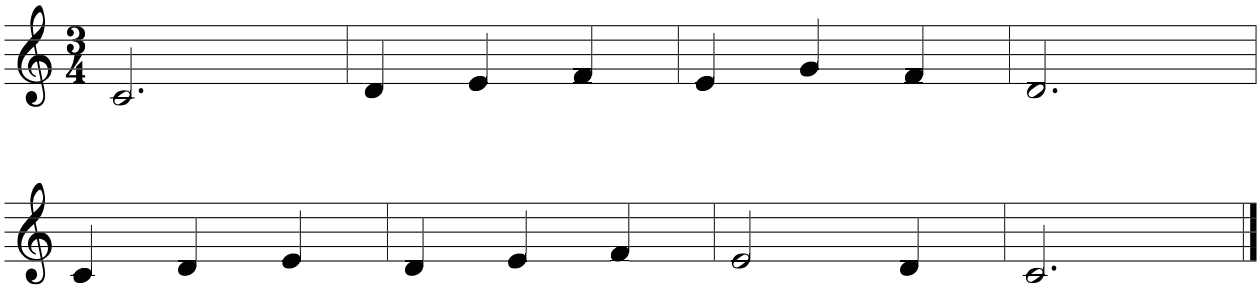

Ushtrimi nr. 3

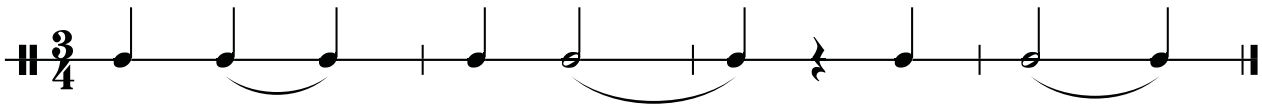

Ushtrimi nr. 4

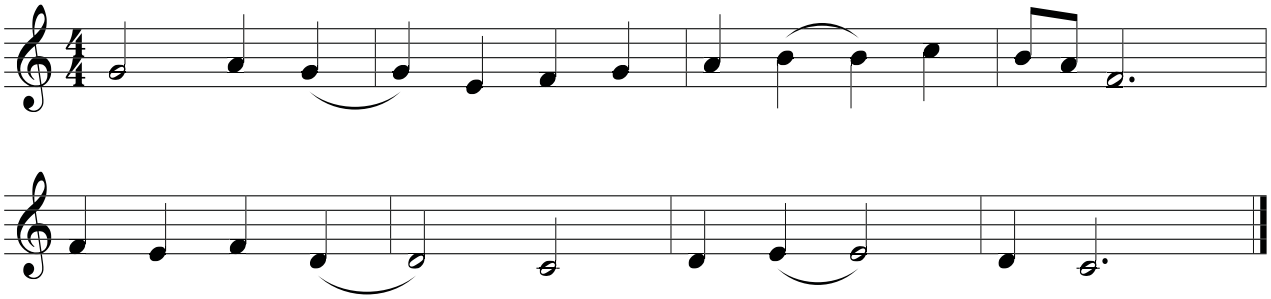

Ushtrimi nr. 5

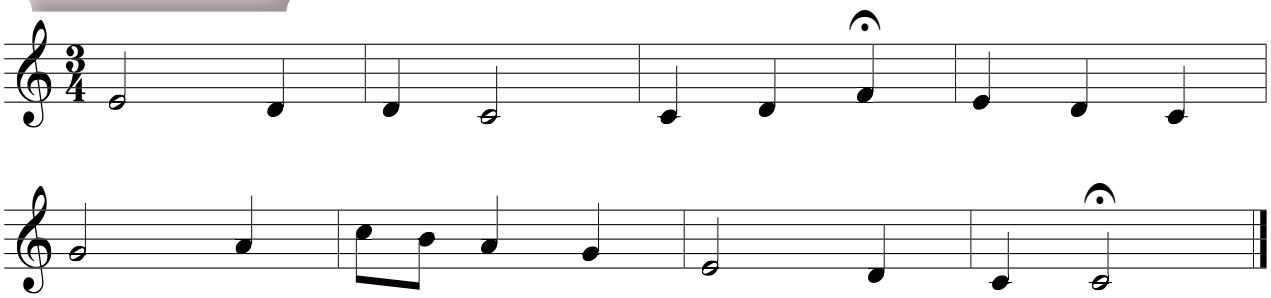

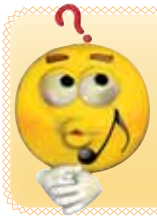

DETYRA

✓ Sipas numrit të ushtrimeve, në fletoren e notave muzikore shkruani se cila shenjë e vazhdimit të vlerës së notës në cilin ushtrim është përdorur.

MUZIKA NGA FILMAT E ANIMUAR DHE VIZATIMORË

Muzika në filmat vizatimorë mbështet veprimin dramatik. Në shumicën e filmave vizatimorë përfaqësohet muzikë klasike me qëllim që më lehtë të arrihet te popullata më e re. Lëvizjet në filmat vizatimorë të personazheve të animuar janë në koordinim me muzikën, e cila mund të shkruhet posaçërisht për filmin vizatimorë, ose për të marrë muzikë të famshme, kompozime dhe këngë nga muzika pop dhe klasike. Në filmat vizatimorë shpesh kafshëve u jepen cilësitë njerëzore.

LET IT GO (nga filmi i animuar Frozen) - R. Lopez

"Frozen" është një film amerikan me animacion 3D kompjuterik nga Walt Disney Company në vitin 2013, i bazuar në përrallën "Mbretëresha e borës" nga Hans Kristian Andersen. Ky film i animuar ka fituar disa çmime në festivalet e filmit, duke përfshirë dy Oscar për filmin më të mirë të animuar dhe këngën më të mirë origjinale Let it go për të cilën ai ka realizuar një video.

TOM DHE XHERI - The Cat Concerto (Rapsodi Hungareze nr 2 të F. List)

Muzika e filmave vizatimorë "Tom dhe Jerry" është e mbushur me kompozime të famshme dhe të njohura nga muzika klasike. Filmi vizatimor "Koncerti i maces" është realizuar sipas muzikës së kompozimit Rapsodi hungareze nr. 2 nga F. List. Kohëzgjatja e filmit vizatimorë, si dhe lëvizjet, korrespondojnë plotësisht me muzikën.

Muzika nga Tom dhe Jerry në koncert nga një orkestër simfonike. Këto vepra janë shkruar enkas për filma vizatimorë dhe janë mjaft interesante për t'u dëgjuar, sepse përveç instrumenteve muzikore përdoren edhe burime të tjera tingulli.

DETYRA

- ✓ Cilës performancë muzikore i përkasin kompozimet?
- ✓ Ai kapi një personazh nga filmat vizatimorë përmes shprehjes artistike.
- ✓ Në fletoret e notave muzikore shkruani dallimet dhe ngjashmëritë ndërmjet kompozimeve.

GJINIA E TONIT (DUR-MOL)

Kur përmendet termi GJINIA E TONIT, nënkuptojmë DUR dhe MOL që si fjalë e kanë origjinën nga gjuha latine (durus = i fortë dhe mollis = i butë).

Dy gjinitë tonale ndryshojnë nga njëra-tjetra sipas: zërit, karakterit, shprehjes (shpesh do të krahasohen: gjinia dur-e gëzuar, dhe mol-e trishtuar).

Marshi është kompozim me takt në dy pjesë me ritëm të theksuar.

V. A. Mozart
(1756-1791)

Mocarti në moshën tetë vjeçare.

Marshi turk - V. A. Mocart

"Marshi turk" fillon me një melodi në mol dhe më pas vijon një, karakter marshi në dur.

Feliks Mendelson
(1809-1847)

Marshi i dasmës

Përveç muzikës, ai është marrë me art, letërsi, gjuhët dhe filozofinë. Ai shkroi Marshin e dasmës së tij në vitin 1842, dhe ju mund ta dëgjoni këtë marshim si fillim i shumë dasmave.

Ludvig Van Betoven
(1770-1827)

Betoveni në moshën trembëdhjetë vjeçare.

Për Elizën - Ludvig Van Betoven

Ai shkroi disa kompozime për piano, mirëpo veçanërisht i njohur është kompozicioni Për Elizën. Kompozitori ia kushtoi këtë vepër një vajzës së re.

DETYRA

- ✓ Cilës performancë muzikore i përkasin kompozimet?
- ✓ Në cilin zhanër tonal janë shkruar kompozimet?
- ✓ Diskutoni për ndryshimet dhe ngjashmëritë midis kompozimeve.

Të përkujtohemi: INTERVALET

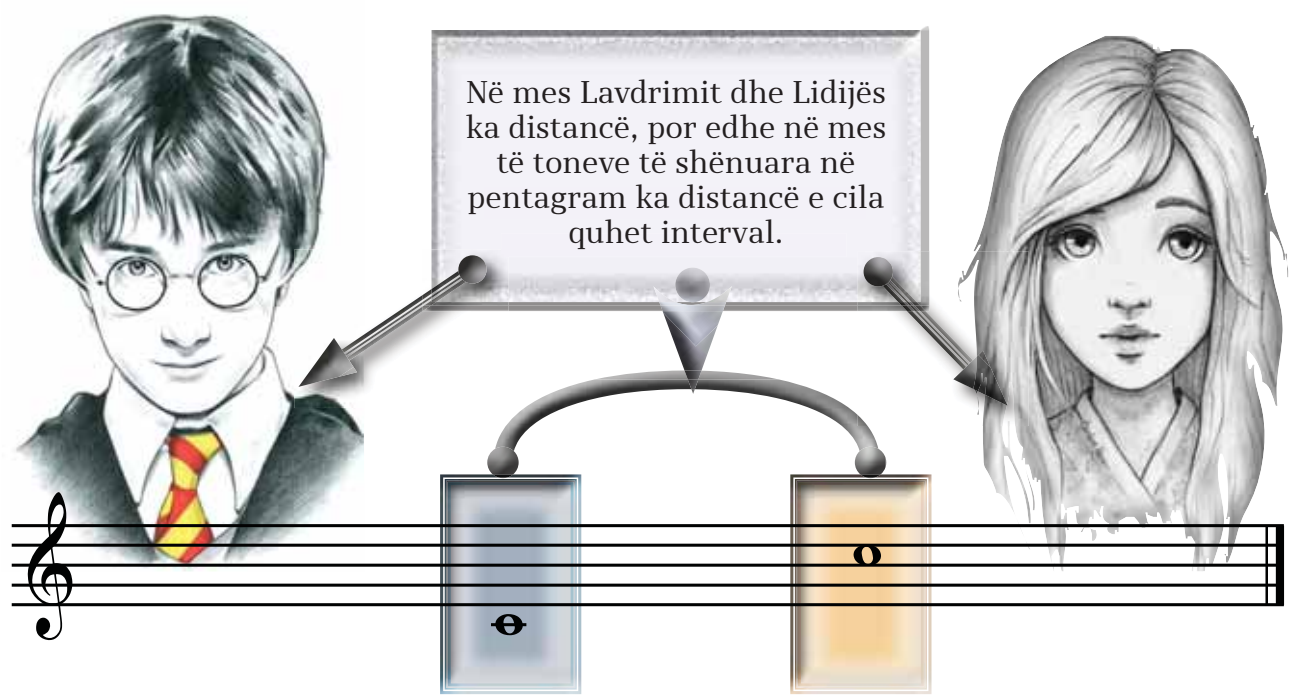

Të përkujtohemi: fjala interval rrjedh nga latinishtja (intervallum) dhe nënkupton distancë.

Lavdrimi dhe Lidija kanë emra të ndryshëm. Poashtu edhe intervalet do të kenë emra të ndryshëm që të mund t'i dallojmë.

Intervali emërtohet sipas numrit të toneve (gradëve) nga të cilët është përbërë, dhe shkruhen toni i parë dhe i fundit i intervalit.

Intervalet:

prima, sekonda, terca, kuarta, kuinta, seksta, septima, oktava

PRIMA

Intervali prima është distancë melodike ndërmjet dy toneve me lartësi të njëjtë dhe në gradën e njëjtë.

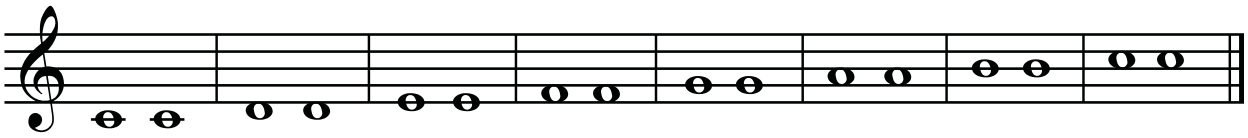

SEKONDA

Intervali sekonda është distancë melodike ndërmjet dy toneve fqinje (gradën). Fjala është me prejardhje italiane që nënkupton i dyti.

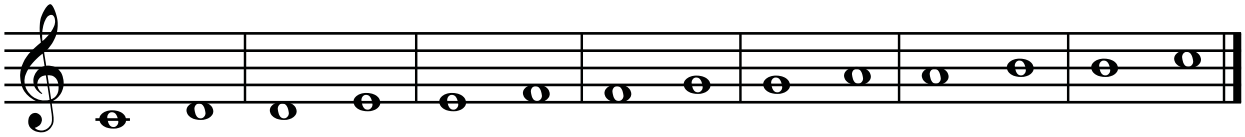

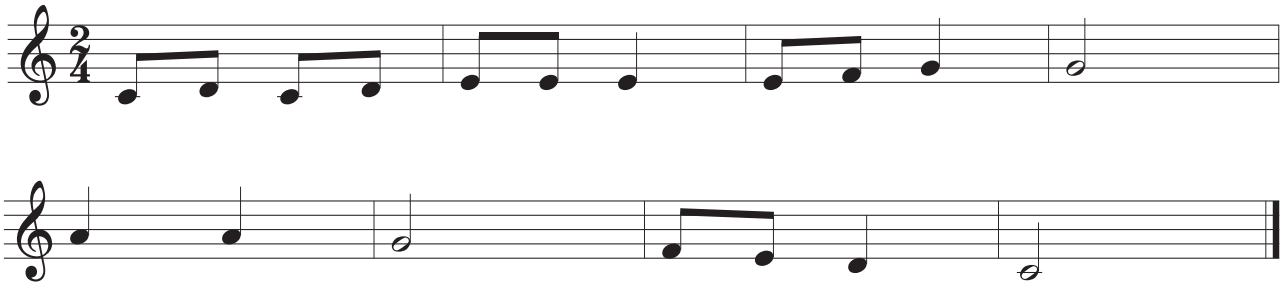

OKTAVA

Intervali oktava është distancë melodike ndërmjet tetë toneve (gradëve). Shënohet toni i parë dhe i fundit nga vargu prej tetë tonesh. Fjala është me prejardhje italiane dhe nënkupton i teti.

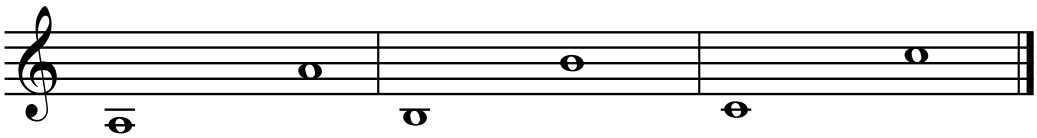

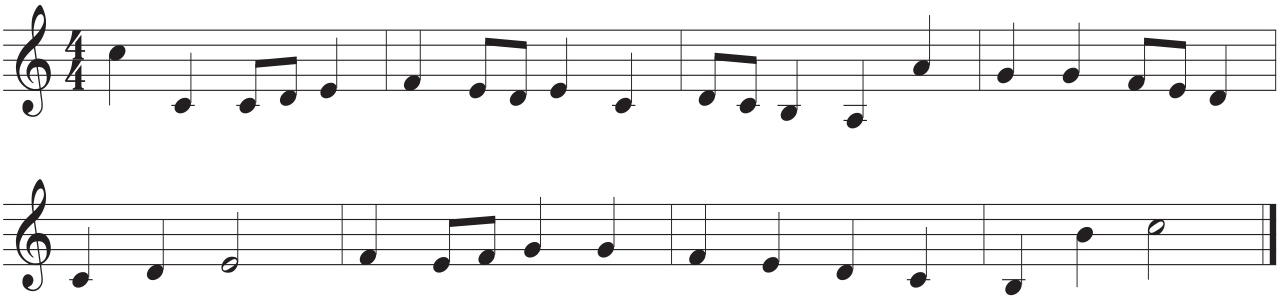

PRANVERA - A. Vivaldi

"Pranvera" është pjesë e ciklit "Katër stinët e vitit" (koleksion i katër i koncerteve për violinë) nga Antonio Vivaldi.
Është kompozuar në vitin 1723 dhe është një nga veprat më të njohura të muzikës Barok. Antonio Vivaldi (1678-1741) ishte një kompozitor venecian, virtuoz violine dhe prift. Atë e quanin "prifti i kuq" sepse flokët e tij ishin jashtëzakonisht të kuqe. Vivaldi pretendoi se ai mund të kishte kompozuar një koncert më shpejt se sa i duhej kohë të shtypet.

Anekdotë: Vivaldi thirrej shpesh në shtëpitë e personaliteteve veneciane. Gjatë një ceremonie në pallatin e një kardinali, Vivaldi ndaloi së luajturi kur kardinali filloi t'i fliste me zë të lartë njërit prej të ftuarve. I befasuar, kardinali e ndërpreu bisedën dhe e pyeti kompozitorin se pse e kishte pushuar së luajturi. Vivaldi, duke u shtirur si i përulur, tha: "Më falni, zotëri, kam frikë se po ju shqetësoj me diçka të rëndësishme.

ALBUMI I RINISË - V. Nikolovski

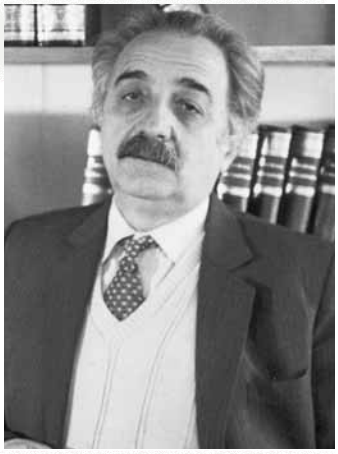

"Albumi i rinisë" janë kompozime për piano të krijuara në vitin 1960.
Vlastimir Nikolovski (1925-2001) është një nga autorët maqedonas më të frytshëm të shekullit XX. Krijoi rreth 140 vepra për kompozime të ndryshme. Veçanërisht të rëndësishme janë kompozimet e tij vokalo-instrumentale dhe veprat orkestrale. Megjithatë, arritjet më të larta krijuese i arriti në fushën e muzikës korale dhe në vepra të dominuara nga zëri njerëzor. Në gjithë krijimtarinë e tij Nikollovski u frymëzua nga folklori i popullit të tij.

SIMFONIJA ME GODITJE - E. Evazan

"Simfonia me goditje" është shkruar ekskluzivisht për instrumente me goditje (mund të thuhet se është e vetmja në këtë lloj kompozicioni). Për shkak të veçantisë së saj, kompozicioni është një nga veprat bashkëkohore më të interpretuara të këtij lloji.

Eric Evazen (1954) është kompozitor dhe mësues amerikan.
Ai studioi kompozicionin me profesorë të njohur. Ai ka fituar shumë çmime dhe mirënjohje.

DETYRA
- ✓ Cilës performancë muzikore i përkasin kompozimet?
- ✓ Përcaktoni ritmin dhe dinamikën në kompozime.
- ✓ Diskutoni ndryshimet dhe ngjashmëritë midis kompozimeve.

LUAJMË NË INSTRUMENTET MUZIKORE TË FËMIJËVE

“Biseda“

Autor i panjohur

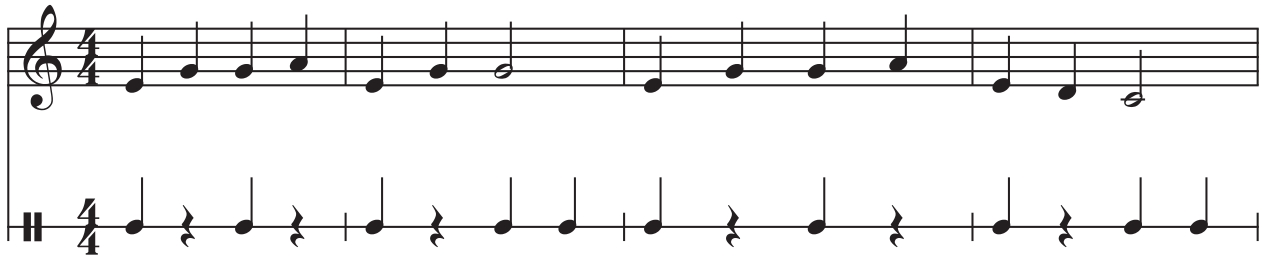

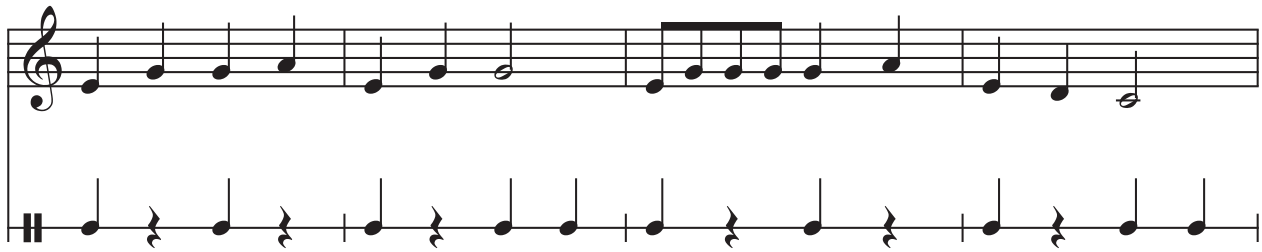

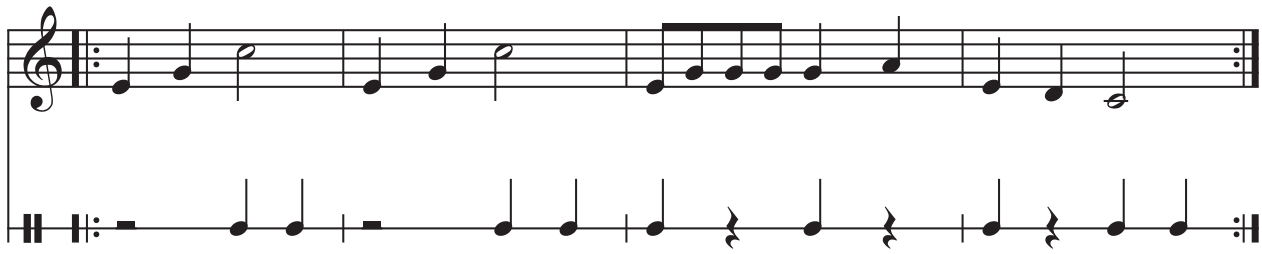

DETYRA

✓ Mësoni të luani këngën në instrumente melodike të fëmijëve dhe në instrumentet ritmike të fëmijëve.

Lea Chiratsã

Muzika: Hristo Hristovski-Mular

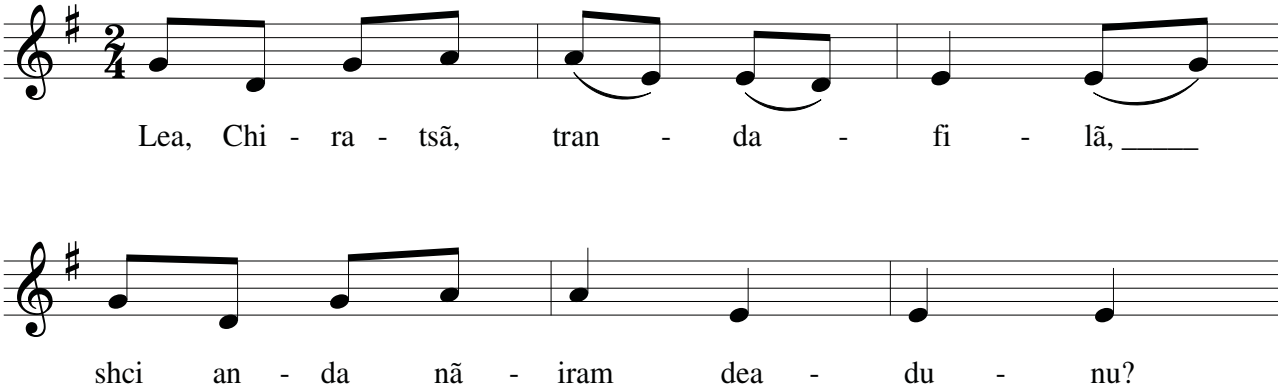

Sum un pomu, sum un meru,
shsum naumbrã lea di nuc!

Aseara vrutã iu irai?
Vinj acasã shnunj tiaflai.

Tebi majko misli lete

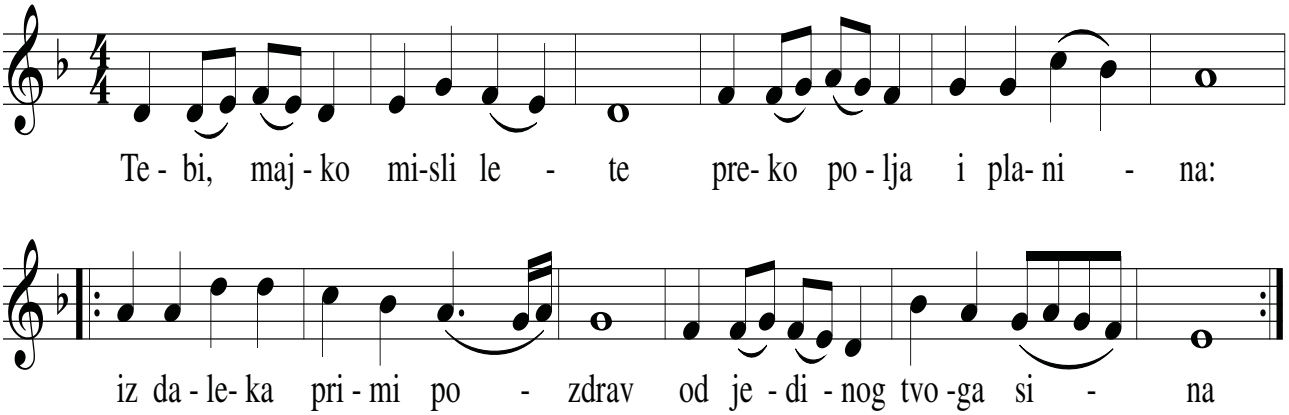

Daleko sam, majko sada,
daljina nas razdvojila.
Dali ću te ikad vise,
ja vidjeti, majko mila?

Zaboraviti nikad neću
tvoje oči blage mile,
i ručice, majko tvoje,
koje su me otranile.

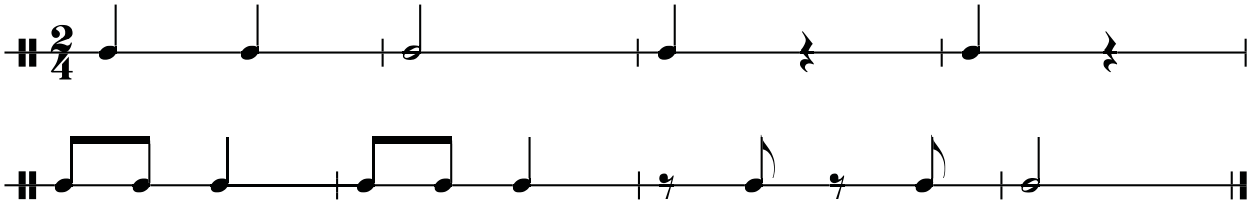

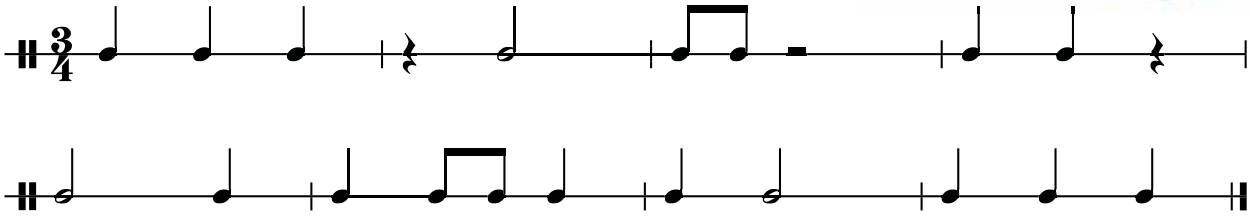

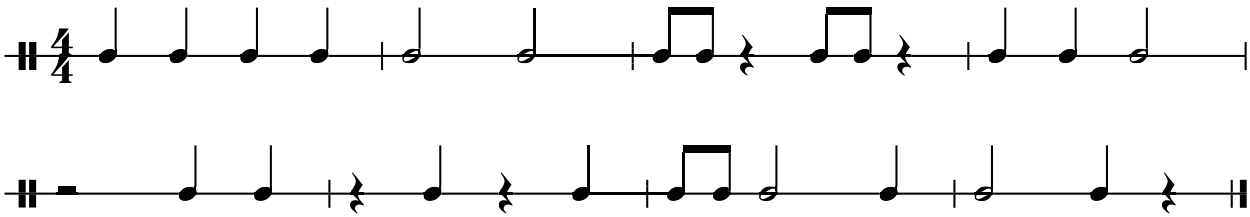

INTERVALET: TERCA DHE KUARTA

TERCA

Intervali tercë është distancë melodike prej tre toneve (gradëve).
Fjala është me prejardhje italiane dhe nënkupton i treti.

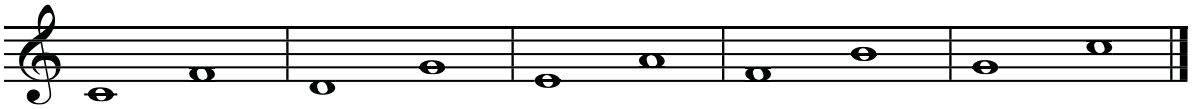

Ushtrimi nr. 1

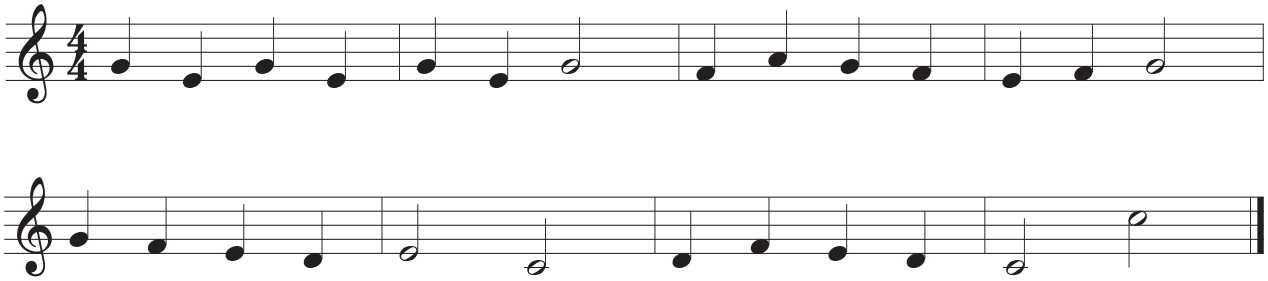

KUARTA

Intervali kuartë është distanca melodike prej katër toneve (gradëve).
Fjala është me prejardhje italiane dhe nënkupton i katërti.

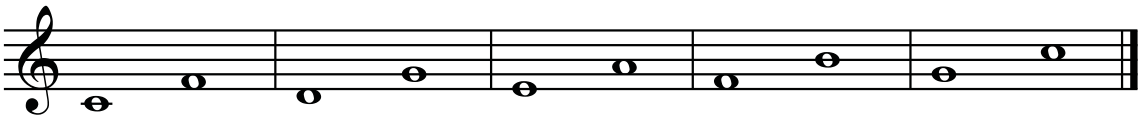

Ushtrimi nr. 2

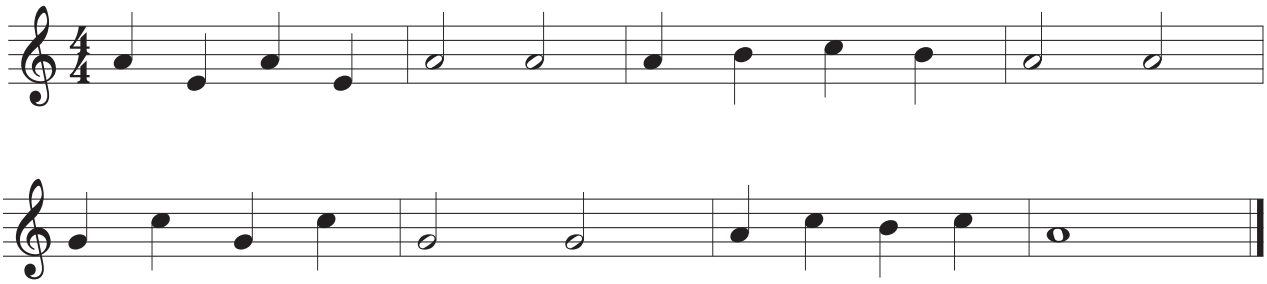

Fotografia nr. 1

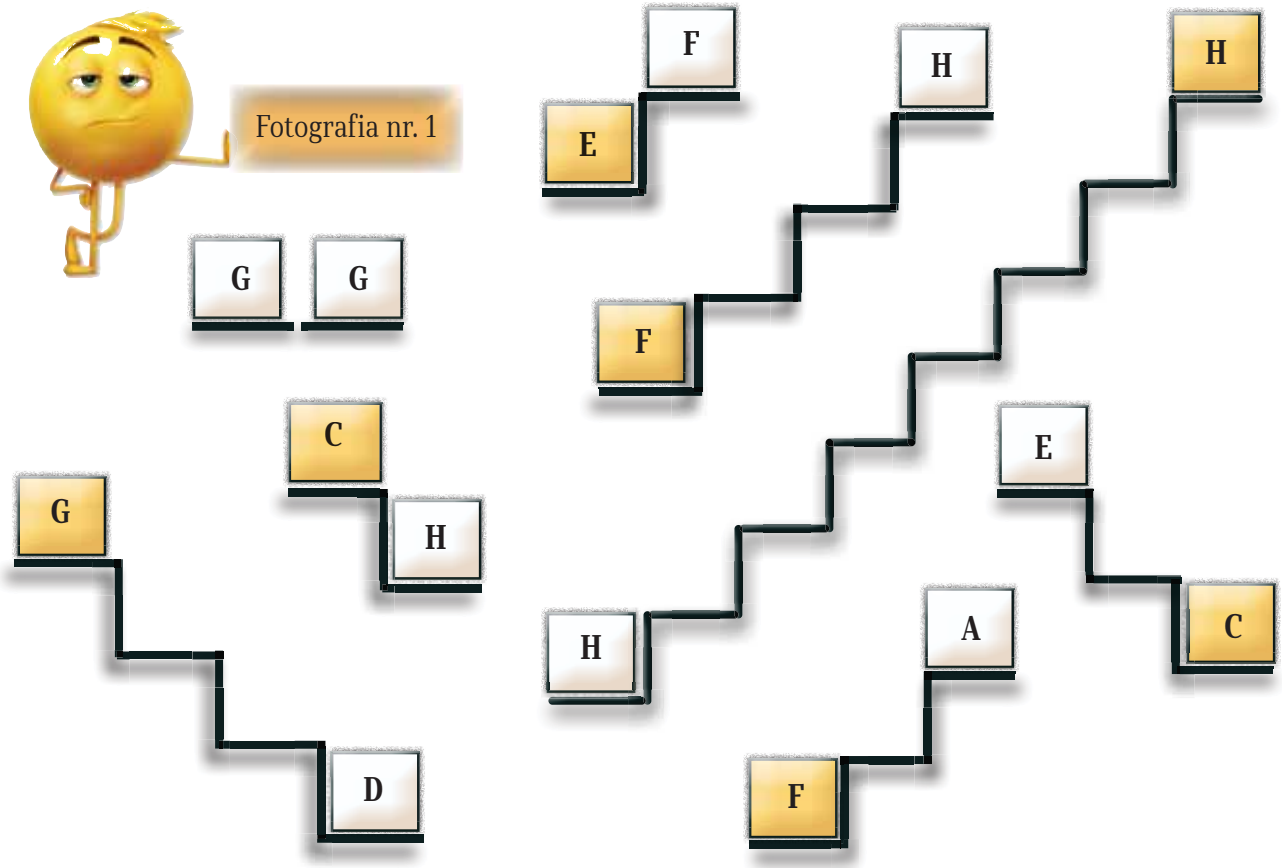

DETYRA

- ✓ *Fotografia nr. 1* Ndërtoni intervale dhe shkruaji ato me emër në fletoren e notave muzikore (katrori me ngjyrë me emrin alfabetik duhet të jetë toni i parë dhe katrori i bardhë me emrin alfabetik duhet të jetë toni i dytë).
- ✓ *Fotografia nr. 2* Gjeni se cilat janë intervalet pas emrit të figurës nr.2 (përgjigjet shkruaji në fletoren e notave muzikore sipas numrit para intervalit p.sh.numëro 3 sekonda).

Fotografia nr. 2

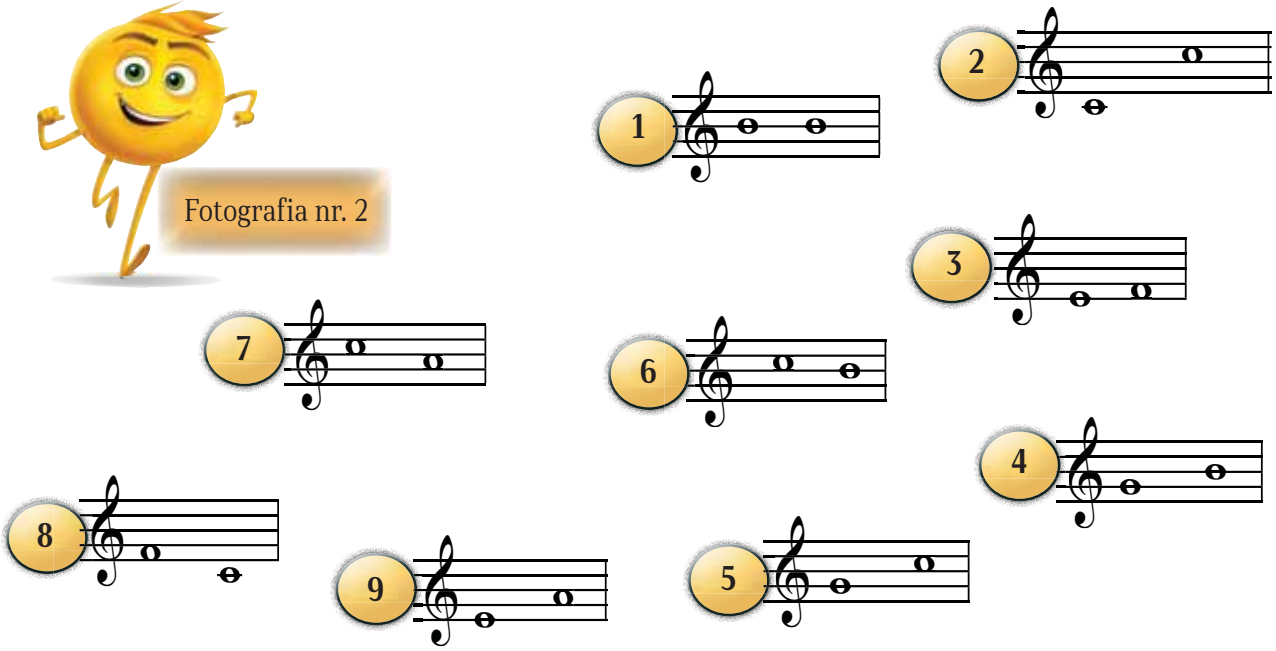

KORI I FËMIJËVE

Në korin e fëmijëve këndojnë fëmijë meshkuj dhe femra të moshës 9 deri në 14 vjeç. Kori i fëmijëve mund të jetë njëzërësh, dyzërësh dhe trezërësh dhe shumë rrallë katërzërësh. Zërat në korin e fëmijëve ndahen në zërin e parë, zërin e dytë dhe zërin e tretë.

ZËRAT E FËMIJËVE

ZËRI I PARË
Zë i lartë me ngjyrë të ndritshme dhe të butë të zërit

ZËRI I DYTË
Zë i mesëm me ngjyrë më të errët të zërit (jo shumë i lartë).

ZËRI I TRETË
Zë më i thellë dhe me ngjyrë më të mbyllur të zërit.

Dëgjoni kompozimet dhe flisni për veçoritë e tyre!
Mësoni të këndoni një nga këngët që ju kanë lënë përshtypjen më të madhe.
"Për ty" - Kori i fëmijëve "Okarina"/"Për ty" interpreton korin e fëmijëve "Okarina" (me pjesëmarrjen e fëmijëve me nevoja të veçanta arsimore).
Këngë nga festivalet e fëmijëve "Për të gjithë fëmijët" - festivali "Bilbilat e Artë" në gjuhë të ndryshme
("Himna Ylberi"/"Kënga e Ylberit" etj.)

Kompozimi i korit “Alfabeti“ besohet se është shkruar nga Mocarti në moshën 25-vjeçare, së bashku me një tjetër kompozim të ngjashëm për piano, të synuar për studentët e tij.

Melodia është marrë nga kënga e njohur “Twinkle, twinkle, little star“, por me ndryshime të vogla.

Origjina e këngës nuk mund të thuhet saktësisht, sepse ajo gjendet në shumë vende evropiane, por me një tekst tjetër. Përbërja korale është e ngjashme me këndimin e alfabetit anglez, i cili përdoret për të mësuar shpejt dhe lehtë alfabetin në shumë vende, përshtatur me alfabetin e tyre.

“Provë koncerti“ është një kompozim i shkruar për një kor fëmijësh. Mocarti e përshkruan atë në një mënyrë interesante muzikore dhe tekstuale duke u përgatitur për një koncert.

ALFABETI

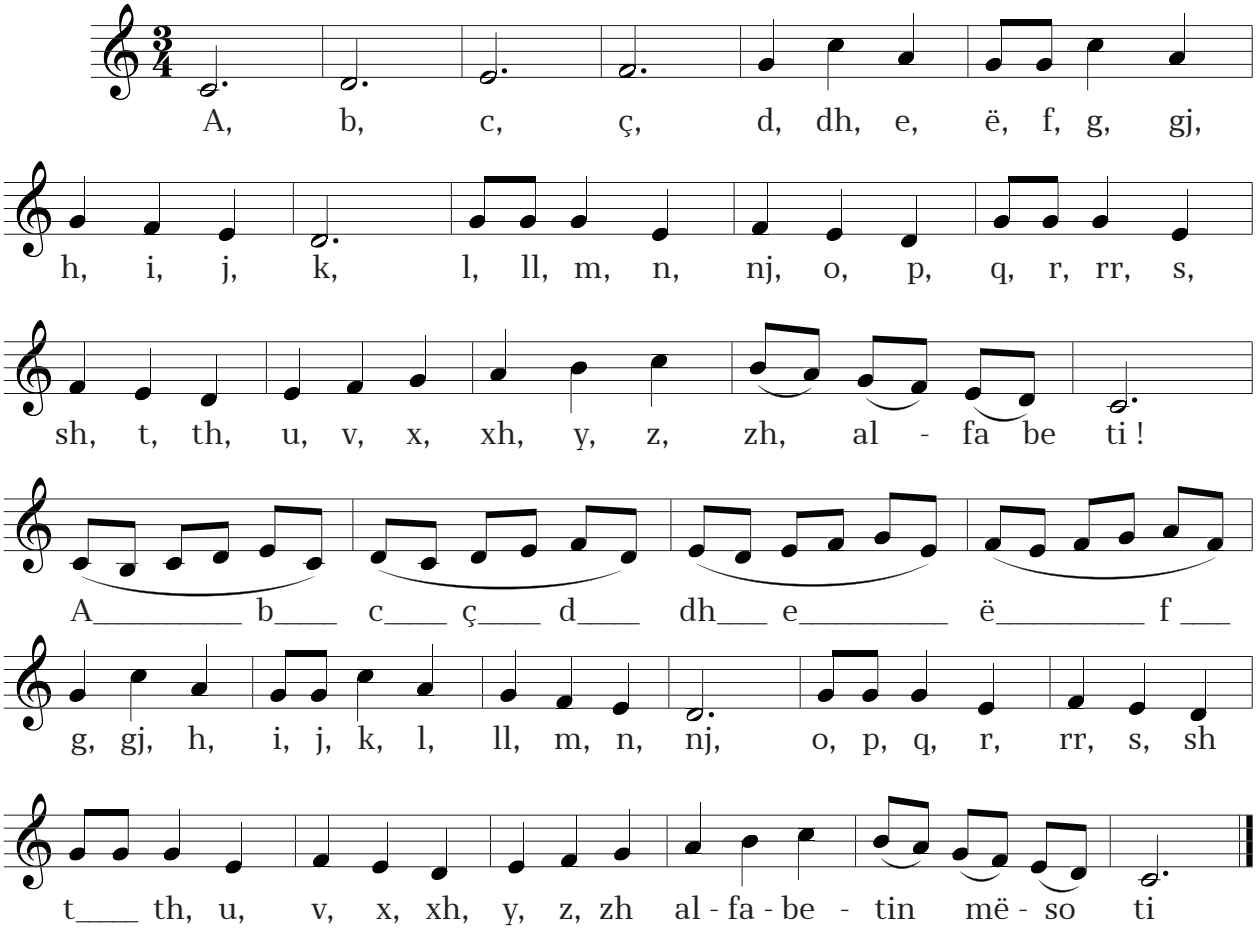

Ketrin Dejvis (**1892 - 1980**) ishte fillimisht mësuese dhe më vonë autore e muzikës klasike, pianiste dhe autore e këngës së famshme të Krishtlindjeve “Dallieri i Vogël“.

DETYRA

- ✓ Cilës performancë muzikore i përkasin kompozimet?
- ✓ Diskutoni ndryshimet dhe ngjashmëritë midis kompozimeve.

PARATAKTI

Ushtrim ritmik fillon me një takt jo të plotë që quhet PARATAKT.

Një paratakt është një takt jo i plotë në fillim të një kënge ose kompozimi muzikor. Kohët e taktit që mungojnë në rrahjen e parë (paratakt) plotësohen me taktin e fundit që është gjithashtu një takt jo i plotë. Në këtë mënyrë takti i parë jo i plotë dhe takti i dytë i paplotë së bashku formojnë një takt të plotë

Shkruhet

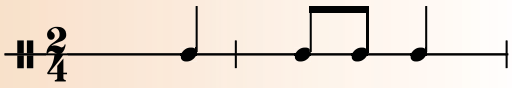

Performohet

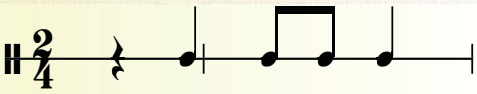

Ushtrimi nr. 1

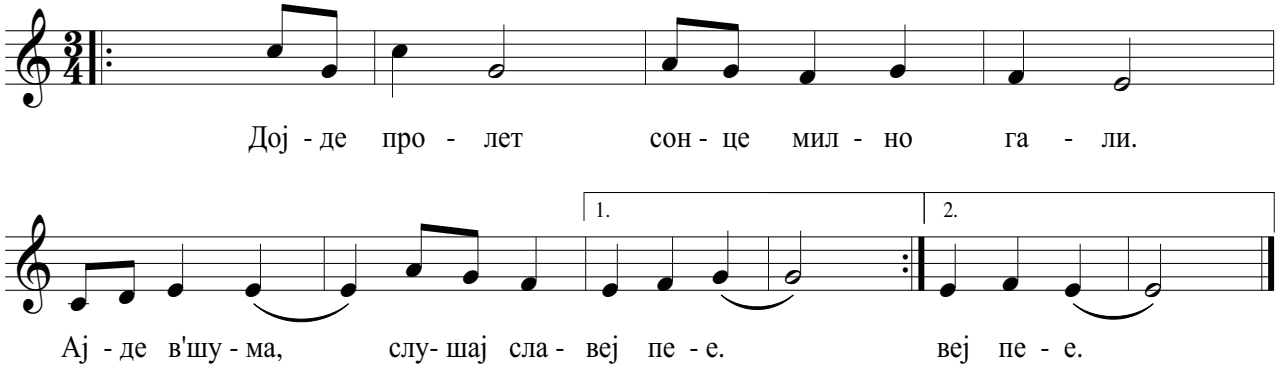

Ushtrimi nr. 2

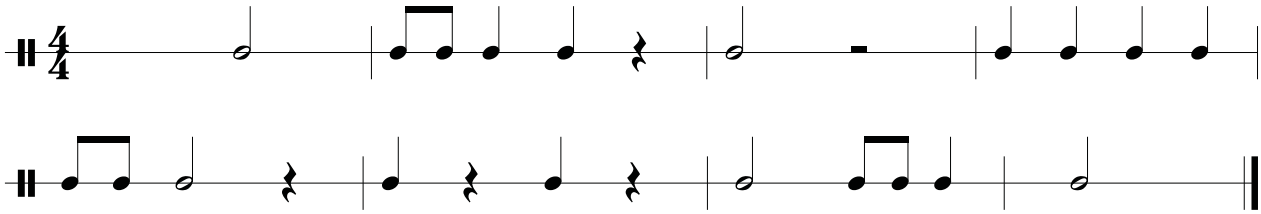

Bëhu kreativ!
Në fletoren e notave muzikore shkruani një ushtrim ritmik prej 4 takteve në takt 4/4 që fillon me paratakt.

Ben çaya indim

Halk türküsü

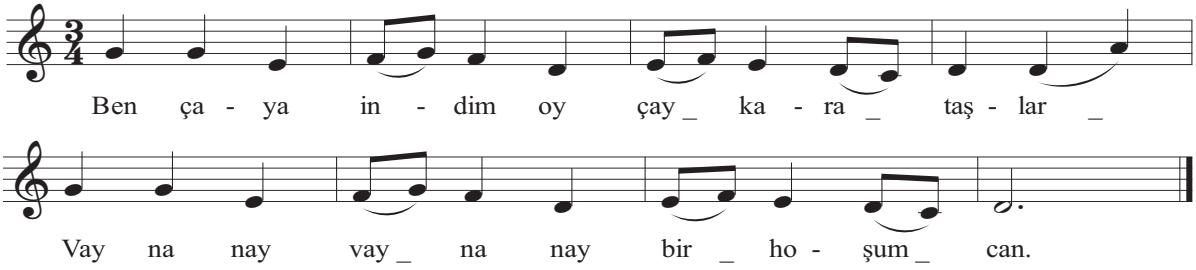

Вишњичица род родила

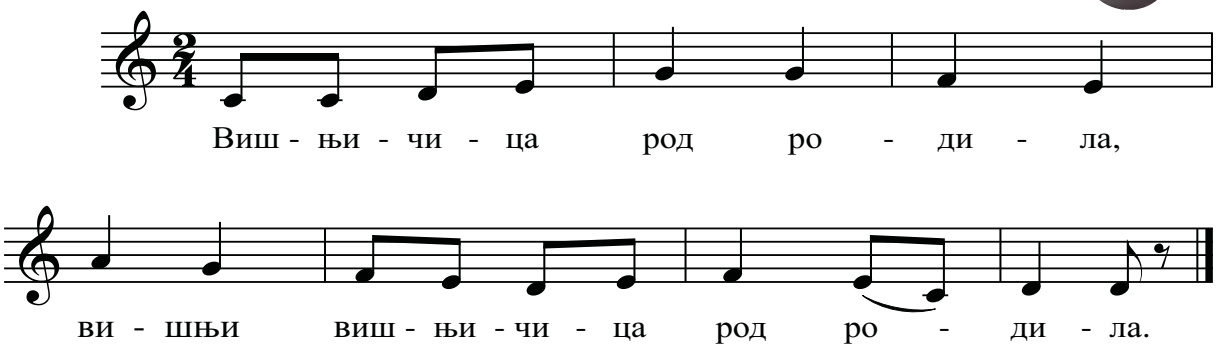

KËNGË POPULLORE QYTETARE

Këngët e vjetra popullore qytetare janë kompozuar në zonat urbane në të cilat shpesh këndohet mënyra urbane e të jetuarit. Në qytetin e vjetër këndohen këngët popullore për: dyqanet dhe zanatet, rrugët me kalldërm, dashurinë mes zejtarëve të rinj dhe vajzave të bukura.
Qytetet te të cilat më së shpeshti janë krijuar, kënduar dhe ushqyer këngët e vjetra qytetare janë Manastiri, Ohri, Velesi dhe Shtipi. Për disa nga këngët e vjetra popullore të qytetit dihet emri i autorit, si dhe për kë është menduar kënga.

Се посврши сербез Донка / U fejua serbez Donka

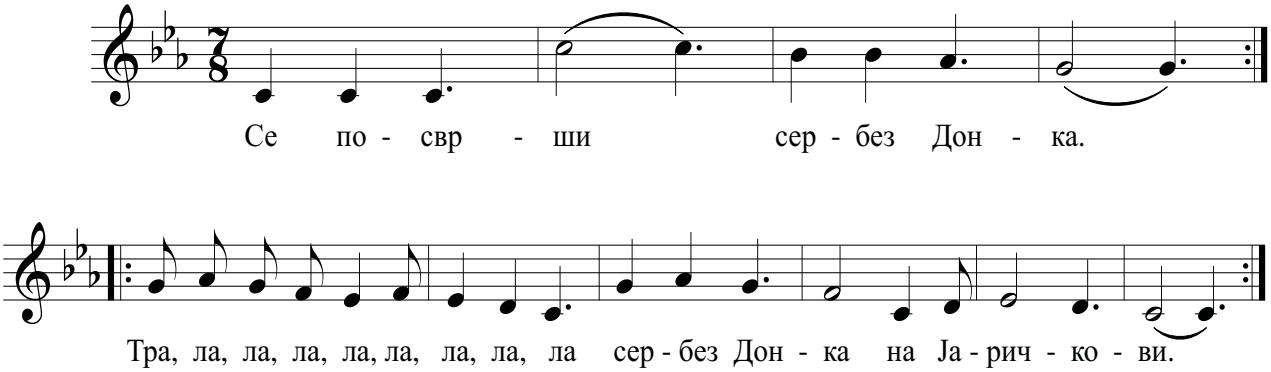

Се собрале комшиите [x2]
тра, ла, ла, ла, ла, ла, ла, ла, ла
комшиите, другарките. [x2]

Не викајте аирлија [x2]
тра, ла, ла, ла, ла, ла, ла, ла, ла
тук' речете на мајка ми. [x2]

Аирлија, сербес Донке [x2]
тра, ла, ла, ла, ла, ла, ла, ла, ла
аирлија свршувачката. [x2]

Што ме даде на далеку [x2]
тра, ла, ла, ла, ла, ла, ла, ла, ла
на далеку, преку Вардар. [x2]

"Serbez Donka" është një këngë popullore e qytetit të vjetër nga Velesi. Historia e këngës është frymëzuar nga një ngjarje e vërtetë. Donka ishte një nga vajzat më të bukura të Velesit dhe kur kalonte nëpër çarshi të gjithë silleshin rreth saj. Por, ajo u kthye vetëm pas Mileta Ivçevit, vetëm për të kishte zemër dhe sy. Bukuroshja Donka, pa dijeninë e saj, u fejua nga babai i saj për një njeri të pasur . Ditën e fejesës, ajo iku nga dritarja për të dashurin e saj.
Serbez - origjina e fjalës është turqisht që do të thotë: i lirë, i guximshëm, i shkujdesur, i pavarur.

Рајна на порти стоеше / Rajna në portë qëndronte

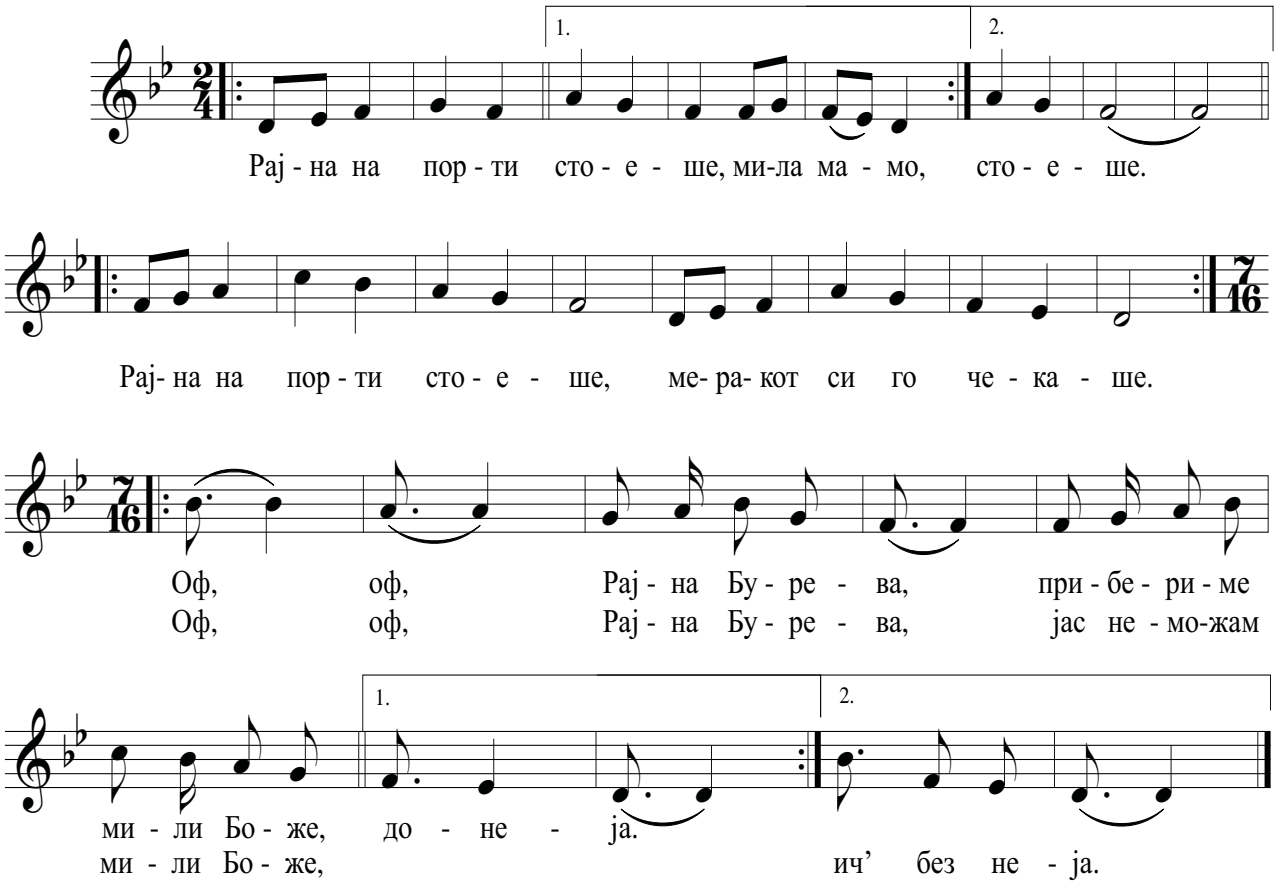

Оздола иде млад јунак,
мила мамо,
оздола иде млад јунак,
и носи писмо за Рајна.

Реф: Оф, оф, Рајна ...

Рајно ле, моме убаво,
леле убаво,
Рајне ле, моме убаво,
носам ти писмо од дружба.

Реф: Оф, оф, Рајна ...

Рајна на јунак думаше,
леле думаше,
Рајна на јунак думаше:
Што ќе ми писмо од дружба,
кога ми либе замина?
Реф. Оф, оф, Рајна ...

Kënga popullore e qytetit të vjetër "Rajna në portë qëndronte" buron nga mjedisi urban i Shtipit dhe bazohet në ngjarje reale.

Raina ishte një vajzë e bukur në të cilën u dashurua Koce, i cili bënte gjithçka për të përfituar dashurinë e saj. Dashuria e tyre u kurorëzua me martesë dhe ata kaluan një jetë të bukur së bashku. Por, në jetë kanë pasur edhe momente fatkeqe. Ata humbën pasardhësin e tyre të parë dhe së shpejti edhe Koce iu bashkua ushtrisë në një vend tjetër. Atje Koce Markov sëmuret dhe vdes. Raina, pas vdekjes së Koces, mbetet e ve për 11 vite, por lumturia i buzëqesh sërish. Ajo martohet me Dimçen me të cilin kanë një fëmijë dhe kanë pasur jete të bukur së bashku.

Korebe

Muzika: Xhengiz Ibrahim

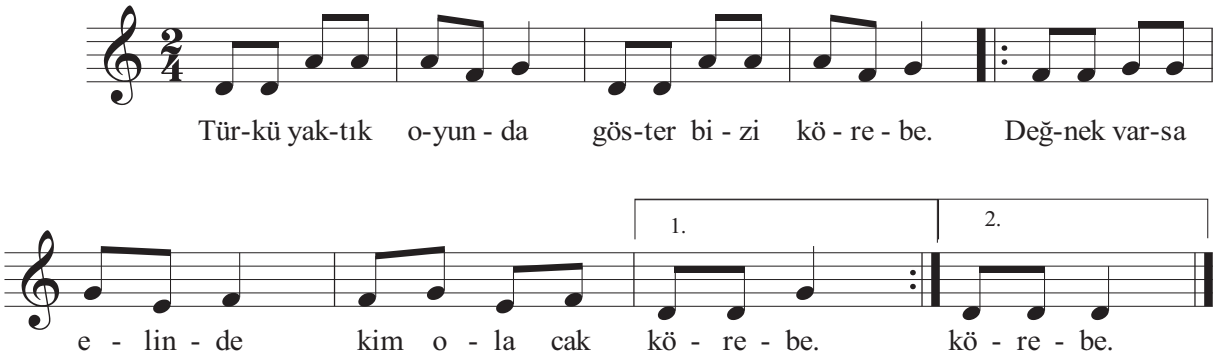

Türkü yaktik oynda
göster bizi körebe.
Değnek varsa elinde
kim olacak körebe.

Evet, evet ebesin
Yum iyice gözünü.
Elindeki değnekle
bul ebeyi körebe.

Sırs sende ebesin
saklanalım dur bekle.
Al değneyi eline
köre, köre, körebe.

У свету постоји једно царство

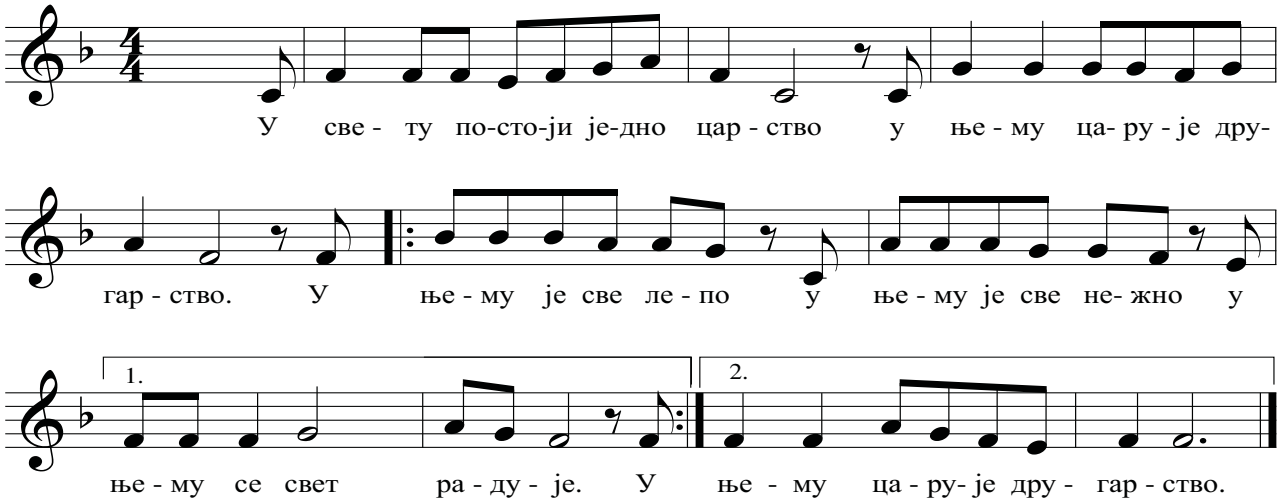

Тамо су куће од чоколаде,
прозори су од мармеладе.
Тамо свако ради оно што хоће
тамо расте свако воће.

У свету постоји једно царство
у њему царује другарство.

ЕКОЛОШКА ПЕСНА / KËNGË EKOLOGJIKE (sipas dëgjimit)

Muzika: J. Stanislavki
Teksti: S. Milosheviq

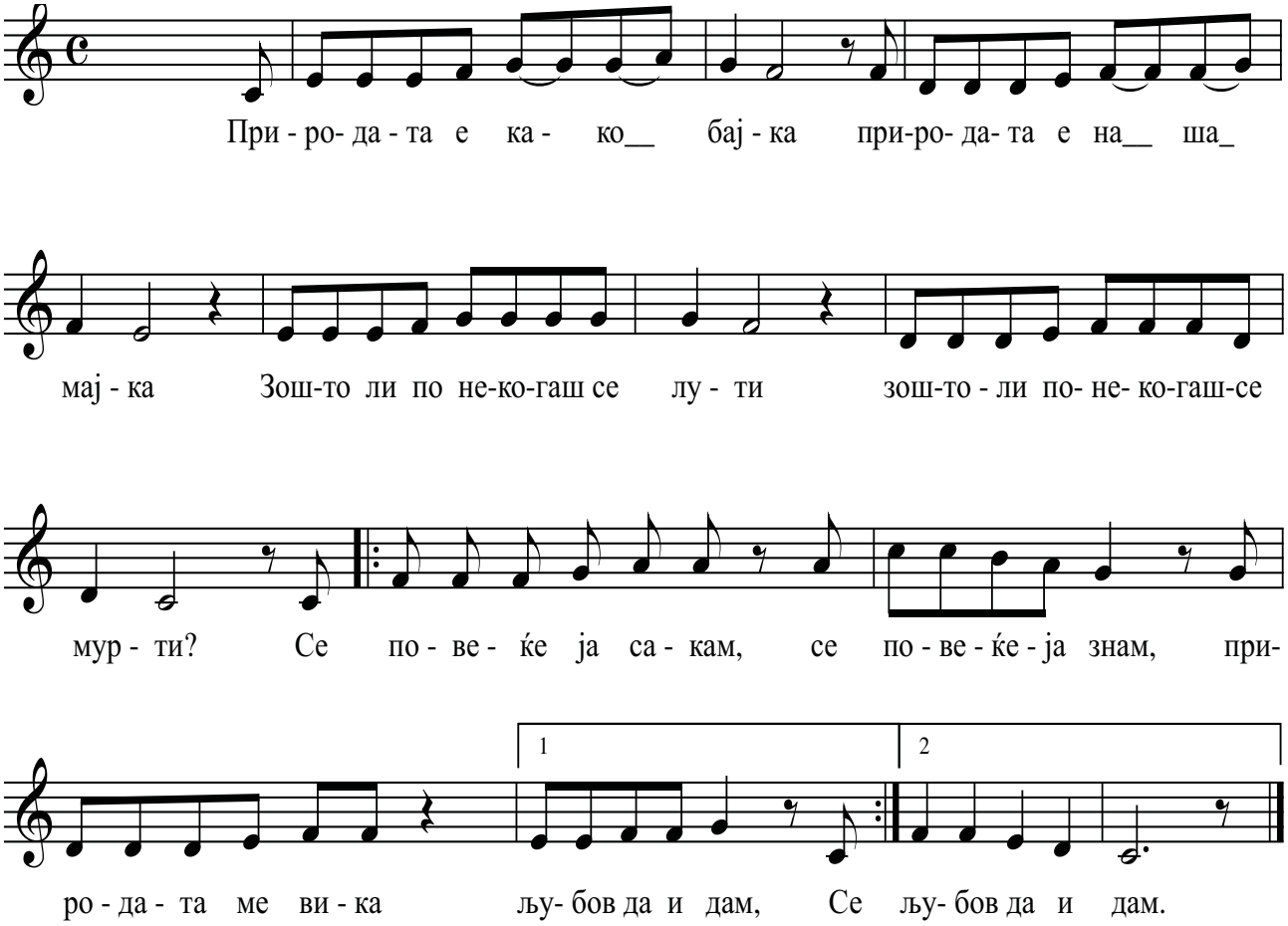

Сочувајте ја птицата што пее
и бистри реки сонце што ги грее.
Чувајте го мирисот на цветот,
смеата на децата во светот.

Рефрен
Сѐ повеќе ја сакам...

Të përkujtohemi: VENDET E TONEVE NË BLOK FLAUTËN

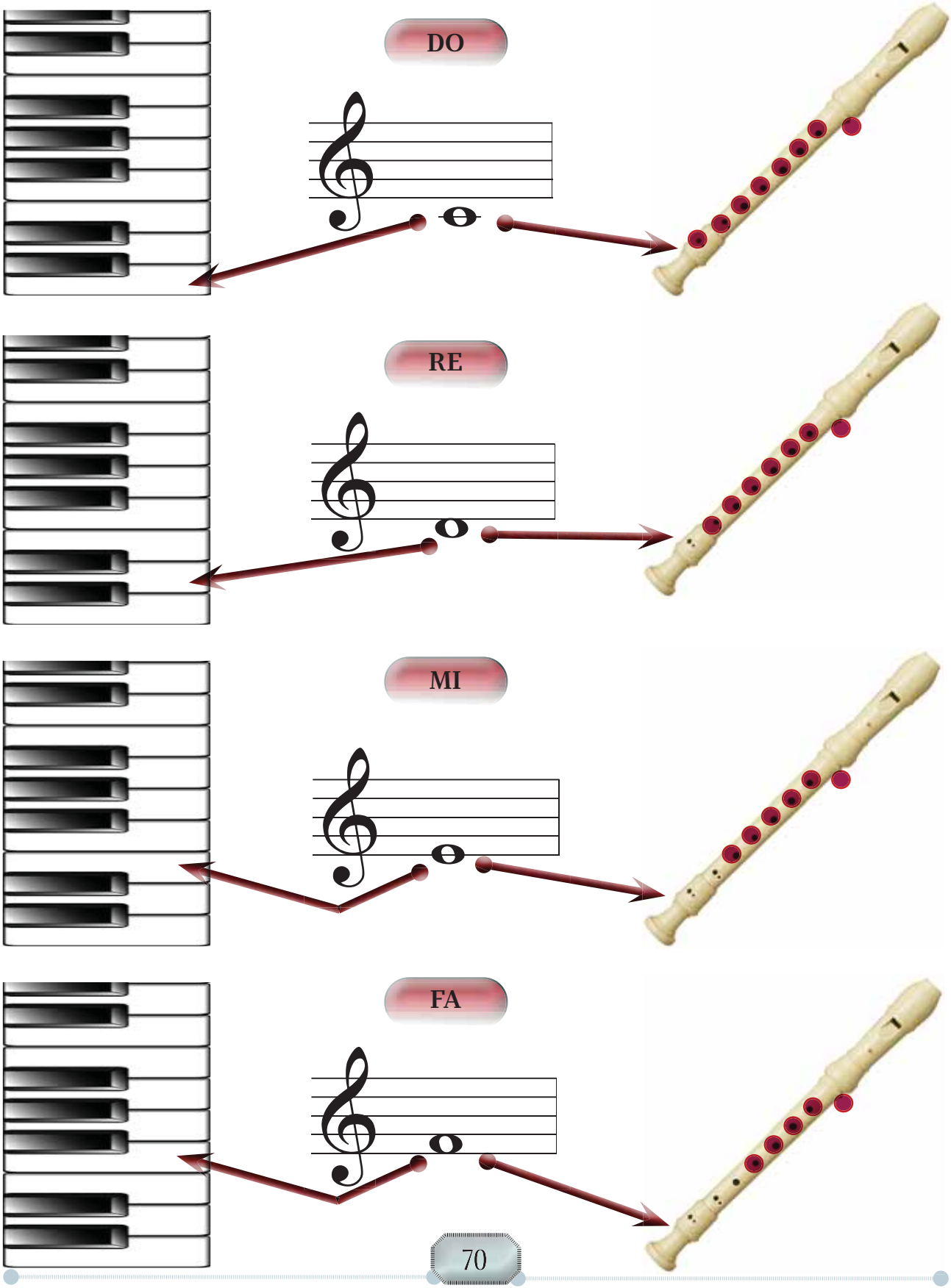

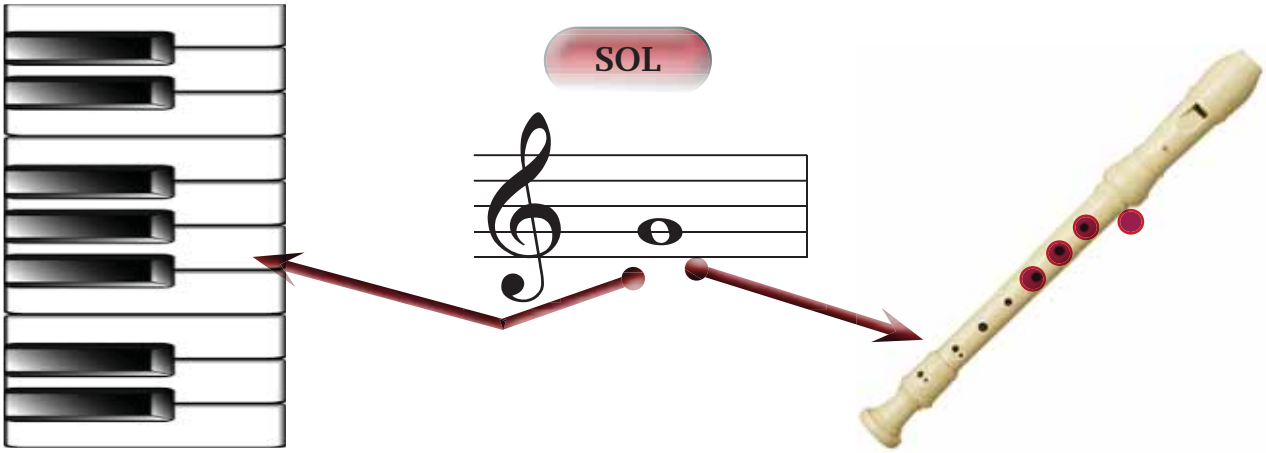
SOL

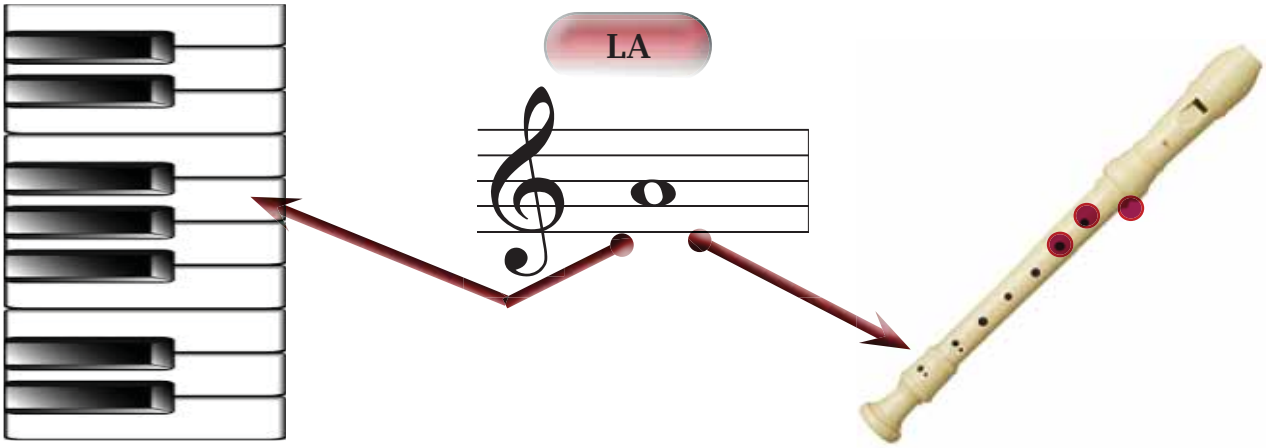
LA

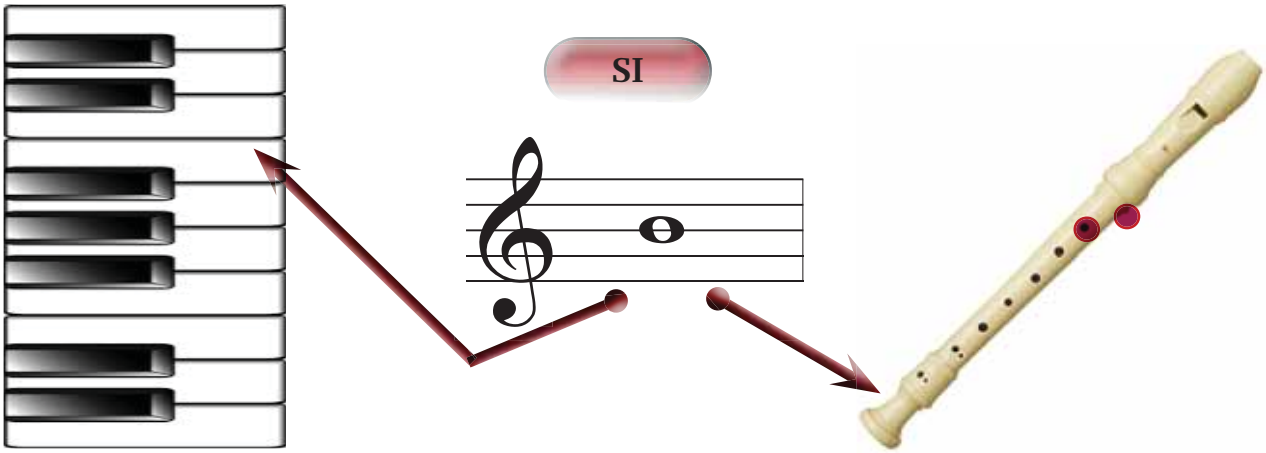
SI

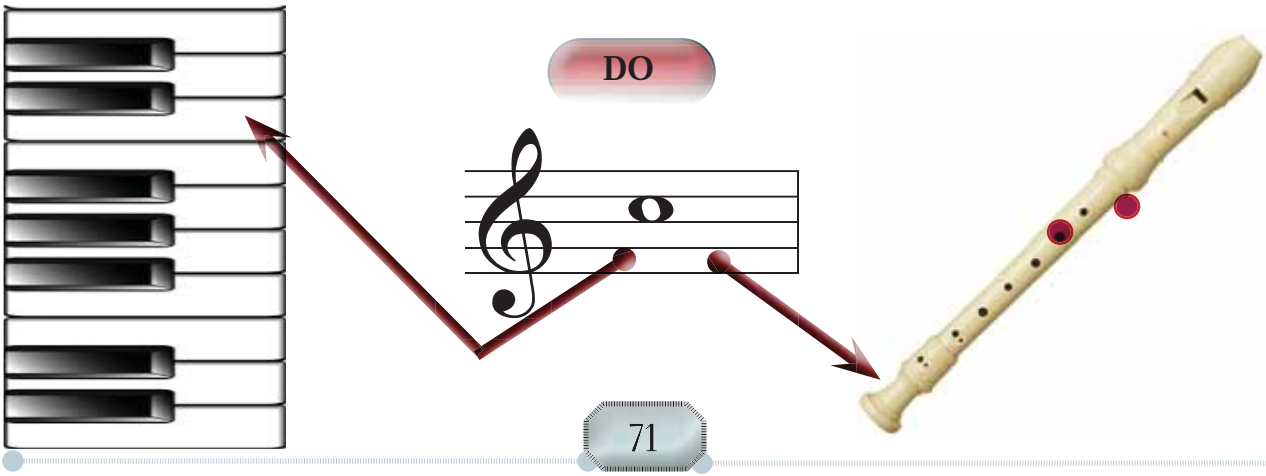
DO

Këngë barinjsh

V. A. Mozart

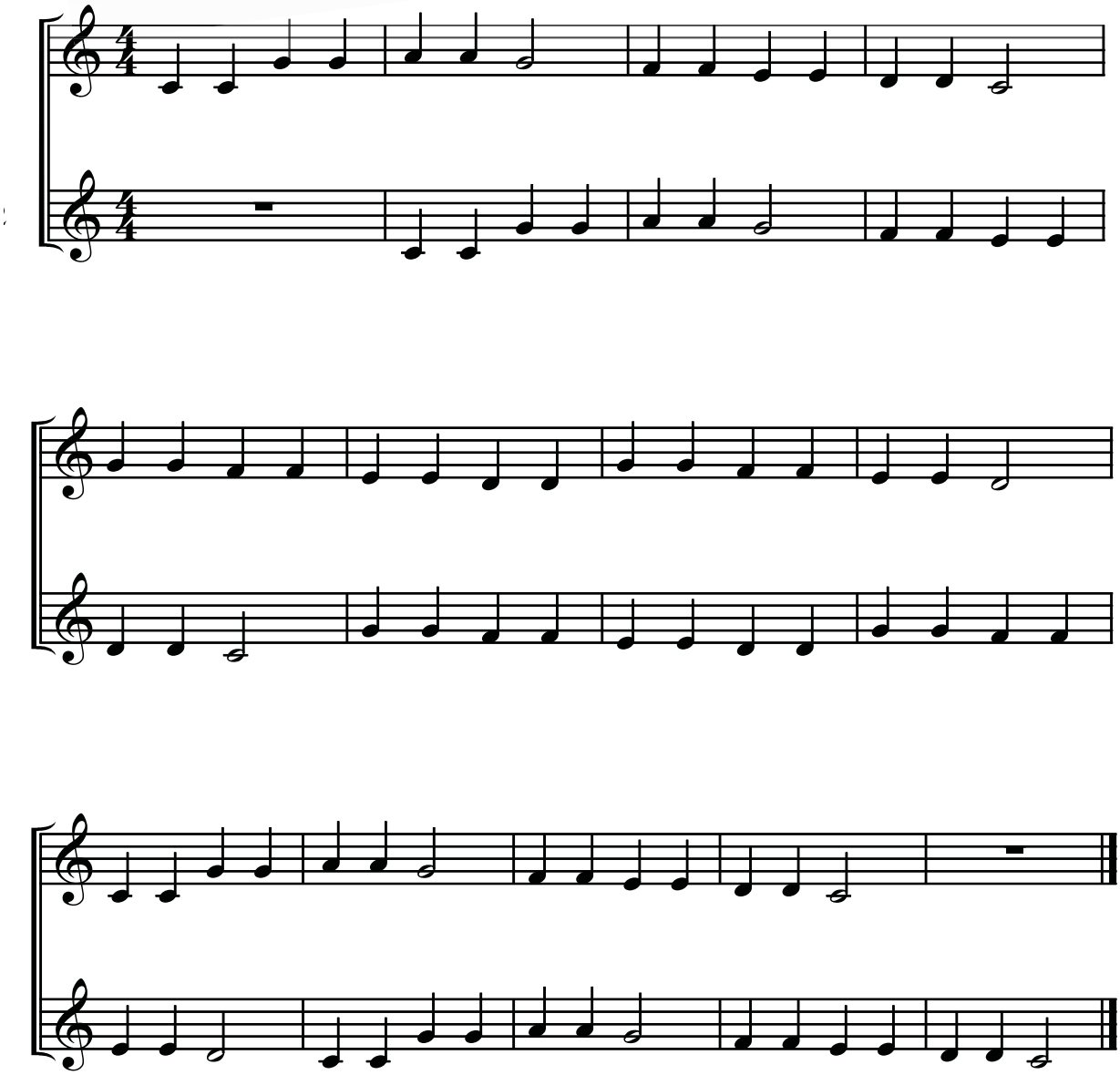

МОЈА ДОМОВИНА / ATDHEU IM (sipas dëgjimit)

Muzika: Hana dhe Dimko Cizmic

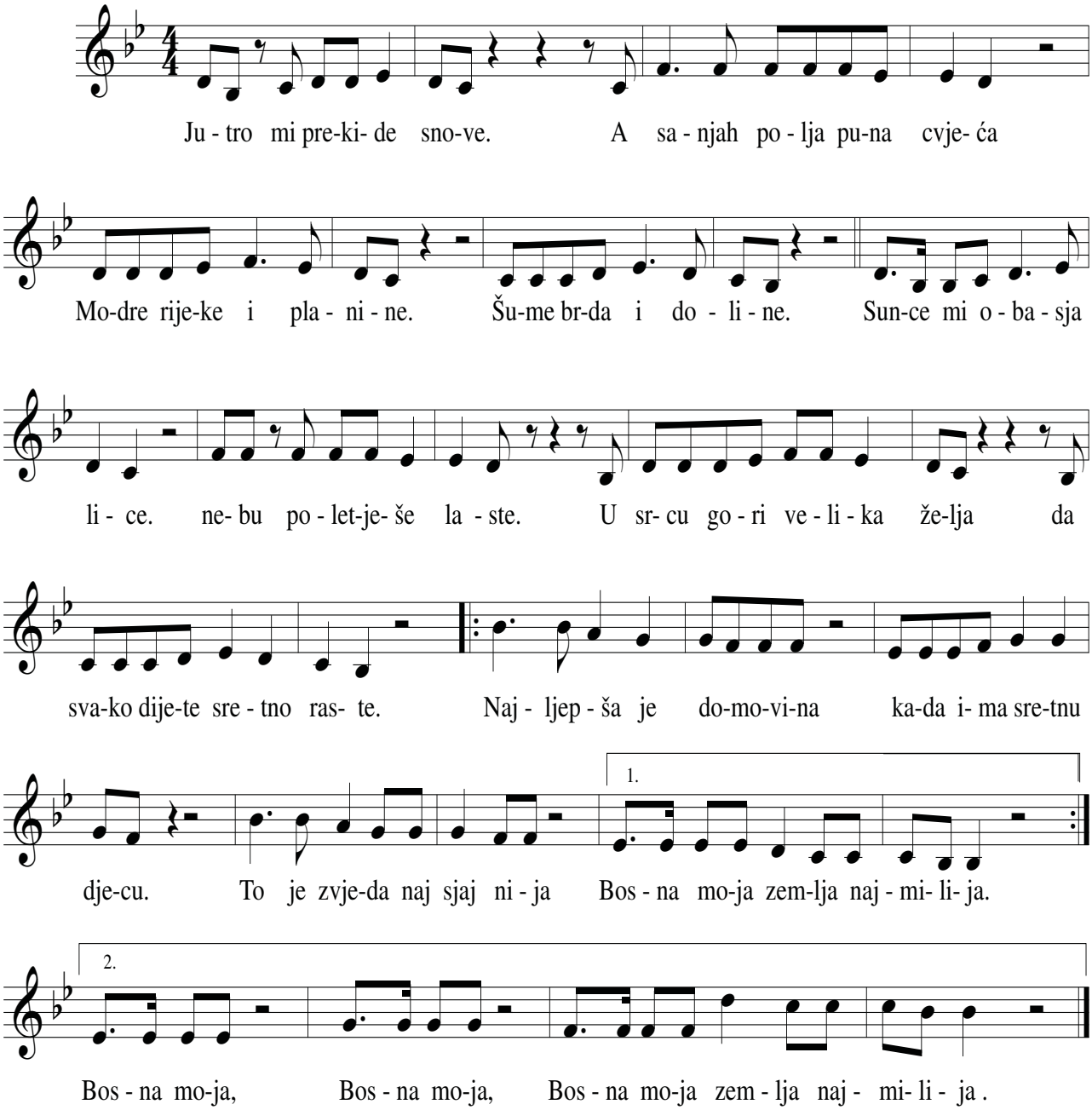

Valcer

Autori i panjohur

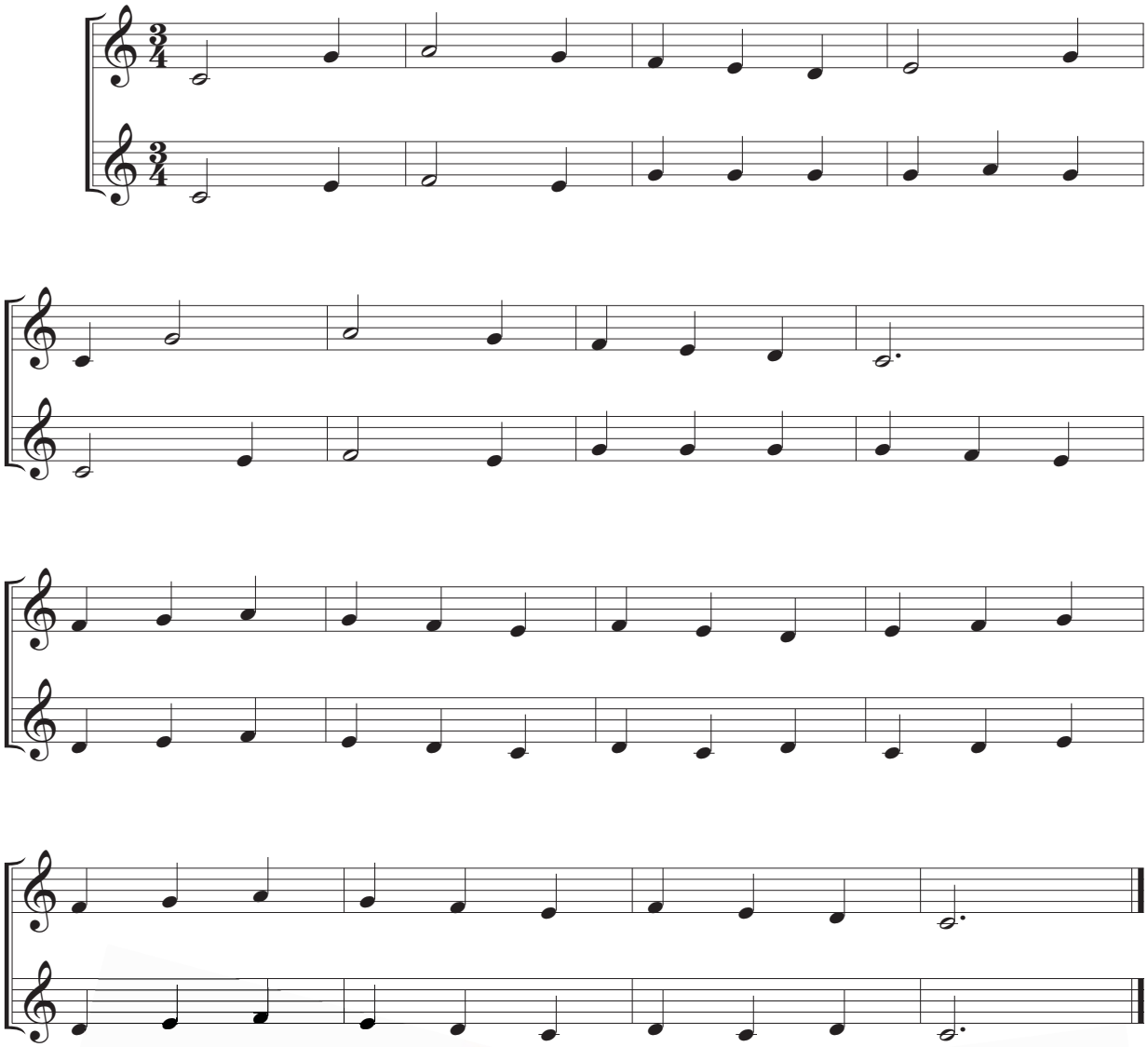

Një baba shumë i pasur dhe ambicioz kishte një dëshirë të madhe për t'i siguruar vajzës së tij të vetme dhe të dashur mësime për piano me kompozitorin dhe pianistin e famshëm rus Arthur Rubinstein.
Babai shumë i pasur arriti të vinte në kontakt me kompozitorin, ndaj e solli në shtëpinë e tyre që të vlerësonte talentin e së bijës.
- A di vajza jote të luajë një nga veprat e mija? pyeti kompozitori.
- Ajo madje edhe në endërr mund të luajë veprën tuaj "Maestro", u përgjigj babai krenar.
Vajza u ul për të luajtur dhe luajti një kompozim të famshëm nga Rubinstein.
Por, kompozitori mezi e njohu kompozimin e tij.
- Pra, çfarë do të thoni maestro? A do ta merrni si studente tuajën? - pyeti babai krenar i paduruar dhe i emocionuar.
- Jo, përderisa vajza është zgjuar.
- ishte përgjigja e Rubinshtajnit të habitur.

Në një koncert nga pianisti i njohur Arthur Rubinstein në Londër ishte e pranishme gjithashtu edhe dhe Lady Esquit, bashkëshortja e kryeministrit të atëhershëm britanik dhe një mike e mirë e pianistit Arthur.
Kur koncerti mbaroi dhe duartrokitjet nuk dëgjoheshin më, Rubinstein u tërhoq nga skena dhe, si çdo herë, pas çdo koncerti të tij, ai priste thirrje nga publiku për "bis" (një thirrje për të luajtur një vepër të shkurtër jashtë programit përsëri).
Mirëpo nuk pati asnjë të bërtitur, asnjë duartrokitje, asnjë britmë për enkor. E gjithë situata e sapokrijuar pas koncertit ngatërroi pianistin e famshëm, kështu që ai e pyeti sekretarin e tij nëse ishte një sabotim apo dikush bërtiti zjarr, kështu që të pranishmit ikën.
Së shpejti morri përgjigjen në gardërobën e tij. Sapo u largua nga skena, sapo publiku filloi të duartrokiste, Lady Esquit u ngrit dhe mbajti një fjalim të shkurtër dhe të mprehtë plot qortime:
- Mos duartrokitni më dhe mos thërrisni Arthur! Nuk ju vjen turp? Për çmimin e biletave që keni paguar mjafton kaq muzikë. A nuk e shihni se është shumë i lodhur, doni ta lodhni edhe më shumë? Shkoni në shtëpi dhe lëreni të pushojë!
- Pas fjalimit të saj të shkurtër, salla u zbraz për një minutë, ndërsa ajo fitoi më shumë kohë për të qenë me shokun e tij të dashur.

PËRMBAJTJA

Mendime të mençura
Sot mbi Maqedoninë 4
Elementet e edukimit muzikor.....5
Oda e gëzimit (sipas dëgjimit) 6
Fjalëshpejta 8
Nota dhe pushimi katërshe
dhe tetëshe në pentagram 10
Për të gjithë fëmijët (sipas dëgjimit).....12
Shtatori (sipas dëgjimit).....13
Tempo 14
Nota e plotë dhe gjysmë nota
dhe pushimi në pentagram.....16
Ndarja e këngëve popullore
sipas përmbajtjes 18
Këngë familjare dhe të dashurisë.....19
Numëruesit 20
Dinamika 22
Vëllau Sime (sipas dëgjimit) 24
Atdheu (sipas dëgjimit).....25
Takte të thjeshta 26
Këngë popullore humoristike
dhe të punës.....28
Kënga popullore shqiptare dhe rome 29
Shfaqja e motiveve dhe e frazave 30
Muzika vokale 32
Pranvera (sipas notave).....34
Mollëzo (sipas notave).....35
Shkalla C–dur.....36
Muzika instrumentale.....38
Nota si(h) e vogël.....40
Këngë boshnjake dhe turke
(sipas notave).....41
Nota la(a) e vogël 42
Këngë serbe dhe vllehe (sipas notave) 43
Albina (sipas dëgjimit) 44
Këngë popullore patriotike dhe rituale .45
Shkalla a – mol (lloji natyrore).....46
Muzika vokalo-instrumentale.....48
Shenjat e vazhdimit të vlerës së notës ...50
Muzika nga filmat e animuar
dhe vizatimorë 52
Gjinia e tonit (Dur-Mol).....53
Të përkujtohemi: Intervalet.....54
Muzika instrumentale.....56
Luajmë në instrumentet muzikore
të fëmijëve 57
Këngë popullore vllehe
dhe boshnjake 58
Luajmë në instrumente ritmike
melodike të fëmijëve.....59
Intervalet: Terca dhe Kuarta.....60
Kori i fëmijëve 62
Këngë popullore turke dhe serbe
(me nota).....65
Këngë popullore qytetare 66
Këngë turke dhe serbe
(sipas dëgjimit) 68
Këngë ekologjike (sipas dëgjimit)
Vendet e toneve në blok flautën 70
Luajmë në instrumente muzikore
melodike të fëmijëve.....72
Shtëpia ime/Atdheu im (nga dëgjimi)....73
Luajmë në instrumente muzikore
melodike të fëmijëve.....74
Anekdota